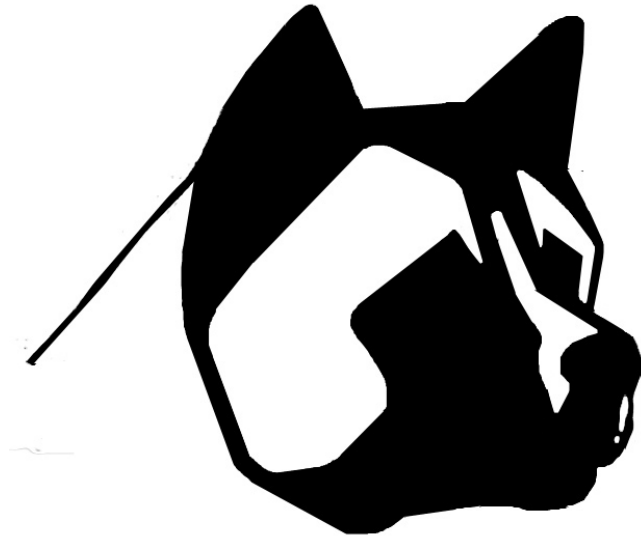

**Jalostuksen tavoiteohjelma
2018-2022
Amerikanakita**

Hyväksytty rotua harrastavan yhdistyksen yleiskokouksessa [pp.kk.2016]
Hyväksytty rotujärjestön yleiskokouksessa [pp.kk.2017]
SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt [pp.kk.2017]

JTO:n kokoamisessa ovat olleet mukana yhdistyksen puheenjohtaja Maarit Haavisto, varapuheenjohtaja Erika Häkkinen, rahastonhoitaja Anu Sivén ja jalostustoimikunnasta puheenjohtaja Hanna Kukkola, sihteeri Ulla Seppälä sekä jäsenet Tuula Jokiaho, Maaret Tapio ja Mervi Vesala

[kuva rodun tyypillisestä edustajasta]

SISÄLLYS

1. YHTEENVETO	3
2. RODUN TAUSTA	6
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA	7
4. RODUN NYKYTILANNE	8
4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja	8
4.1.2 Jalostuspohja	13
4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa	23
4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta	23
4.2 LUONNE JA KÄYTTÄYTYMINEN SEKÄ KÄYTTÖMINAISUUDET	23
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta	23
4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin	24
4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus	24
4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa	24
4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet	27
4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen	30
4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta	31
4.3. Terveys ja lisääntyminen	32
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat	32
4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat	50
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt	86
4.3.4 Lisääntyminen	86
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet	88
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä	89
4.4. ULKOMUOTO	89
4.4.1 Rotumääritelmä	89
4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset	93
4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus	93
4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista	95
5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA	95

5.1 Käytettyjen jalostuskoirien taso.....	96
5.1.1 Jalostusurokset; Urosten jälkeläistilasto liitteessä 7 vuosilta 2000 - 2015	96
5.1.2 Jalostukseen käytetyt nartut; Narttujen jälkeläistilasto liitteessä 8 vuosilta 2000 -2015	106
5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen.....	115
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	117
6.1 Jalostuksen tavoitteet.....	117
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	118
6.3 Rotua harrastavan yhdistyksen toimenpiteet.....	119
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin.....	120
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	121
7. LÄHTEET	122
8. LIITTEET	122

1. YHTEENVETO

Kuvaus rodusta ja sen käyttötarkoituksesta

Amerikanakita on FCI:ssä rotu 344 ryhmässä 5 pystykorvat ja alkukantaiset koirat, ja sen alaryhmässä 5 aasialaiset pystykorvat ja niiden sukulaisrodut. Rodun edustaja on tyypillisesti suurikokoinen, vankka ja tasapainoinen koira, jolla on voimakas rakenne, tilava runko ja järeä luusto. Rodun erityispiirre on leveä, tylpän kolmion muotoinen pää, jossa on syvä kuono-osa, melko pienet silmät ja pystyt, eteenpäin lähes niskalinjan suuntaisesti kallistuneet korvat. Käyttötarkoitus rodulla on nykyisin seurakoira.

Rodun tilanne ja jalostustavoitteet

1) Jalostuspohja:

Pyritään ylläpitämään mahdollisimman laajaa jalostuspohjaa.

Amerikanakitan jalostuksessa on vuonna 2000 lähdetty liikkeelle vain muutamasta, pääosin samaa sukulinjaa edustaneesta koirasta.

Tämän jälkeen tuonteja on maahan tuotu runsaasti ja tarkasteluaikana 2000 - 2015 joka toisessa pentueessa isänä on ollut tuontiurossa ja 40 prosenttia pentueiden emoista on tuontinarttuja. Tämä laajentaa osaltaan muutoin kapeaa jalostuspohjaa.

Huomattavaa on, että vain 8,4 %:lla Suomessa vuosien 2000-2015 syntyneistä uroksista ja 15 %:lla nartuista on ollut pentuja.

Huomiota tulisi kiinnittää käytettyjen jalostusyksilöiden määrään, isä-emäkoirien suhteisiin ja tuontikoirien linjoihin.

Tavoitteet:

- pitää sukusiitosaste vähintään nykyisellä tasolla ja laajentaa populaation jalostuskäyttöä
- lisätä kasvattajien välistä yhteistyötä
- seurataan jalostustoimikunnan suositusten toteutumista terveyden osalta

2) Luonne, käyttäytyminen ja käyttöominaisuudet:

Jalostukseen käytettävällä koiralla tulee olla hyvä hermorakenne ja rodunomainen toimintakyky, jotta sen todennäköisyys periyttää jälkeläisilleen jokapäiväistä elämää hankaloittavia ja hyvinvointia alentavia luonneominaisuuksia, kuten arkuutta, on mahdollisimman pieni.

Tavoitteena on, että jokaiselle jalostukseen käytettävälle koiralle olisi tehty jokin virallinen luonteen arviointi.

3) Terveys ja lisääntyminen:

Vakavien koiran hyvinvointiin vaikuttavien vikojen ja sairauksien (jotka aiheuttavat koiralle kipua tai epämukavuutta tai jotka muuten rajoittavat koiran normaalia, lajityypillistä elämää) leviäminen estetään. Tällaisen sairauden kohdalla vain kliinisesti tervettä koiraa voidaan käyttää jalostukseen. Koiralla ei saa olla merkkejä sairaudesta tai liikkumisvaikeuksista. Jalostukseen käytettävällä koiralla ei saa olla mm. raajojen epänormaaleja asentoja (esim. liian niukat takakulmaukset) tai silmäluomien

epänormaali koko ja muoto (entropion, ektropion). Jalostukseen käytettävän koiran rakenteessa ja ulkomuodossa ei saa olla Kennelliiton epäterveiden piirteiden listassa mainittuja hyvinvointia alentavia vikoja. Synnyntäisen rakenteellisen vian tai heikkouden takia (esim. epänormaali purenta) kirurgisesti korjattuja koiria ei tule käyttää jalostukseen ja ne tulee siirtää EJ-rekisteriin. Jos jalostukseen valitaan yksilö, jonka lähisuvussa (sukulaisuussuhde 25 % tai yli) esiintyy vakavia periytyviä sairauksia, tulee parituskumppaniksi valita terve yksilö, jonka lähisuvussa ei esiinny samaa sairautta tai vikaa.

Roduilla, joilla tehdään Kennelliiton hyväksymiä virallisia tutkimuksia koiran terveyttä ja hyvinvointia vaarantavissa tai elinikää lyhentävissä sairauksissa, Kennelliiton hyväksymän asteikon huonoin tulos estää koiran jalostuskäytön. Sairauksille tulee olla standardoitu ja toistettavissa oleva tutkimusmenetelmä sekä mitta-asteikko. Tällä hetkellä näitä sairauksia ovat lonkkanivelen ja kyynärnivelen kasvuhäiriö, polvilumpioluusaatio ja spondyloosi. Usean geeniparin säätelemien vikojen ja sairauksien kohdalla tulee jalostukseen käyttää tämän ominaisuuden suhteen rodun keskitasoa parempia koiria, jotta perinnöllistä edistymistä tapahtuu. Jalostusvalintaan saadaan lisää tarkkuutta, kun mahdollisimman monta jalostuskoiran jälkeläisistä tutkitaan ennen koiran seuraavia pentueita.

Jalostukseen käytetään vain koiria, jotka pystyvät lisääntymään luonnollisesti. Sekä nartun että uroksen tulee olla halukas luonnolliseen astutukseen. Narttuja, jotka ensimmäisen pentueensa kohdalla eivät kyenneet synnyttämään luonnollisesti tai huolehtineet normaalisti jälkeläisistään ilman syytä, ei tulisi käyttää uudestaan jalostukseen. Uroksia, jotka eivät ole kyenneet astumaan normaalisti tai joilla on puutteellinen sukuvietti, ei tule käyttää jalostukseen. Keinosiemennyksessä noudatetaan siitä erikseen annettua Kennelliiton ja FCI:n ohjeistusta. Keinosiemennyksen syynä ei saa olla nartun tai uroksen haluttomuus tai kyvyttömyys normaaliin astutukseen. Pentua, jota on luonnollisen synnytyksen jälkeen elvytetty ja erityisesti tuettu ensimmäisen elinviikon aikana hengissä säilymisen varmistamiseksi, ei tulisi käyttää jalostukseen.

Amerikanakitoilla on Suomessa todettu mm. seuraavia perinnöllisiä sairauksia:

- luusto- ja nivelsairauksia, ml. ristisidevauriot ja selkäsairaudet
- kasvainsairauksia
- mahalaukun laajentumaa ja kiertymää
- erilaisia allergioita, herkkämahaisuutta ja mm. ihoon tai kilpirauhaseen kohdistuvia autoimmuunisairauksia, joissa elimistö ryhtyy taistelemaan omia kudoksiaan vastaan
-

Amerikanakitoilla Suomessa on todettu mm. seuraavia perinnöllisiä vikoja:

- kivesvikaisuutta (piilokives)
- luomenkiertymiä
- pienisilmäisyyttä
- häntämutkia
- ylilyöviä kintereitä ("popping hocks")
- kuuroutta / valkopäisyyttä
- purentavikoja
- hammaspuutoksia

Tavoitteena on, että myös jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien silmät, kyynärnivelet ja lonkkanivelet tutkitaan. Silmätutkimus suositellaan tehtäväksi kerran vuodessa jalostusikäisille koirille sekä vielä 6-7 vuoden iässä kerran. Myös selkätutkimusten suorittaminen on suositeltavaa.

Tavoitteena on, että saadaan kasvattajilta ja koiranomistajilta tietoa rodussa esiintyvistä sairauksista. Yhdistys pitää yllä nettisivuillaan tilastoa niistä autoimmuunisairaista koirista, joista yhdistykselle on ilmoitettu. Erityisesti kerätään ja analysoidaan tietoa amerikanakitoilla yleisistä sairauksista ja vioista.

4) Ulkomuoto:

Vuodesta 2012 lähtien on järjestetty oman yhdistyksen erikoisnäyttely:

- 1.9.2012 Meg Purnell-Carpenter, pitkäaikainen kasvattajatuomari Iso-Britanniasta;
- 1.9.2013 Dave Chapman, kasvattajatuomari Iso-Britanniasta;
- 7.9.2014 Rune Fagerström ja
- 30.8.2015 Nancy Amburgey, pitkäaikainen kasvattajatuomari USA:sta.

Jalostukseen soveltuvan koiran tulee olla rodunomainen sekä ulkomuodoltaan että käyttäytymiseltään eikä sillä saa olla arkielämää haittaavia vaivoja tai ominaisuuksia. Tavoitteena on rotumääritelmän mukainen tyyppi, jolloin kasvattajien tulee kiinnittää erityistä huomiota jalostuskoirien kokoon, runkoon, liikkeisiin, päähän, kulmauksiin, häntään ja turkin laatuun.

5) Tärkeimmät suositukset jalostuskoirille = Jalostuksen minimikriteerit

1. Näyttelystä vähintään 12 kk iässä saatu laatuarvostelu tai virallinen hyväksytyt jalostustarkastus.
2. Narttu astutushetkellä vähintään 20 kk ikäinen.
3. Suomen Kennelliiton mukainen pentueväli.
4. Ei sairasta autoimmuunisairauksia, eikä mitään elämänlaatua voimakkaasti heikentävää sairautta.
5. Silmätarkastuslausunto, joka on annettu yli 12 kk iässä ja joka ei astutushetkellä ole 24 kk vanhempi. Silmät eivät saa osoittaa seuraavia perinnöllisiä silmäsairauksia: PRA, GRD, TRD, perinnöllinen katarakta, mikroftalmia, entropium, ektropium, makroblepharon, PHTVL/PHPV aste 2-6
6. 1.1.2013 alkaen virallinen lonkkakuvauslausunto, joka on annettu yli 18 kk iässä. D- ja E- lonkkaisia koiria ei tule käyttää jalostukseen.
7. 1.1.2013 alkaen virallinen kyynärkuvauslausunto, joka on annettu yli 18 kk iässä. Kyynärlausuntojen tulosten (4 kpl) yhteenlaskettu määrä ei saa ylittää kahta (2).
8. Mikäli jalostukseen käytetään pitkäkarvaista yksilöä, sen jalostuskumppani ei saa olla pitkäkarvainen.
9. Jälkeläisten määrä yksilöllä ei saa ylittää 5 pentuetta tai 30 jälkeläistä elinaikanaan. Viimeinen, 30 jälkeläisen rajan ylittävä pentue rekisteröidään kuitenkin kokonaisuudessaan.
10. Syntyvän pentueen sukusiitosaste ei saa ylittää 6.25 % neljällä sukupolvella laskettuna.

Kohtien 3 ja 4 tulee tulla täyttyä, sekä Pevisan vaatimat terveystutkimukset tulee olla tehtynä, jotta yhdistelmä lisätään pentuvälitykseen.

Suosituks:

- jalostukseen käytettävät koirat tulisi olla luonnetestattu tai MH -luonnekuvattu
- jalostukseen käytettäviltä koirilta tulisi kuvauttaa ja virallisesti lausua myös selkä spondyloosin varalta. Virallisen kuvauksen minimi-ikä on kaksi vuotta. Mikäli koira kuvataan alle 2-vuotiaana epävirallisesti, tulisi se kuvauttaa uudestaan vanhempana virallisesti. Vakava-asteista spondyloosia tai muuta selkäsairautta sairastavaa koiraa ei tulisi käyttää jalostukseen.
- suositeltavia tutkimuksia jalostuskoirille ovat DLA-määritys, kilpirauhastutkimus, polvitutkimus ja tarvittaessa SA-biopsia
- jos uroksella/nartulla on jokin lievempi silmämuutos kuten MRD, PPM, cilia aberranta/distichiasis, PHTVL/PHPV aste 1, ei nartun/uroksen vanhemmilla ja täyssisaruksilla saisi olla samaa silmämuutosta, kuin sen parituskumppanilla
- uusintayhdistelmiä ei tule tehdä ilman perusteltavia syitä
- narttua, jolle on tehty kaksi keisarinleikkausta ilman yhtään normaalia synnytystä, ei tule käyttää jalostukseen
- urosta, joka ei pysty astumaan normaalisti, ei tule käyttää jalostukseen
- kasvattajalla on mahdollisuus tehdä vapaamuotoinen poikkeuslupa-anomus ennen astutusta, mikäli

hänellä on perusteltu syy poiketa minimikriteereistä. Poikkeuslupa-anomukset käsitellään tapauskohtaisesti.

2. RODUN TAUSTA

Amerikanakita sai nykyisen rotunimikkeen heinäkuussa 2005 FCI:n päätöksen pohjalta. Rotujaon jälkeen vuoden 2000 alusta alkaen rodun nimenä oli aluksi Great Japanese Dog, joka suomennettiin myöhemmin suurijapaninkoiraksi. Ennen vuotta 2000 rotumme oli virallisesti samaa rotua kuin japanilaistyyppinen akita (FCI 255).

Amerikanakitalla ja akitalla on pitkä yhteinen historia, vaikka ne historiallisestikin ovat eri rotuja. Akita on kehittynyt kevyemmistä metsästyskoirista, kun taas amerikanakita periytyy raskaammista vartiointiin ja koirataisteluihin käytetyistä odate inuista. Näiden koirien risteyttäminen oli yleistä. Koirakannan kutistuttua hyvin pieneksi 1900 – luvun alussa lähes kaikki koirat olivat taistelukoiratyyppiä.

Rotujen varsinainen eriytyminen alkoi toisen maailmansodan jälkeen amerikkalaisten alkaessa kehittää akitasta massiivisempaa ja voimakkaampiluustoista koiraa, kun taas japanilaiset pyrkivät kevyempään metsästyskoiratyyppiin. Akitan alueen metsästyskoiria kutsuttiin matagi inuiksi maakunnassa asuvien metsästäjien mukaan. Odaten kaupungissa kehittyi vartiointiin soveltuva raskaampi koiratyyppi, jota kutsuttiin odate inuksi. Se oli kooltaan suurempi, matagin ollessa ennemminkin keskikokoinen rotu.

1800 – luvulla koirataisteluista tuli suosittua huvia Japanissa ja odate inuja alettiin kehittää tähän tarkoitukseen. Koiriin risteytettiin mm. tosa, bulldogia, mastiffia, bullterrieriä, tanskandoggia ja bernhardinkoiraa. Tuloksena oli suuri ja massiivinen koira ja japanilaisille koirille luonteenomaiset pystyt korvat ja kippura häntä katosivat. Odate inusta kehittyi uusi rotu, Shin Akita eli "uusi akita".

Vuonna 1909 koiratappelut kiellettiin Odatessa. Kieltoa seurasi koiravero ja rabies epidemia, joiden summana Odatesta hävisivät lähes kaikki koirat. Koiratappeluja alettiin järjestää öisin salassa ja Odate-inuja alettiin risteyttää Tosa-taistelukoirien kanssa. Näitä koiria kutsuttiin nimillä Kairyo-ken (parannettu koira) tai Shin-akita (uusi akita). Puhtaiden japanilaisten koirien luultiin kokonaan kadonneen Odatesta, mutta tosiasiasa Odaten läheisistä kylistä löytyi vielä alkuperäisiä vahtikoiria ja vuorilta löytyi Matagi-inuja, joilla vieläkin metsästettiin.

1900-luvun alkupuolella oli siis kahden tyyppisiä Odate-inuja: toisella oli pystyt korvat ja kippura häntä, toisella ryppyinen otsa ja lupat tai puolipystyt korvat.

1919 tuli voimaan laki, jonka mukaan japanilaisia eläimiä tuli suojella kansallisaarteina. Akitaa ei vielä tällöin kuitenkaan huolitettu kansallisaarteeksi. Japanilainen akitojen rotujärjestö AKIHO perustettiin vuonna 1927. Vaikka japanilaisten rotujen säilyttäminen alkoi kiinnostaa ihmisiä, risteytettiin ulkomaisia rotuja japanilaisten koirien kanssa. Puhtaita koiria etsittiin Odaten alueelta ja vuonna 1931 akita julistettiin kansallisaarteeksi, mikä olikin välttämätöntä rodun säilymiselle puhtaana.

Toinen maailmansota verotti koirakantaa, koska hyödyttömät koirat oli määrätty lopetettavaksi elintarvikepulan vuoksi, ja siksi jotkut kasvattajat risteyttivät akitojaan saksanpaimenkoirien kanssa säilyttääkseen rodun perimän. Sodan jälkeen akitat jakautuivat kolmeen tyyppiin: Matagi-akita, taistelu-akita ja saksanpaimenkoira-akita. Taistelu-akitoissa näkyi niiden vieraiden rotujen vaikutus, joita akitoihin oli koiratappeluiden aikakaudella sekoitettu. Saksanpaimenkoira-akitat olivat tulosta sodan aikana tapahtuneesta akitojen ja saksanpaimenkoirien risteyttämisestä.

Sodan jälkeen amerikkalaiset sotilaat veivät koiria mukanaan USA:han. Tästä alkoi rodun jakautuminen kahteen eri tyyppiin. Koska suurin osa koirista oli sodan jälkeen taistelukoiratyyppisiä, tuli tästä tyyppistä vallitseva ja myöhemmin erittäin suosittu USA:ssa. Japanissa puolestaan pyrittiin jalostuksella aivan

toiseen suuntaan. Matagi-akitat edustivat alkuperäistä metsästystyyppin akita ja japanilaiset alkoivat kehittää rotua ulkomuodollisesti alkuperäisen metsästystyyppin suuntaan.

USA:ssa perustettiin vuonna 1956 Akita Club of America (ACA), joka edelleenkin hoitaa rodun asioita American Kennel Clubin (AKC) jäsenenä. Rodulle luotiin USA:ssa kantakirja (Stud Book), johon kirjattiin kaikki rodun kantakoirat vuoteen 1972 asti, jonka jälkeen se suljettiin. Myöhemmin japanilaisten tuontikoirien rekisteröinti lopetettiin USA:ssa, jolloin kannat eriytyivät kahdeksi selvästi toisistaan erotettavaksi roduksi. Kuitenkin nämä kaksi akitatyyppiä kuuluivat virallisesti samaan akita-rotuun vielä pitkän aikaa maailmanlaajuisesti.

Vasta vuonna 1999 FCI päätti erottaa amerikkalaisen tyyppin akitasta ja nimesi sen great japanese dog'ksi (suurijapaninkoiraksi). Rotu tunnustettiin FCI:ssä itsenäiseksi roduksi 1.1.2000 alkaen. Heinäkuussa 2005 FCI päätti uudelleen nimetä suurijapaninkoiran amerikanakitaksi, joka onkin omiaan kuvaamaan rodun kehityshistoriaa huomattavasti paremmin USA:n ollessa rotumme varsinainen virallinen kehitysmää. Kuitenkaan USA:ssa rotua ei ole vieläkään jaettu vaan amerikanakita ja japanilaistyyppinen akita kulkevat vielä tänäkin päivänä yhteisen akita-rotunimikkeen alla.

Vuonna 2003 Irlanti päätti jakaa rodun, ja vuoden 2006 alusta lähtien myös Iso-Britanniassa akita on jaettu kahdeksi eri roduksi. Suomessa ennen rotujakoa vuonna 2000 akitoja oli rekisteröity yhteensä 248 kappaletta, joista rotujaossa amerikanakitoiksi siirrettiin 40 koiraa.

Ensimmäiset amerikanakitat tulivat suomeen 1980-luvun puolivälissä. Kasvatustyö Suomessa alkoi 1990-luvulla perustuen rodun "jenkkityyppiin". Tyyppi oli kuitenkin rotumääritelmän vastainen, koska rotuja ei ollut vielä jaettu eikä FCI hyväksynyt akitalla tiettyjä värejä. Myös musta maski oli kielletty. Rotujen kahtiajakautuminen puhutti.

Puhtaita amerikkalaisen rotumääritelmän mukaisia pentueita ei käytännössä syntynyt ollenkaan vuosien 1998-2000 aikana. Vuonna 1995 osalla ensimmäisistä kasvattajista oli motivaatio kadonnut epäselvyyksiin rotumääritelmän kanssa. Kasvattajat joko lopettivat amerikanakitan kasvattamisen tai sekoittivat kahta tyyppiä, japanilaista ja "jenkkityyppiä" keskenään. Ainoastaan vanha Vaahteranlehden linja säilyi hengissä rotujakoon asti Kennel Basnauzin ansiosta. Vuoden 1997 Basnauz-pentueessa oli 4 pentua, joista uuteen rotuun siirrettiin kaksi narttua Basnauz Komiko ja Basnauz Toriko. Molempia käytettiin jalostukseen. Basnauz Komikolla oli kaikkiaan 4 pentuetta, yhteensä 15 pentua. Näiden jälkeläisistä muodostui täällä vallitseva, ns. "Suomi-linja", mikä edelleen vilahtaa puhekielessämme puhuttaessa eri sukulinjoista.

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Nykyinen rotua harrastava yhdistys/järjestö ja aiemmat rotujärjestöt

Suomen Amerikanakita ry:n perustava kokous pidettiin 1.10.2003 Hauholla ja yhdistys merkittiin yhdistysrekisteriin 2004. Perustavassa kokouksessa yhdistyksen nimeksi tuli Suomen Suurijapaninkoira ry. silloisen rotunimikkeen mukaan. Yhdistys muutti nimen yleiskokouksen päätöksellä vuonna 2006 vastaamaan nykyistä rotunimikettä.

Vuoteen 2003 saakka amerikanakita kuului yhtenä rotuna Akita & Shiba ry. nimiseen rotuyhdistykseen, joka perustettiin vuonna 1989 nimellä Akitat ry. 1989 Tuusulassa, ja merkitty yhdistysrekisteriin 16.12.1991. Suomen Amerikanakita ry:n toiminta kattaa koko maan ja sen tarkoituksena on edistää ja ylläpitää puhdasrotuisen amerikanakitan kasvattamista, jalostusta, jalostusneuvontaa ja kouluttamista seurakoirana.

Nykyisin yhdistys julkaisee neljä kertaa vuodessa jäsenlehteä Amerikanakita-lehti. Lisäksi tietoa rodusta löytyy yhdistyksen www-sivuilta (www.amerikanakita.fi).

Yhdistyksestä tuli 2011 rotua harrastava yhdistys, jonka jälkeen yhdistys on järjestänyt vuosittain oman virallisen erikoisnäyttelyn. Ensimmäinen oma virallinen erikoisnäyttely pidettiin 1.9.2012. Yhdistys järjestää vuosittain lisäksi epävirallisen pentunäyttelyn ja kahden muuan yhdistyksen kanssa yhdessä ryhmänäyttelyn. Yhdistys järjestää vuosittain myös epävirallisen Open Show'n sekä kaksi luonnetestiä. Aiempina vuosina on järjestetty myös mejäkoikeita.

Yhdistys on Salpausselän Kennelpiirin, Suomen Seurakoirayhdistyksen (SSKY) ja Suomen Kennelliiton (SKL) jäsen. Näistä Suomen Seurakoirayhdistys on rodun rotujärjestö.

Yhdistys osallistuu ulkomuototuomarien erikoiskoulutus- ja koearvostelutilaisuuksiin sekä koulutusmateriaalin tekoon ja järjestää koulutuksiin mallikoirat.

Rotua harrastavan yhdistyksen jäsenmäärä:

Vuoden 2015 lopussa yhdistyksessä oli 102 varsinaista jäsentä, joista 1 kunniajäsen, 3 ainajäsentä ja 12 kasvattajajäsentä, sekä 15 lahjajäsentä ja 27 tuomarijäsentä.

Jalostusorganisaation rakenne ja jalostustoimikunnan tehtävät:

Yhdistyksen hallituksen alaisena toimii jalostustoimikunta, jonka puheenjohtajan ja jäsenet hallitus valitsee. Jalostustoimikunnan jäsenen toimikausi on kaksi vuotta. Jalostustoimikunnassa on oltava vähintään kolme ja enintään viisi jäsentä. On suotavaa, että jäsenet ovat suorittaneet hyväksytysti kasvattajan peruskurssin tai kasvattaneet vähintään viisi pentuetta. On suotavaa, että vähintään yksi jäsen on suorittanut Suomen Kennelliiton järjestämän jalostusneuvojan peruskurssin ja että hän päivittää tietoaan Suomen Kennelliiton järjestämällä jalostusneuvojen koulutuspäivillä.

Jalostustoimikunnan toiminta perustuu suurelta osin kasvattajan antamiin tietoihin ja toivomuksiin. Jalostustoimikunta tarjoaa pyydettyä kasvattajalle vaihtoehtoja, mutta jalostustoimikunta ei vastaa kasvattajan jalostusvalinnoista. Jalostustoimikunta välittää ja kerää tietoa mahdollisimman kattavasti amerikanakita-kannastamme. Näyttelytulosten lisäksi kerätään tietoa jälkeläisistä, terveydestä, luonteesta ja ulkomuotoseikoista. Jalostustoimikunta opastaa, ohjaa ja neuvoo jäsenistöä jalostukseen liittyvissä asioissa. Jalostustoimikunta järjestää yhdessä hallituksen kanssa jäsenistölle ja ulkomuototuomareille koulutustilaisuuksia.

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja

Amerikanakitan populaation kokoa ja rakennetta arvioitaessa on huomioitava rodun suhteellisen lyhyt historia Suomessa sekä amerikanakitan ja akitan välisen rotujaon vaikutus rodun kantaan. Ennen vuotta 2000 (lähes) puhtaita amerikanakita-pentuja oli Suomessa syntynyt 217 kpl (vuosina 1990 - 1999). Näistä koirista rotuunotossa siirrettiin amerikanakitaksi 40 koiraa, loput jäivät edelleen akita-rekisteriin. Rotujaon jälkeen, jalostuksen päämäärien selkiinnyttyä, kasvatustoiminta alkoi vähitellen vilkastua.

Suomeen on tuotu amerikanakitoja ulkomailta jalostusta varten, jotta on saatu uutta geenimateriaalia. Tuontiuoksia rekisteröitiin vuosina 2000 - 2015 yhteensä 68 kpl, tuontinarttuja vastaavasti yhteensä 81 kpl. Eniten koiria on tuotu Iso-Britanniasta (27 kpl), USA:sta (26 kpl), Ruotsista (13 kpl), Saksasta (11 kpl), Eestistä (10 kpl), Puolasta (10 kpl), Venäjältä (10 kpl) ja Tanskasta (5kpl). Vuosina 2000 - 2015

rekisteröidyistä tuontiuoksista jalostukseen on käytetty 35 kpl, tuontinartuista vastaavasti 43 kpl. Muita jalostukseen käytettyjä uroksia (ei rekisteröity Suomessa, esim. pakastesiemennykset, lainaurokset ulkomailta), joiden jälkeläisiä on rekisteröity Suomessa vuosien 2000 - 2015 aikana, löytyy kannasta 23 kpl. Vuosina 2000 -2015 rekisteröitiin Suomessa yhteensä 1371 kotimaista amerikanakitakasvattia ja 151 tuontikoira.

4.1.1. Populaation rakenne ja sukusiitos

Rodun perinnöllinen monimuotoisuus tarkoittaa sen geenimuotojen (alleelien) runsautta. Puhutaan myös jalostuspohjan laajuudesta.

Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistymisenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät haitalliset mutaatioalleelinsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä mutaatiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä mutaatiota ole. Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään koiria tasaisesti rodun kaikista sukulinjoista.

Monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa enintään 5 % ja suurilukuisissa enintään 2-3 % laskettuna rodun neljän vuoden rekisteröintimäärästä. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana yhteensä 1000 koira, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20-50 koiralle. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4-6 % laskettuna neljän vuoden rekisteröinneistä.

MMT Katariina Mäki 5.8.2013

Taulukko 1. Vuositilasto – rekisteröinnit poimittu 28.4.2016 HK

Vuositilasto - rekisteröinnit						
	2005	2004	2003	2002	2001	2000
Pennut (kotimaiset)	34	22	35	4	14	5
Tuonnit	10	3	5	2	5	2
Rekisteröinnit yht.	44	25	40	6	19	7
Pentueet	9	5	7	2	2	1
Pentuekoko	3,8	4,4	5,0	2,0	7,0	5,0
Kasvattajat	6	3	5	1	2	1
jalostukseen käytetyt eri urokset						
- kaikki	8	4	5	2	2	1

- kotimaiset	3	2	3		1	
- tuonnit	3	2	2	2	1	1
- ulkomaiset	2	0	0	0	0	0
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	4 v 7 kk	3 v 7 kk	4 v 7 kk	2 v 6 kk	4 v 8 kk	2 v 11 kk
Jalostukseen käytetyt eri nartut	2005	2004	2003	2002	2001	2000
- kaikki	9	5	7	2	2	1
- kotimaiset	7	2	3	2	2	1
- tuonnit	2	3	4			
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	3 v 2 kk	4 v 2 kk	3 v 1 kk	4 v 9 kk	3 v 4 kk	3 v 6 kk
Isoisät	14	9	10	3	4	2
Isoäidit	14	7	10	3	4	2
Sukusiitosprosentti	2,37%	0,13%	0,98%	0,07%	5,08%	0,00%

Vuositilasto - rekisteröinnit					
	2010	2009	2008	2007	2006
Pennut (kotimaiset)	134	153	150	88	81
Tuonnit	12	14	28	14	10
Rekisteröinnit yht.	146	167	178	102	91
Pentueet	26	26	24	17	14
Pentuekoko	5,2	5,9	6,2	5,2	5,8
Kasvattajat	17	19	16	12	7
jalostukseen käytetyt eri urokset					
- kaikki	19	19	18	12	10
- kotimaiset	10	9	7	4	4
- tuonnit	8	8	8	7	4
- ulkomaiset	1	2	3	1	2
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	2 v 5 kk	2 v 7 kk	2 v 9 kk	3 v 8 kk	4 v 11 kk
jalostukseen käytetyt eri nartut					
- kaikki	26	25	24	16	14
- kotimaiset	19	12	14	9	8
- tuonnit	7	13	10	7	6
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	3 v 3 kk	2 v 11 kk	3 v 3 kk	2 v 8 kk	2 v 9 kk

Isoisät	33	31	26	22	18
Isoäidit	37	35	32	22	18
Sukusiitosprosentti	0,75%	1,76%	0,81%	2,13%	0,31%

Vuositilasto - rekisteröinnit					
	2015	2014	2013	2012	2011
Pennut (kotimaiset)	114	121	136	143	137
Tuonnit	11	7	10	8	10
Rekisteröinnit yht.	125	128	146	151	147
Pentueet	24	22	26	32	25
Pentuekoko	4,8	5,5	5,2	4,5	5,5
Kasvattajat	18	16	22	24	21
jalostukseen käytetyt eri urokset					
- kaikki	17	18	22	24	23
- kotimaiset	10	12	8	12	9
- tuonnit	5	4	9	9	10
- ulkomaiset	2	2	5	3	4
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	5 v 1 kk	3 v 2 kk	4 v	3 v 10 kk	5 v 9 kk
jalostukseen käytetyt eri nartut					
- kaikki	24	22	26	32	25
- kotimaiset	19	16	16	22	17
- tuonnit	5	6	10	10	8
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	4 v	3 v 9 kk	3 v 5 kk	3 v 5 kk	3 v 4 kk
Isoisät	37	30	42	41	35
Isoäidit	36	35	45	46	40
Sukusiitosprosentti	2,23%	2,47%	2,90%	1,48%	2,60%

Rekisteröintimäärät Suomessa

Vuonna 2006 ja 2007 Suomessa syntyneiden pentujen määrä ylitti 80 ja vuonna 2008 rekisteröintejä oli jo 150. Rekisteröintien huippuvuosi oli 2009, jolloin syntyi 153 pentua. Tästä eteenpäin rekisteröintien määrä on pääsääntöisesti laskenut niin, että vuonna 2015 rekisteröitiin 114 Suomessa syntynyttä amerikanakitaa. Vuosina 2000 -2015 rekisteröitiin Suomessa yhteensä 1371 kotimaista amerikanakitakasvattia ja 151 tuontikoiraa.

Tuontikoirien vuosittainen lukumäärä

Tuontien määrä on noudatellut samaa trendiä kuin Suomessa syntyneiden pentujen määrä. Alkuvuosina tuonteja oli vuosittain 2-5, huippuvuonna 2008 peräti 28, josta 2010 -luvulle tultaessa vuotuisten tuontien määrä on laskenut 7-12 yksilöön vuodessa. Yhteensä tuonteja on ollut vuosina 2000 - 2015 151 kpl (tuontien osuus rekisteröinneistä vuosina 2000 – 2015 on ollut 10 %).

Rodun jalostusurosten ja -narttujen ikä

Urosten keskimääräinen jalostuskäytön ikä on koko tarkastelujakson ajan vaihdellut vuosittain runsaasta 2 vuodesta ja 5 kuukaudesta aina 5 vuoteen ja 9 kuukauteen saakka. Narttujen keskimääräinen jalostuskäytön ikä on niin ikään vaihdellut 2 vuodesta ja 8 kuukaudesta 4 vuoteen ja 9 kuukauteen.

Tietoa sukusiitoksesta

Sukusiitoksessa pentueen vanhempina käytettävät koirat ovat keskenään sukua. Sukusiitoksena pidetään serkusten tai sitä läheisempien sukulaisten yhdistämistä. Sukusiitos kasvattaa riskiä perinnöllisten sairauksien esilletuloon.

Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, usein resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisia geenipareja

Koiran sukusiitosaste on puolet sen vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta. Isä-tytär -parituksessa jälkeläisten sukusiitosaste on 25 %, puolisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25 %. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisarparituksessa 12,5 %.

Sukusiitos ei periydy. Jos koiran vanhemmat eivät ole keskenään sukua, pentujen sukusiitosaste on nolla. Koirilla on rotuja muodostettaessa käytetty runsaasti sukusiitosta. Sukusiitoksella pyritään tuottamaan tasalaatuisia ja periyttämisvarmoja eläimiä. Jos huonot alleelit esiintyvät kaksinkertaisina sukusiitoksen ansiosta, niin mikseivät hyvätkin. Toisaalta sukusiitetykin eläin siirtää vain puolet perimästään jälkeläisilleen, jolloin edulliset homotsygoottiset alleeliyhdistelmät purkautuvat. Lisäksi jokainen yksilö kantaa perimässään useita haitallisia alleleja, joiden todennäköisyys tulla esiin jälkeläisissä kasvaa sukusiitoksen myötä, joten turvallisia sukusiitosyhdistelmiä ei ole.

Haitat alkavat näkyä kun sukusiitosaste ylittää 10 %

Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa, ja nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdusalttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä. Sukusiitosasteen suuruus riippuu laskennassa mukana olevien sukupolvien määrästä, joten vain sellaisia sukusiitosasteita voi verrata keskenään, jotka on laskettu täsmälleen samalla sukupolvimäärällä. Jalostuksessa suositellaan neljän-viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %.

Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä sukusiitosprosentti lasketaan sillä sukupolvimäärällä, jonka kohdalla tunnettujen (tallennettujen) esivanhempien määrä ylittää vielä 50 %. Esimerkiksi kuudennessa sukupolvessa on sukutaulupaikkoja 64 esivanhemmalle. Jos esivanhemmista vähintään 33 kpl on tiedossa, sukusiitosaste lasketaan kuuden sukupolven mukaan. Jos taas vaikkapa emän puolella ei sukutaulutiedoissa ole esivanhempia tuossa kohtaa enää ollenkaan, on kuudennessa sukupolvessa tiedossa enintään 32 koiraa, jolloin sukusiitosaste lasketaan viiden sukupolven mukaan.

MMT Katariina Mäki 5.8.2013 (päivitetty 13.1.2016)

Rodun vuosittainen sukusiitosaste

Pentueiden keskimääräinen sukusiitosaste on vaihdellut 0-2,6 prosentin välillä lukuun ottamatta vuotta 2001, jolloin se oli 5,08 prosenttia. Sukusiitosprosentissa voidaan kuitenkin havaita hienoista kasvua 2010 -luvulle tultaessa, koska vuodesta 2011 lähtien vain yhtenä vuotena (2012) sukusiitosaste on jäänyt alle kahden prosentin.

4.1.2 Jalostuspohja

Jalostukseen on vuosina 2000-2015 käytetty 121 urosta ja 162 narttua, ja tänä aikana sukupuolijakauma on ollut 0,75 (urosten/narttujen -suhde). Näin pieni populaatio ei voi olla omavarainen, vaan populaation monimuotoisuus on jatkossakin pyrittävä turvattava uusilla, mahdollisimman erisukuisilla tuontikoirilla.

Taulukko 2. Jalostuspohja per sukupolvi poimittu 28.4.2016 HK

Vuositilasto - jalostuspohja						
	2005	2004	2003	2002	2001	2000
Per vuosi						
- pentueet	9	5	7	2	2	1
- jalostukseen käytetyt eri urokset	8	4	5	2	2	1
- jalostukseen käytetyt eri nartut	9	5	7	2	2	1
- isät/emät	0,89	0,80	0,71	1,00	1,00	1,00
- tehollinen populaatio	12 (67%)	6 (60%)	8 (57%)	3 (75%)	3 (75%)	1 (50%)
- uroksista käytetty jalostukseen	31%	33%	33%	33%	20%	60%
- nartuista käytetty jalostukseen	87%	62%	36%	67%	33%	50%
Per sukupolvi (4 vuotta)						
- pentueet	23	16	12	6	4	5
- jalostukseen käytetyt eri urokset	14	9	7	5	4	5
- jalostukseen käytetyt eri nartut	15	12	10	4	3	5
- isät/emät	0,93	0,75	0,70	1,25	1,33	1,00
- tehollinen populaatio	20 (43%)	14 (44%)	12 (50%)	6 (50%)	4 (50%)	7 (70%)
- uroksista käytetty jalostukseen	32%	30%	33%	27%	33%	38%
- nartuista käytetty jalostukseen	58%	45%	39%	44%	38%	57%

Vuositilasto - jalostuspohja					
	2010	2009	2008	2007	2006
Per vuosi					
- pentueet	26	26	24	17	14
- jalostukseen käytetyt eri urokset	19	19	18	12	10
- jalostukseen käytetyt eri nartut	26	25	24	16	14
- isät/emät	0,73	0,76	0,75	0,75	0,71
- tehollinen populaatio	31 (60%)	30 (58%)	29 (60%)	19 (56%)	16 (57%)
- uroksista käytetty jalostukseen	11%	17%	24%	18%	19%
- nartuista käytetty jalostukseen	26%	23%	29%	33%	33%
Per sukupolvi (4 vuotta)					
- pentueet	93	81	64	45	35
- jalostukseen käytetyt eri urokset	52	46	36	24	18
- jalostukseen käytetyt eri nartut	67	55	43	32	22
- isät/emät	0,78	0,84	0,84	0,75	0,82
- tehollinen populaatio	81 (44%)	69 (43%)	54 (42%)	38 (42%)	27 (39%)
- uroksista käytetty jalostukseen	17%	19%	22%	22%	26%
- nartuista käytetty jalostukseen	27%	29%	36%	43%	46%

Vuositilasto - jalostuspohja					
	2015	2014	2013	2012	2011
Per vuosi					
- pentueet	24	22	26	32	25
- jalostukseen käytetyt eri urokset	17	18	22	24	23
- jalostukseen käytetyt eri nartut	24	22	26	32	25
- isät/emät	0,71	0,82	0,85	0,75	0,92
- tehollinen populaatio	28 (58%)	27 (61%)	33 (63%)	38 (59%)	32 (64%)
- uroksista käytetty jalostukseen	2%	3%	7%	5%	15%
- nartuista käytetty jalostukseen	3%	0%	15%	12%	19%
Per sukupolvi (4 vuotta)					
- pentueet	104	105	109	109	101
- jalostukseen käytetyt eri urokset	60	65	62	56	60

- jalostukseen käytetyt eri nartut	78	80	86	86	78
- isät/emät	0,77	0,81	0,72	0,65	0,77
- tehollinen populaatio	95 (46%)	99 (47%)	102 (47%)	97 (44%)	95 (47%)
- uroksista käytetty jalostukseen	4%	8%	9%	12%	17%
- nartuista käytetty jalostukseen	7%	12%	18%	21%	25%

Jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen osuus syntyneistä

Vuosina 2000 - 2015 on rekisteröity 148 uroksen ja 168 nartun jälkeläisiä yhteensä 1371. (Liitteet 7 urosten jälkeläistilasto ja 8 narttujen jälkeläistilasto).

Kotimaisilla uroskasvateilla on ollut yhteensä 683 pentua ja ne ovat olleet isänä 49,8 %:lle rekisteröidyistä pennuista. Kotimaisilla narttukasvateilla on ollut yhteensä 822 pentua ja ne ovat olleet emänä 60 %:lle rekisteröidyistä pennuista. Tuontiuroksilla on ollut yhteensä 688 pentua ja ne ovat olleet isänä 50,2 %:lle rekisteröidyistä pennuista. Tuontinartuilla on ollut yhteensä 549 pentua ja ne ovat olleet emänä 40 %:lle rekisteröidyistä pennuista.

Suomessa syntyneitä uroksia on ajanjaksolla 2000 – 2015 ollut 749 kpl, ja niistä 63:lla on pentuja. 8,4 % kotimaisista uroskasvateista on saanut pentuja. Suomessa syntyneitä narttuja on ajanjaksolla 2000 -2015 ollut 773 kpl, ja niistä 116:lla on ollut pentuja. 15 % kotimaisista narttukasvateista on saanut pentuja.

Tuontiuroksia on ollut 70 kpl, ja niistä 62:lla on ollut pentuja. 89 % tuontiuroksista on saanut pentuja. Tuontinarttuja on ollut 81 kpl, ja niistä 50:lla on ollut pentuja. 62 % tuontinartuista on saanut pentuja.

Isät/emät -luku

Isät/emät suhdeluku on vaihdellut alkuvuosien jälkeen 0,65 - 0,84 välillä. Isien lukumäärää tulisi kasvattaa, koska se laajentaa jalostuspohjaa, hidastaa geenihävikkiä ja näkyy korkeampana isien ja emien lukumäärän suhteena. Käytettyjen urosten osuus on pieni, koska joitakin samoja uroksia on käytetty paljon.

Tietoa tehollisesta populaatiokoosta

Mitä suurempi rodun tehollinen populaatiokoko on, sitä paremmin perinnöllinen vaihtelu säilyy rodussa. Pieni tehollinen koko tarkoittaa nopeaa sukusiitoksen lisääntymistä. Tehollinen koko on aina pienempi kuin rodun yksilöiden lukumäärä.

Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio rodun perinnöllisestä monimuotoisuudesta. Yksinkertaistaen voidaan sanoa, että tehollinen populaatiokoko kertoo kuinka monen yksilön geenimuotoja tietyssä rodussa tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun sukusiitosaste kasvaa yhtä nopeasti kuin jos rodussa olisi 50 tasaisesti jalostukseen käytettyä, keskenään eri sukuista koiraa. Mitä pienempi tehollinen koko on, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa ja perinnöllinen vaihtelu vähenee. Samalla sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu.

Laskelmat tehdään sukupolvea kohden

Kun tehollista kokoa arvioidaan jalostuskoirien lukumääristä tai rekisteriaineistojen sukutauluista, laskelmat tehdään aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on seurakoirilla kolmesta neljään ja käyttökoirilla viisi vuotta. Nyrkkisääntönä on, että tehollinen koko on enintään neljä kertaa tänä aikana jalostukseen käytettyjen, eri sukuisten urosten lukumäärä.

Jalostuskoirien lukumäärän perusteella laskettu tehollinen koko on aina yliarvio, koska kaava olettaa, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua ja että niillä on tasaiset jälkeläismäärät. Parempi tapa arvioida tehollista populaatiokokoa perustuu rodun keskimääräisen sukusiitosasteen kasvunopeuteen, mutta tämä kaava toimii vain suljetulle populaatiolle ja aineistolle, jossa sukupuut ovat hyvin pitkiä. Tehollista kokoa voidaan arvioida myös rodun koirista otettujen dna-näytteiden avulla.

Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä Koiranetissä käytettävää jalostuskoirien lukumääriin perustuvaa laskentakaavaa on hieman muokattu, jotta se huomioisi paremmin jalostuskoirien epätasaiset jälkeläismäärät ja keskinäisen sukulaisuuden. Jalostustietojärjestelmässä käytetään kaavaa $Ne = 4 * Nu * Nn / (2 * Nu + Nn)$, jossa

- Nu on neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusurosten ja
- Nn neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusnarttujen lukumäärä.

Paras tapa säilyttää perinnöllistä vaihtelua ja estää perinnöllisten sairauksien kasaantuminen on välttää yksittäisen yksilön runsasta jalostuskäyttöä

Eräs suositus jalostuseläinten minimimäärästä on 25 lisääntyvää urosta ja 50 narttua, jotka eivät ole keskenään läheistä sukua, eli joilla ei ole yhteisiä sukulaisia kolmen tai neljän sukupolven etäisyydellä. Tämä vastaa tehollista kokoa 67. Nykytiedon mukaan tehollisen koon tulisi lyhyellä aikavälillä olla vähintään 100 ja pitkällä aikavälillä paljon tätä isompi, jopa tuhat yksilöä, jotta sukulaistumisesta johtuva sukusiitos ei rappeuttaisi sitä. Useimmilla koiraroduilla tähän pitkän aikavälin tavoitteeseen ei päästä, joten tulevaisuudessa tarvitaan ennen pitkää risteytyksiä. Jos rodun tehollinen koko on alle 50, rotu on kriittisessä tilassa, jossa geenimuotoja häviää niin nopeasti, ettei luonto pysty tasapainottamaan tilannetta.

Paras tapa pitää tehollinen koko mahdollisimman suurena on käyttää rodun koiria ja sukulinjoja jalostukseen mahdollisimman laajasti ja huolehtia, että koirien jälkeläismäärät pysyvät tasaisina. Toisaalta suurimmalla osalla roduistamme on kantoja myös ulkomailla, jolloin voi olla mahdollista tuoda maahamme ”uutta verta”. Monella rodulla ulkomailta ei kuitenkaan ole saatavissa sen erilaisempaa geenimateriaalia kuin kotimaastakaan.

MMT Katariina Mäki 31.10.2013, päivitetty 14.1.2016

Rodun tehollinen populaatiokokoo

Amerikanakitalla tehollinen populaatiokokoo oli tarkastelujakson alkuvuosina matala, mutta koirakannan lisääntyessä myös tehollisen populaation koko kääntyi nousuun. Vuonna 2008 tehollinen populaatio oli jo 54 ja vuonna 2013 päästiin lukemaan 103. Sen jälkeen on jälleen jääty niukasti alle sadan.

Taulukko 3. Viimeisen 16 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 15 urosta, poimittu 28.4.2016 HK

Jalostusurokset

		Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä	
#	Uros	Pentueita	Pentuja	%-osuus	kumulati.%	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	MIDIAN'S AKI-ICE DIAMOND	9	45	3,28 %	3%	21	93	9	45

2	<u>MIDIAN'S</u> <u>AKIMIYAZAKI</u>	5	36	2,63 %	6%	13	65	5	36
3	<u>BLAK</u> <u>JAK'S</u> <u>ALL</u> <u>OR</u> <u>NOTHING</u>	7	35	2,55 %	8%	8	24	7	35
4	<u>BROOKLYN</u> <u>DODGER</u> <u>BUCKSHOT</u>	5	31	2,26 %	11%	3	18	5	31
5	<u>MICABI KEN'S</u> <u>BODYGUARD</u>	4	30	2,19 %	13%	10	50	4	30
6	<u>FASHION</u> <u>STAR BARK AT</u> <u>THE MOON</u>	5	28	2,04 %	15%	1	3	5	28
7	<u>SERDESS</u> <u>TRANS</u> <u>FURMATION</u> <u>DRAGON</u>	4	26	1,90 %	17%	21	74	4	26
8	<u>LEPOPARTA</u> <u>MUWATALLIS</u>	5	26	1,90 %	19%	7	28	5	26
9	<u>KALLIONAHTE</u> <u>EN KREIVI</u>	4	26	1,90 %	21%			4	26
1 0	<u>ARTOS VOM</u> <u>SCHWARZENB</u> <u>ORN</u>	4	24	1,75 %	22%	1	8	4	24
1 1	<u>SONDAISA</u> <u>SEIZE</u> <u>THE</u> <u>MOMENT</u>	3	24	1,75 %	24%	15	74	3	24
1 2	<u>OWELAN</u> <u>ASPEN</u>	4	21	1,53 %	26%	7	28	4	21
1 3	<u>INULINE</u> <u>LORDI</u>	3	21	1,53 %	27%			3	21
1 4	<u>LEPOPARTA</u> <u>GENTLEMAN</u>	3	20	1,46 %	29%	4	23	3	20
1 5	<u>HOKA-HEY'</u> <u>EILA'S NATIVE</u> <u>AMERICAN</u>	4	20	1,46 %	30%	5	27	4	20

Käytetyimmät 15 jalostusurosta ajalla 2011 – 2015, poimittu 28.4.2016 HK

Jalostusurokset

		Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä	
#	Uros	Pentueita	Pentuja	%-osuus	kumul at.%	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	LEOPARTA MUWATALLI S	5	26	3,99 %	4%	7	28	5	26
2	KALLIONAHT EEN KREIVI	4	26	3,99 %	8%			4	26
3	ARTOS VOM SCHWARZEN BORN	4	24	3,69 %	12%	1	8	4	24
4	MICABI KEN'S BODYGUARD	3	20	3,07 %	15%	10	50	4	30
5	FASHION STAR BARK AT THE MOON	4	20	3,07 %	18%	1	3	5	28
6	SONDAISA HIGH FIVE	4	20	3,07 %	21%	6	38	4	20
7	NEKMAR EXPRESS YOURSELF	3	19	2,92 %	24%	2	9	3	19
8	BROOKLYN DODGER BUCKSHOT	3	18	2,76 %	27%	3	18	5	31
9	KALLIONAHT EEN KULKURI	4	17	2,61 %	29%	2	9	4	17
10	LEOPARTA KUNG FU PANDA	3	17	2,61 %	32%			3	17
11	NAMIKA'S RAISIN' CAIN	4	16	2,46 %	34%	1	5	4	16

1 2	<u>REDWITCH</u> <u>KODAK</u> <u>MOMENT</u>	3	16	2,46 %	37%			3	16
1 3	<u>MIDIAN'S</u> <u>CHIEF</u>	4	15	2,30 %	39%			4	15
1 4	<u>SNOWSTORY</u> <u>'S PERFECT</u> <u>STRANGER</u>	2	15	2,30 %	41%	2	12	2	15
1 5	<u>OWELAN</u> <u>AIKES</u>	4	15	2,30 %	44%	3	15	4	15

Jalostuskoirien käyttömäärät ja jalostuskoirien keskinäinen sukulaisuus, urokset

Kaikkien 16 viimeisen vuoden aikana käytettyjen jalostusurosten tiedot löytyvät liitteestä 9 jalostusurokset.

Tarkasteltuna viimeisen 16 vuoden ajalta amerikanakita 15 käytetyintä jalostusurosta huomataan, että listalla on kaksi täysveljestä (Midian's Aki-Ice Diamond ja Midian's Akimiyazaki) , yksi isä (Midian's Akimiyazaki) ja tyttärenpoika (Lepoparta Muwatallis), yksi isä (Sondaisa Seize The Moment) ja kaksi sen poikaa (Lepoparta Muwatallis ja Owelan Aspen) ja yksi käytetyimpien veljesten täyssisaren poika (Inuline Lordi).

Runsaimmin jalostukseen käytetyistä uroksista kahdeksan on tuontiuropa ja seitsemän kotimaista kasvattia.

Tarkasteluajana neljällä uroksella oli yli 30 jälkeläistä. Suositusrajana on em. 30 jälkeläistä. Näistä kaksi on tuontiuropa ja kaksi kotimaista kasvattia. Näiden jälkeläismäärät ovat 31-45 pentua.

Tarkasteltaessa toisen polven pentumääriä nähdään, että neljällä uroksella on toisen polven jälkeläisiä yli 50 kpl, enimmillään 93. Näistä kaksi on tuontiuropia ja kaksi kotimaisia kasvatteja.

Lähes kaikki 15 eniten käytetyn uroksen listalla olevat koirat ovat jo iäkkäitä tai edesmenneitä.

Tuottamaan 50 % ajanjakson pennuista on tarvittu 31 urosta, ja jalostusuroksia on kaiken kaikkiaan ollut 121, eli 26 % jalostusuroksista on tuottanut 50 % pennuista. Näistä uroksista 19 on ollut tuontiuropa ja 12 on ollut kotimaisia kasvatteja. (Liite 9 jalostusurokset)

Taulukko 4. Viimeisen 16 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 15 narttua, poimittu 28.4.2016 HK

Jalostusnartut

#	Narttu	Tilastointiaikana			Toisessa polvessa		Yhteensä	
		Pentuei ta	Pentu ja	%- osuus	Pentuei ta	Pentu ja	Pentuei ta	Pentu ja
1	<u>DAN-STAR-KOM ROYAL DE LUX</u> , s. 2007	5	36	2,63%	6	20	5	36
2	<u>MIDIAN'S CHIYO DIAMOND</u> , s. 2003	5	30	2,19%	6	15	5	30
3	<u>INULINE CAROLA</u> , s. 2006	3	28	2,04%	7	46	3	28
4	<u>KIRA SHIRA'S OPA INU</u> , s. 2003	4	26	1,90%	0	0	4	26
5	<u>LUCKY DRAGON'S EMBLA</u> , s. 2004	3	24	1,75%	3	16	3	24
6	<u>FINIGAN AKTAN CATINGA TO MIDIAN'S</u> , s. 2006	3	21	1,53%	6	31	3	21
7	<u>VELVET DARQ DREAMS DE CHAMPERNOU</u> , s. 2004	4	20	1,46%	7	31	4	20
8	<u>SNOWSTORY'S MISS HAYABUSA</u> , s. 2004	2	20	1,46%	4	22	2	20
9	<u>KULMAKUUSE N MADARA</u> , s. 2003	3	19	1,39%	18	68	3	19
10	<u>ORDA Z CZARNEJ OLSZY</u> , s. 2005	2	19	1,39%	1	6	2	19

1 1	<u>MELODOR</u> <u>CAUSE I'M</u> <u>WORTH IT,</u> s. 2006	3	18	1,31%	3	12	3	18
1 2	<u>MELODOR</u> <u>SUMMER</u> <u>DREAM,</u> s. 2007	2	18	1,31%	11	58	2	18
1 3	<u>ERABOR</u> <u>INOCHI AT</u> <u>INULINE,</u> s. 2004	2	18	1,31%	3	21	2	18
1 4	<u>MIDIAN'S</u> <u>WATERFALL</u> <u>WICTORIA,</u> s. 2009	3	17	1,24%			3	17
1 5	<u>WINSLETT'S</u> <u>GENTLE</u> <u>DRAGON,</u> s. 2008	3	16	1,17%	1	8	3	16

Käytetyimmät 15 jalostusnarttua ajalla 2011 – 2015, poimittu 28.4.2016 HK

Jalostusnartut

#	Narttu	Tilastointiaikana			Toisessa polvessa		Yhteensä	
		<u>Pentueit</u> <u>a</u>	<u>Pentuj</u> <u>a</u>	<u>%-</u> <u>osuus</u>	<u>Pentueit</u> <u>a</u>	<u>Pentuj</u> <u>a</u>	<u>Pentueit</u> <u>a</u>	<u>Pentuj</u> <u>a</u>
1	<u>DAN-STAR-</u> <u>KOM ROYAL DE</u> <u>LUX</u>	3	18	2,76%	6	20	5	36
2	<u>MIDIAN'S</u> <u>WATERFALL</u> <u>WICTORIA</u>	3	17	2,61%			3	17
3	<u>WINSLETT'S</u> <u>GENTLE</u> <u>DRAGON</u>	3	16	2,46%	1	8	3	16
4	<u>KITADO KISS</u> <u>FOR A ROSE</u>	3	15	2,30%	1	5	4	16
5	<u>KALLIONAHTEE</u> <u>N MILLA MAGIA</u>	3	15	2,30%			3	15
6	<u>DYKEBAR DARE</u> <u>TO DREAM</u>	2	14	2,15%			2	14

7	<u>GAPABO'S ALWEYS WITH YOU</u>	3	13	2,00%	6	32	3	13
8	<u>LEPOPARTA HALLOWEEN</u>	3	13	2,00%			3	13
9	<u>SNOWSTORY'S QUEEN OF NIGHT</u>	3	12	1,84%	2	7	3	12
10	<u>OWELAN ARTESIA</u>	2	12	1,84%	1	8	2	12
11	<u>WINSLETT'S INVINCIBLE</u>	2	12	1,84%			2	12
12	<u>TSUKIKAZE MERCYFUL FATE</u>	2	11	1,69%			2	11
13	<u>C'SIDES WHEN THE LADY SMILES</u>	2	11	1,69%	2	5	2	11
14	<u>TÄHEKIIR GREY GILLIAN</u>	2	11	1,69%			2	11
15	<u>TRAVISTOCK TIMELESS</u>	2	10	1,54%	1	2	3	15

Jalostuskoirien käyttömäärät ja jalostuskoirien keskinäinen sukulaisuus, nartut

Kaikkien 16 viimeisen vuoden aikana käytettyjen jalostusnarttujen tiedot löytyvät liitteestä 10 jalostusnartut.

Käytetyimpien 15 jalostusnartun listalta löytyy kaksi puolisisarusta samasta emästä (Midian's Chiyo Diamond ja Inuline Carola). Kahden nartun (Kulmakuusen Madara ja Winslett's Gentle Dragon) isät löytyvät käytetyimpien urosten listalta ja toisen nartun pojantytär (Midian's Waterfall Wictoria) on yksi käytetyimmistä nartuista.

Runsaammin jalostukseen käytetyistä 15 nartusta yhdeksän on tuonteja ja kuusi on kotimaisia kasvatteja.

Kennelliiton nykyisen rekisteriohjeen mukainen pentuemäärä (5 pentuetta/narttu) ei ylitä yhdenkään nartun kohdalla. Nartuista kahdella on viisi pentuetta, ja näillä nartuilla on toisen polven kasvatteja eniten käytetyllä nartulla 36 kpl ja toiseksi käytetyimmällä 30 kpl.

Viidellä käytetyimmistä nartuista on teetetty uusintayhdistelmiä:

DAN-STAR-KOM ROYAL DE LUX 5 pentuetta, kahdessa pentueessa isänä Kallionahteen Kreivi.
MIDIAN'S CHIYO DIAMOND 5 pentuetta, kahdessa pentueessa isänä Midian's Aki-Ice Diamond
KIRA SHIRA'S OPA INU 4 pentuetta, kahdessa pentueessa isänä Kira Shira's Idaina Mori Inu
LUCKY DRAGON'S EMBLA, 3 pentuetta, kahdessa pentueessa isänä Lepoparta Gentleman
KULMAKUUSEN MADARA, 3 pentuetta, kahdessa pentueessa isänä Serdess Trans Furmation Dragon.

4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa

Miriam Liskeriltä 28.3.2016 saadun tiedon mukaan vuonna 2015 Yhdysvalloissa AKC rekisteröi 1883 akita. Akita oli eniten rekisteröityjen rotujen listalla sijalla 46. Rotu on ollut vastaavalla sijoituksella rekisteröintimäärissä jo vuosien ajan. Tässä luvussa ovat mukana FCI:n roduista sekä amerikanakitat että akitat, koska rotujakoa ei ole USA:ssa tehty. Suurin osa näistä rekisteröidyistä koirista on amerikanakitoja.

Englannissa on rekisteröity vuonna 2014 484 akita, ja vuonna 2015 399 akita. Tieto on poimittu kennelclub.org.uk –sivustolta 25.4.2016. Englannin rotu akita vastaa FCI:n rotua amerikanakita (344).

Sissel Lyngvaeriltä 1.4.2016 saadun tiedon mukaan vuonna 2015 Ruotsissa rekisteröitiin 37 amerikanakitaa. Vuotta aikaisemmin (2014) rekisteröintimäärä oli 65.

Mirjam Solbakk on lähettänyt 1.4.2016 tiedon Norjan rekisteröinneistä. Vuonna 2015 Norjassa rekisteröitiin 53 amerikanakitaa. Vuotta aikaisemmin (2014) määrä oli 68.

Tanskaan on tuotu 11 tuontia koiraa ja 42 pentua on syntynyt vuosina 2014-2015. Tanskan terveystietoja ei ole saatavilla. Tiedot on saatu Tanskan pystykorvakerhon hallituksen jäseneltä Thomas Giesmannilta 9.5.2016.

4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Rodun jalostuspohjan laajuus

Amerikanakitan rekisteröintimäärät nousivat vuonna 2000 tapahtuneen rotujaon jälkeen nopeasti niin, että huippuvuosina Suomessa syntyi vuosittain noin 150 pentua. Tuosta määrästä on tultu alaspäin noin 120 pentuun vuodessa. Sama trendi näyttäisi olevan myös naapurimaissa Norjassa ja Ruotsissa, joissa rekisteröintimäärät ovat laskeneet. Sen sijaan rodun emämaassa Yhdysvalloissa rodun suosio on pysynyt vakaana. Tuontikoiria on Suomeen tuotu vuosittain niin, että samoihin aikoihin, kun kotimaisia pentueita syntyi eniten, myös tuontikoiria rekisteröitiin eniten. Tuontikoirat ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat edelleen voimakkaasti koko koirakantaan, sillä tuontikoiria on myös käytetty aktiivisesti jalostukseen. Yli puolet viimeisen 15 vuoden aikana eniten jalostukseen käytetyistä 15 uroksesta ja nartusta on ollut tuontikoiria.

Tärkeimmät jalostuspohjaa kaventavat tekijät

Koko maailmassa amerikanakitakanta on jalostuspohjaltaan hyvin kapea, koska koko kanta on lähtöisin alun perin hyvin pienestä populaatiosta. Jalostuspohjaa kaventaa myös se, että vain hyvin pientä osaa kotimaisista kasvateista käytetään jalostukseen.

4.2 LUONNE JA KÄYTTÄYTYMINEN SEKÄ KÄYTTÖOMINAISUUDET

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Rotumääritelmän mukaan amerikanakita on ystävällinen, tarkkaavainen, vastaanottavainen, omanarvontunteva, mukautuvainen ja peloton. Rodun alkuperäinen käyttötarkoitus on ollut karhunmetsästys ja koirataistelut. Nykyisin rotu luokitellaan seurakoiraksi.

4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin

Rotu ei ole jakautunut erillisiin näyttely- tai käyttölinjoihin.

Suomessa amerikanakitan pääasiallinen käyttötarkoitus on toimia seurakoirana, jonka kanssa harrastetaan pääasiassa näyttelyitä. Muista harrastuksista rodulle soveltuvia ovat mm. raunio, haku ja verijälki. Aktiiviharrastajia on muutama. Rallytoko on myös amerikanakitalle soveltuva harrastemuoto. Nykysin on monia muitakin amerikanakitalle soveltuvia harrastemuotoja tarjolla koiranomistajille.

Rodun parissa on monia ihmisiä, joille amerikanakitan hankkimisen perusteena on ollut saada uskollinen seuralainen ja hyvä vahtikoira. Amerikanakitan käyttö vahtikoirana ei tarkoita ihmiseen kiinni käyvää tai vihaista koiraa, vaan vieraasta äänellä ilmoittavaa vahtia ja ”vahtia”, joka olemuksellaan ilmaisee vieraille tämän tulleen toisen alueelle.

4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus

PEVISA -ohjelmassa ei amerikanakitoilla ole luonteen testauksen vaatimusta.

4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Luonteen selvittämiseen liittyvien kyselyjen, käyttäytymisen jalostustarkastusten, MH-testien, näyttelyarvostelujen ja luonnetestien tarkoituksena on auttaa rodun luonteiden ja arkikäyttäytymisen kehityksen hahmottamisessa sekä siinä, että rotu säilyttäisi alkuperäisen olemuksensa.

Yhdistys järjestää kasvattaja- ja luonnepäiviä, jotka ovat avoimia kaikille yhdistyksen jäsenille. Vuonna 2012 kasvattajapäivän yhtenä aiheena oli luonnetesti ja sen ”oikean” tai tyypillisimmän testituloksen etsintä amerikanakitalle ja keskustelu tästä kasvattajien ja harrastajien kanssa sekä lisäksi pohdinta siitä, kuinka luonnetestitietoja voi hyödyntää jalostuksen apuvälineenä. Tuolloin perustettu työryhmä valmisteli rodulle omaa luonnetestiprofiilia. **Tämän jalostuksen tavoiteohjelman liitteenä 12 on yhdistyksen yleiskokouksen xx.xx.2016 hyväksymä luonnetestiprofiili.**

Rotua harrastavan yhdistyksen jäsenille on tehty luonne- ja terveystarkastus, ja niiden mukaan suurin osa amerikanakitojen omistajista on tyytyväisiä koiransa luonteeseen, joskin amerikanakitan vieraita koiria kohtaan osoittama aggressiivisuus koetaan myös ongelmalliseksi, samoin kuin toisaalta liiallinen sosiaalisuus ihmisiä kohtaan. Muita ongelmallisia asioita ovat omistajien mukaan epäluuloisuus, arkuus, eroahdistus, karkailu, terveysongelmat, hoitotoimenpiteiden suorittamisen vaikeus ja metsästysvietti.

Eniten kiitosta amerikanakitojen luonteesta on saanut koiran rauhallisuus ja sen luonne itsessään. Seuraavaksi eniten oltiin tyytyväisiä koirien haukkumattomuuteen, helppohoitoisuuteen ja uskollisuuteen.

1) Luonnekyselyt

Vuoden 2004 luonne- ja terveystarkastuksen aikana kannassa oli noin 90 koiraa ja vastauksia saatiin 51 kappaletta (noin 55 %).

Vuoden 2010 kyselyn aikana vastauksia saatiin noin 30 (noin 3,5 % kannasta).

Vuonna 2014 on viimeksi tehty luonnekysely (liitteessä 4) ja 2016 on viimeksi tehty kasvattajakysely 17042016 (liitteessä 5) amerikanakitan käyttäytymisen ja luonteen analysoinniksi nyky populaatiosta.

Vuoden 2014 kyselyn vastauksia 68 kpl, n. 102 koiraa, mutta kaikki vastaajat eivät ilmoittaneet omistamiensa amerikanakitojen määrää, jolloin vastausten määrän arvioitiin olevan n. 8% koirakannasta. Varautuneita, mahdollisesti ihmiselle aggressiivisia koiria tässä kyselyssä ilmoitettiin olevan 20 kpl/102 kpl (20 %). Arkoja ilmoitettiin olevan 10 kpl /102 kpl (9,8 %).

Kasvattajakyselyssä 17042016 (liite 5) todettiin arkoja koiria 16 kpl /952 kpl (1,7 %) ja ihmiselle aggressiivisia koiria 34 kpl /952 kpl (3,6 %). Vastauksissa oli mukana 69 % ajanjaksolla syntyneistä kasvateista.

Edellä mainituissa kyselyissä on siis käynyt ilmi, että rodussa on myös arkoja koiria, joiden kanssa arjessa eläminen ei ole aina yksiselitteisen helppoa.

2) Luonnetesti

Yhdistys on järjestänyt rodulle virallisia luonnetestejä. Ensimmäinen yhdistyksen järjestämä luonnetesti järjestettiin 6.8.2005.

Luonteen määrittely luonnetestin ihanteen osalta on luonnetestiprofiilissa (liitteessä 12).

Luonnetestillä on 27.4.2016 mennessä testattu kaikkiaan 204 koiraa (27.4.2016 rekisteröity 1593 kpl), 96 urosta ja 108 narttua, eli noin 13 % rekisteröidyistä amerikanakitoista (poimittu 28.4.2016 MV). Jo näistä tuloksista voidaan päätellä, mikä on ominaista rodulle. Alla on taulukko luonnetestituloksista. Taulukoissa on eritelty vuodet 2002 - 2014 ja 2015 jolloin luonnetestien osa-alueiden pisteytys hieman muuttui.

Suurimpia yhtäläisyyksiä yksilöiden kesken on hermorakenteessa. Vanhalla pisteytyksellä testatuista on 131 koiraa saanut tuloksen +1 (hieman rauhaton) ja uudella pisteytyksellä 24 koiraa on saanut tuloksen +1a/+1b (hieman rauhaton/hermostunein pyrkimyksin). Toimintakyvyssä vanhalla pisteytyksellä 71 testatuista koirista on saanut tuloksen +1 (kohtuullinen) ja 71 on saanut tuloksen -1 (pieni). Uudella pisteytyksellä 12 koiraa on saanut tuloksen +1b (kohtuullisen pieni). Terävyydessä 145 on saanut tuloksen +1 (pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua) vanhalla pisteytyksellä ja uudella 15 koiraa saanut tuloksen +1b (koira joka ei osoita lainkaan terävyyttä).

Luoksepäästävydessä vanhalla pisteytyksellä 85 on saanut tuloksen +3 (hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin) ja uudella pisteytyksellä 13 on saanut tuloksen +3 (hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin). Temperamentissa vanhalla pisteytyksellä 123 on saanut tuloksen +2 (kohtuullisen vilkas) ja uudella 22 koiraa +2a (kohtuullisen vilkas). Kovuudessa vanhalla pisteytyksellä 104 tuloksen +1 (hieman pehmeä) ja uudella 20 koiraa tuloksen +1a (hieman pehmeä). Puolustushalussa 90 on saanut tuloksen +1 (pieni) vanhalla pisteytyksellä ja uudella 14 +1a (pieni). Taisteluhalussa vanhalla pisteytyksellä 95 on saanut tuloksen -1 (pieni) ja uudella 11 -1a (pieni). Laukauspelottomuudessa yhteensä 126 koiraa on saanut tuloksen laukausvarma.

Arkuus ja aggressiivisuus ihmistä kohtaan luonnetestissä

Olisi erittäin tärkeää selvittää, miten koiran arkuus ja aggressiivisuus ihmisestä kohtaan ilmenee amerikanakitoilla luonnetestituloksista. Yhdistys kannustaa kaikkia koirien omistajia viemään koiransa luonnetestiin. Erityisesti omistajiensa mielestä arkojen ja ihmiselle aggressiivisten koirien luonne tulisi testata, jotta saataisiin tutkittua tietoa siitä, miten arka koira käyttäytyy luonnetestissä.

Taulukko testatuista koirista osa-alueittain 2002-2014

	+3	+2	+1	-1	-2	-3
Toimintakyky		10	71	71	11	
Terävyys	14	3	145	1		
Puolustushalu	31	1	90	41		
Taisteluhalu		33		95	33	2
Hermorakenne		21	131	11		
Temperamentti	25	123	5	10		
Kovuus	37	2	104		20	
Luoksepäästävyys	85	72	2	3	1	

	---	-	+	++	+++
Laukauspelottomuus		9		49	105

Taulukko testatuista koirista osa-alueittain 2015

	+3	+2a	+2b	+1a	+1b	-1a	-1b	-1c	-2	-3
Toimintakyky				7	12	8			2	
Terävyys	3			10	15	1				
Puolustushalu	7			14		7				1
Taisteluhalu		1	5			11			12	
Hermorakenne		3		13	11	2				
Temperamentti	4	22		1			2			
Kovuus	5			20					4	
Luoksepäästävyys	13	10	4			2				

	---	-	+	++	+++
Laukauspelottomuus		2		6	21

Poimittu 28.4.2016 MV

Luonteen periytymisen arviointi luonnetestitulosten perusteella

Amerikanakitan luonnetestituloksia on vielä valitettavan vähän, jolloin emme voi analysoida eri jalostusyksilöiden jättämää luotettavasti. Muiden, enemmän testattujen rotujen osalta eri jalostusyksilöiden jälkeläiset muodostavat selvästi koko rodun tuloksia homogeenisemmän ryhmän.

3) MH-luonnekuvaus

MH-luonnekuvauksessa on käynyt viisi koira, joista kolme on suorittanut kokeen hyväksytysti ja kahden koe on keskeytetty (toisen keskeyttänyt ohjaaja ja toisen kuvaaja). Tiedot poimittu 28.4.2016 HK.

	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	
suoritettu		<u>1 tulosta</u>	<u>1 tulosta</u>					<u>1 tulosta</u>
ohj. kesk.			<u>1 tulosta</u>					
kuv. kesk.		<u>1 tulosta</u>						
Yhteensä		2 tulosta	2 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	1 tulosta

4) Jalostustarkastus

Yhdistys on tehnyt jalostustarkastuksia vähän ja usein vain kasvattajan pyynnöstä. Jalostustarkastus ei ole ollut hyväksytyt yhdistelmän jalostusvaatimuksena. Jalostustarkastettuja koiria on 22, joista yhden koiran jalostustarkastus on hylätty luonteen osalta. Viisi koirista on hyväksytty ja 16 koiraa on hyväksytty varauksin. (Poimittu 28.4.2016 MV).

Kennelliiton virallisten jalostustarkastusten aloittaminen on jalostustoimikunnan tulevaisuuden suunnitelmana, alustavasti vuonna 2017. Tavoitteena on tehdä sekä luonteen että ulkomuodon jalostustarkastus yhtä aikaa.

5) Näyttelyt

Näyttelyissä vuosien 2000 - 2015 aikana on käyttäytymisen takia hylätyn saanut muutama koiraa. Tuomarista riippuen tuomarille aggressiivisuutta osoittanut koira on voinut saada hylätyn, tyydyttävän tai hyvän, joten vanhojen näyttelytilastojen avulla ei voida yksiselitteisesti laskea ihmiselle aggressiivisuutta osoittaneiden tai arkojen koirien määrää.

Näyttelyissä on 1.1.2011 alkaen kirjattu luonnearvio. Vuoden 2015 yhdistyksen vuosikirjassa (liitteessä13) on 709 amerikanakitän näyttelyarvostelu mukaan lukien Open Show sekä yhdistykselle toimitettujen pentunäyttelyiden tiedot, ja 14 tapauksessa on luonnearvio poikennut normaalista (2,0 %). Yhden kerran on koiralle annettu laatuarvosana hylätty luonteen vuoksi (0,01 %).

Erot eri maiden populaatioiden välillä

Eri maiden amerikanakitakantojen välillä ei näyttäisi olevan eroja yksilöiden käyttäytymisen suhteen, sillä Suomeen on vuosien varrella tuotu useita tuontikoira, joista osa ja niiden jälkeläisistä osa on myös luonnetestattu. Rodun jalostuspohja on kohtalaisen suppea maailman laajuisestikin katsottuna ja useimmat sukulinjat ovat edustettuina Suomessakin.

Sukupuolten väliset erot

Narttujen ja urosten välisiä luonteen eroavaisuuksia luonnetestien ja näyttelyjen luonnearvioiden perusteella ei ole vielä tilastoitu, mutta tavoitteena on tilastoida ja analysoida näitä vuodesta 2016 alkaen.

4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet

Rodun alkuperäinen käyttö

Rodulla on vuosisatoja pitkä historia, jolloin sitä on käytetty karhunmetsästys-, vartio- ja taistelukoira ja nämä ominaisuudet näkyvät edelleen niiden luonteenominaisuuksissa ja perimässä. Karhunmetsästyksen rotua on käytetty pareina, jolloin koirilla on ollut selkeä työnkuva, jossa toinen ilmoittaa ja toinen toimii. Tämä on edelleen nähtävissä, jos perheessä on useampi kuin yksi koira. Koirat vartioivat reviiriään samalla tavalla. Omistajien on aina muistettava rodun koirataisteluperimä, koska rotu on yleisesti ottaen vieraille koirille aggressiivinen. Yksilön sosiaalistamisella vieraisiin koiriin on merkitystä ja sitä tulee tehdä pennusta alkaen. Suurella osalla amerikanakitoista iän myötä heikkenee hyväksyntäkyky laumaan kuulumattomia koiria kohtaan ja toisinaan jopa oman laumansa koiriin.

Käyttöominaisuuksien säilyttäminen

Amerikanakitän luontaisia käyttäytymistarpeita saa tyydytettyä tarjoamalla sille esim. esine- tai ihmishakua, makkararuutua sekä riittävästi lenkkeilyä ja vetokoirana toimimista.

Vertailu rodun kotimaahan ja muihin tärkeisiin maihin

Rodun alkuperämaassa, USA:ssa, amerikanakita kuuluu ns. working-ryhmään ja sen kanssa harrastetaan näyttelyiden lisäksi tottelevaisuutta ja pelastustehtäviä. Rotua käytetään myös kodin vahtitehtävissä, mutta erikseen vahdeiksi ei rodun edustajia kouluteta, sen sijaan rodulla on luontainen taipumus vartioida omaa reviiriään. USA:ssa tehdään myös Temperament Test -testejä, jotka koostuvat useammasta osa-alueesta. Tässä testissä katsotaan koiran hermorakennetta, arkuutta, aggressiivisuutta, puolustushalua ja luoksepäästävyyttä. Testiin osallistuvan koiran tulee olla vähintään 18 kk. Testi sisältää 10 osa-aluetta ja se kestää 8 – 12 min / koira. (lähde ACA:n kotisivut www.akitaclub.org). Ikävä kyllä testien tuloksista ei ole tietoa saatavissa.

Hyötykoira-, virka- tai muu työkäyttö

Amerikanakitaa ei toistaiseksi ole käytetty hyötykoirina virka- tai muussa työkäytössä Suomessa.

Alkuperäiset, rodunomaiset käyttäytymistarpeet ja niiden täyttäminen

Amerikanakitasta haaveilevan ja mahdollisesti amerikanakitan hankkivan ihmisen tulee tietää, että rotu on luonteeltaan ja käytökseltään vaativa ja että koira aikuistuessaan toisinaan omistajan yllätykseksi on käytökseltään arvaamaton. Amerikanakita tarvitsee määrätietoisen ja oikeudenmukaisen kasvatuksen pennusta aikuiseksi.

Monella amerikanakitalla on vahva riistavietti, ja se on usein myös aggressiivinen vieraille koirille. Näistä luontaisista ominaisuuksista johtuen amerikanakitan ulkoiluttaminen vapaana ei ole suositeltavaa.

Amerikanakita on erinomainen vahtikoira, mutta sen alueen tulee olla rajattu ja vieraille turvallinen.

Kokeet

- 1) Metsästyskoirien jäljestämiskokeet, osallistumisoikeus 1.4.2006 alkaen, tilasto poimittu 28.4.2016 HK

Metsästyskoirien jäljestämiskoe on alunperin tehty nimenomaan metsästyskoiraroduille. Tarkoituksena on selvittää koiran kykyä seurata mahdollisesti haavoittuneen riistaeläimen jälkeä. Tätä ominaisuutta tarvittiin sekä kolari- että metsästystilanteissa. Laji saavutti niin suuren suosion, että se avattiin kaikille roduille vuonna 2007.

Koemuodoista MEJÄ on rodulle ominaisin koe rodun voimakkaan riistavietin vuoksi. 1.4.2006 saatujen metsästyskoirien jäljestämiskokeen kilpailuoikeuksien saamisen jälkeen 20 koiraa on osallistunut MEJÄ-kokeisiin. Näistä neljä on kilpaillut VOI-luokassa, ja kaksi koiraa on saavuttanut jälkivalion arvon. Koiria on osallistunut kaikkiaan 66 kokeeseen. Rekisteröintimäärään nähden koirien osuus MEJÄ-kokeissa on noin 1,3 %. Suomessa rodun käyttötarkoituksena voi olla myös jälkikoirana toimiminen ja haavoittuneen riistan etsiminen. Pitkän jälkikokeen suorittava koira saa myös Suomessa verovapauden, joten kyseessä on tällöin myös koiralle todellinen käyttötarkoitus haavoittuneen riistan etsijänä.

2) Vahingoittuneen hirvieläimen jäljestämiskoe, poimittu 28.4.2016 HK

VAHI-koetuloksia on vain kaksi VAHI0-tulosta vuodelta 2011.

3) Muut koetulokset

Tottelevaisuuskoe, poimittu 28.4.2016 HK

ALO								
	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
ALO1								
ALO2								<u>1 tulosta</u>
ALO3		<u>1 tulosta</u>					<u>2 tulosta</u>	
ALO0			<u>1 tulosta</u>					<u>1 tulosta</u>
ALO-								
Yhteensä	0 tulosta	1 tulosta	1 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	2 tulosta	2 tulosta

Käyttäytymiskoe, poimittu 28.4.2016 HK

2015	2014	2013	
PAKK1			
PAKK0	<u>2 tulosta</u>	<u>4 tulosta</u>	<u>3 tulosta</u>
PAKK-		<u>1 tulosta</u>	
Yhteensä	2 tulosta	5 tulosta	3 tulosta

4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

Yksinoloon liittyvät ongelmat

Eroahdistuksen esiintymisestä on koirien omistajien keskuudessa ollut keskustelua ja rodun harrastajien parissa on esitetty väitteitä siitä, että eroahdistuneiden koirien määrä olisi lisääntynyt viimeisten viiden vuoden aikana, mutta tätä ei ole toistaiseksi todettu suoritetuissa kyselyissä. Liitteenä 4 olevassa luonnekyselyssä 2014 vain 2 omistajaa oli kertonut eroahdistuksen olevan ykkösongelma. Vastauksia saatiin 102 koirasta, joten esiintyvyys on ollut 2,0 %.

Lisääntymiskäyttäytyminen

Amerikanakitan kiimaväli on keskimäärin 6 kk – 8 kk (vaihteluväli 3 kk- 15 kk). Kiimojen väli saattaa vaihdella samalla yksilöllä vuodesta toiseen. Amerikanakita on erinomainen emä, sillä sen vaistot ohjaavat luontaisesti toimintaa pentujen kanssa. Synnyttävä tai juuri synnyttänyt narttu saattaa vahtia pentujaan ensimmäisten tuntien aikana ja toisinaan jopa seuraavien kahden tai kolmen viikon ajan. Astumistilanteessa amerikanakita ei ole aggressiivinen toiselle osapuolelle.

Sosiaalinen käyttäytyminen

Amerikanakita on ihmisiä kohtaan avoin tai hieman pidättyväinen, ainakin aluksi kohdattaessa, mutta vieraita koiria se ei yleensä hyväksy, ainakaan omalla reviirillä. Se on uskollinen omille ihmisilleen ja kiintyy syvästi omaan laumaansa. Tästä syystä amerikanakita ei sovellu pelkäksi tarhakoiraaksi.

Amerikanakitan vieraita koiria kohtaan osoittama aggressiivisuus, taistelukoira-perimä huomioiden, tulisi jokaisella kasvattajalla ja omistajalla olla tiedossaan, jotta mahdolliset ikävät tilanteet muiden koirien kanssa osataan jo ennalta käsin välttää. Rodun kasvattajilla on erityisen suuri vastuu pennunostajien suhteen, että jokainen pennunostaja ymmärtää varmasti, minkälainen rotu on aikuisena, ja että kukin amerikanakita päätyisi koiralle ominaisiin olosuhteisiin ja rodun haastavuuden tuntevalle ja huomioivalle omistajalle.

Pelot ja ääniherkkyys

Rotumääritelmän mukainen amerikanakita ei ole pelokas eikä ääniherkkä.

Ikään liittyvät käytöshäiriöt

Iän myötä terveet amerikanakitat tulevat usein pentumaisiksi ja leikkisiksi. Mikäli käytöshäiriöitä iäkkäillä koirilla ilmenee, on syynä useimmiten jokin kipua tai aistien vajavuutta aiheuttava sairaus.

Rakenteelliset tai terveydelliset seikat, jotka voivat vaikuttaa koirien käyttäytymiseen

Terveydelliset syyt, kuten kipu ja siitä johtuva stressi, voivat vaikuttaa koiran käyttäytymiseen. Mikä tahansa pitkäaikaista kipua aiheuttava sairaus tai aistien vajavaisuus kuten esimerkiksi näön tai kuulon heikentyminen voivat aiheuttaa käytöshäiriöitä amerikanakitalla. Esimerkiksi ihoon kohdistuvaa autoimmuunitautia, kuten SA:ta sairastava koira voi olla ärtyisä tai apaattinen, johtuen ihon kipeytymisestä. Myös nivelten, luuston ja erityisesti selän alueen voimakkaat kiputilat vaikuttavat koiran käyttäytymiseen niin, että koira yleensä aina muuttuu ärtyneeksi ja toisinaan jopa arvaamattomaksi.

4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohtista sekä niiden korjaamisesta

Keskeisimmät ongelmakohdat

Suurimmaksi ongelmaksi amerikanakitoilla koetaan yhdistyksessä tällä hetkellä koiran arkuus sekä aggressiivisuus ihmistä kohtaan. Rotumääritelmän mukaan arkuus on hylkäävä virhe.

Ongelmien syyt ja vähentäminen

Kaikkia jalostukseen käytettyjä koiria ei ole luonnetestattu, jalostustarkastettu tai koira ei ole käytetty missään kokeissa tai näyttelyissä; sen sijaan jalostukseen käytetyn koiran luonteen arviointi on perustunut täysin kasvattajan omaan näkemykseen. Näin ollen on saatettu yhdistää kaksi arkaa koira, jotka kasvattaja on tulkinnut virheellisesti vain ujoiksi ja/tai pidättyväisiksi yksilöiksi.

Ongelman vähentämiseksi tulee yhdistyksen kouluttaa koirien omistajia ja erityisesti kasvattajia. Yhdistys kannustaa koiranomistajia, jotta koirien luonteita arvioitaisiin virallisesti. Erityisesti omistajansa mielestä arkojen tai ihmiselle aggressiivisten koirien omistajia pyydetään kertomaan jalostustoimikunnalle koiransa viralliset testitulokset ja sen mukana oma käsityksensä tai kokemuksensa koiransa arasta tai ihmiselle aggressiivisesta luonteesta. Jokaisen kasvattajan tulisi ymmärtää ja toimia niin, että arkaa tai ihmiselle aggressiivista koira ei käytettäisi jalostukseen. Jalostukseen käytettävillä koirilla tulisi vähimmillään olla jonkinlainen virallinen, ulkopuolinen arvio luonteesta.

4.3. Terveys ja lisääntyminen

Tässä jalostuksen tavoiteohjelmassa kuvataan vain Suomessa amerikanakitoilla todettuja sairauksia ja vikoja. Osa näistä sairauksista näkyy Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä (lonkka- ja kyynärniveldysplasia, silmänsairaudet, spondyloosi). Todetuista autoimmuunisairauksista on tilasto yhdistyksen nettisivulla [amerikanakita.fi](http://www.amerikanakita.fi). Osa todetuista sairastapauksista ja vioista on saatu selville kasvattajakyselyllä, joka on tehty 17.4.2016, ja sen tulokset ovat tässä tavoiteohjelmassa liitteessä 6.

USA on amerikanakitan kehittäjämaa, ja siellä akitalla esiintyvistä sairauksista ja vioista on esittelyä mm. sivustoilla http://www.akita-dog.com/Akita_Health.html ja <http://www.akitaclub.org/health/>.

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

Vanhan mallin mukainen tavoiteohjelma 2002 vuoden alusta

Akita ja amerikanakita erotettiin omiksi roduikseen vuoden 2000 alusta. Tuolloin rodun pennut rekisteröitiin ensin nimellä great japanese dog FCI:n ryhmässä 2, ja myöhemmin rodun nimi suomennettiin suurijapaninkoiraksi. Kennelliiton JTT on hyväksynyt vanhan mallin mukaisen tavoiteohjelman suurijapaninkoiralle 2/01.

Ohjelman sisältö: Pentujen vanhemmista pitää olla lonkkakuvauslausunto ja voimassa oleva silmätarkastuslausunto. Silmätarkastuslausunto pitää olla annettu yli 12 kk iässä eikä se saa olla 24 kk vanhempi. Lonkkakuvaushetkellä koiran tulee olla täyttänyt 12 kk. Tutkimukset tulee olla suoritettuna joko astutushetkellä tai ennen pentujen rekisteröintiä.

Ensimmäinen JTO amerikanakitalle on hyväksytty kennelliiton JTT:ssä 22.8.2007 (6/07). Suomen seurakoirayhdistys on hyväksynyt sen 26.4.2007. Oma yhdistys on hyväksynyt JTO -ehdotuksen 10.3.2007 yleiskokouksessaan sekä muutoksen alkuperäiseen JTO -ehdotukseen ylimääräisessä yleiskokouksessa 1.4.2007.

Muutettu PEVISA –ohjelma vuoden 2013 alusta

Muutos PEVISA –ohjelmaan on hyväksytty kennelliiton JTT:ssä 20.6.2012 (5/2012), ja ohjelma on voimassa tällä hyväksynnällä 1.1.2013-31.12.2017. Oma yhdistys on hyväksynyt muutosehdotuksen 11.6.2011. Kennelliitto muutti yhdistyksen ehdotusta niin, että vaadittujen kuvantamistutkimusten alaikäraja nostettiin 18 kuukauteen.

Ohjelman sisältö: Pentujen vanhemmista pitää astutushetkellä olla lonkkakuvauslausunto, kyynärkuvauslausunto ja voimassa oleva silmätarkastuslausunto. Silmätarkastuslausunto pitää olla annettu yli 12 kk iässä eikä se saa astutushetkellä olla 24 kk vanhempi. Lonkka- ja kyynärkuvaushetkellä koiran tulee olla täyttänyt 18 kk.

PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

1. Lonkkanivelen kasvuhäiriö

Päivitetty 30.9.2013, ELT Anu Lappalainen

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston ja nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä silmämääräisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana.

Löyisyys johtaa reisiluun pään ja lonkkamaljan riittämättömään kontaktiin. Alueelle kohdistuu epänormaalin suuri paine, joka on sitä suurempi mitä pienempi kontaktialue on. Tämä voi johtaa mikromurtumiin ja lonkkamaljan mataloitumiseen. Noin vuoden iässä lantion luutumisen on täydellistä ja yleensä kipukin helpottaa tässä iässä.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa usein nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Myös ympäristöllä on vaikutusta lonkkavian ilmenemiseen ja vaikeusasteeseen.

Lonkkanivelen kasvuhäiriötä tavataan lähes kaikilla roduilla, mutta yleisintä se on suurilla ja jättiroduilla. Oireet voidaan huomata pentuna 3-12 kuukauden iässä, jolloin kipu johtuu löyisyyden aiheuttamasta nivelkapselin tulehduksesta tai luukalvon hermojen jännityksestä ja repeämisestä. Nuorilla koirilla oireina voivat olla takajalkojen ontuminen, ”pupuhyppele”, ylösnousuvaikkeudet levon jälkeen, liikkumishaluttomuus ja nakshteleva ääni kävellessä. Oireet voivat alkaa äkillisesti ja omistaja voi liittää ne johonkin tapaturmaan. Oireet voivat vähentyä selvästi tai loppua kokonaan jopa useiksi vuosiksi, kun nivelen ympärille muodostuva sidekudos vähentää nivelen löyisyyttä.

Toinen oireilevien koirien ryhmä on aikuiset koirat, joiden oireiden syynä on nivelrikko. Vanhemmilla nivelrikkoisilla koirilla oireet voivat olla epämääräisiä ja oireilu laitetaan usein vanhenemisen piikkiin. Tyypillisiä oireita ovat takajalkojen ontuminen ja jäykkyys liikkeessä. Lonkkavikainen koira yrittää viedä painoa pois takaosalta, mikä ilmenee kävellessä selkälän aaltoiluna ja lantion kiertymisinä. Tämä johtaa myös takaosan lihaskatoon ja etupään lihasten voimistumiseen.

Lonkkanivelen kasvuhäiriön ja siitä johtuvan nivelrikon hoidossa on ruokinnalla keskeinen merkitys. Ylipaino pahentaa oireita ja pelkkä painon pudotus voi helpottaa koiran oloa. Tulehduskipulääkkeitä ja pistoksena tai suun kautta annettavia nivelnesteiden ja nivelruston koostumusta parantavia aineita käytetään yleisesti. Sopiva liikunta pitää lihaksiston kunnossa ja nivelet liikkuvina. Kirurgisia hoitoja on myös olemassa.

Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu useimmilla roduilla lonkkien röntgenkuvaukseen. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen. Ilmiasuunkin perustuvan jalostusvalinnan pitäisi johtaa tuloksiin, jos valinta on systemaattista eikä lonkkavikaisia koiria käytetä. Jalostusarvoindeksien (BLUP-indeksit) avulla valinta on tehokkaampaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kynnärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria.

Suomessa käytetään FCI:n vahvistamaa kansainvälistä lonkkaniveldysplasian arvosteluasteikkoa:

A ei muutoksia	Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset. Lonkkamaljakon kraniolateraalinen reuna piiryy terävänä ja on lievästi pyöristynyt. Nivelrako on tiivis ja tasainen. Norbergin asteikko vetoasennossa noin 105° (suosituksena).
B lähes normaali / rajatapaus	Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat vähän epäyhdenmukaiset ja Norbergin asteikko vetoasennossa lähellä 105°, tai reisiluun pään keskus on mediaalisesti lonkkamaljakon dorsaalireunaan nähden ja reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset.
C lievä	Reisiluun pää ja lonkkamalja eivät ole yhdenmukaiset, Norbergin asteikko on noin 100° ja/tai lonkkamaljakon kraniolateraalinen reuna on vähän mataloitunut. Epätasaisuutta tai korkeintaan lieviä nivelrikkomuutoksia lonkkamaljan kraniaali-, kaudaali- tai dorsaalireunassa tai reisiluun päässä tai kaulassa.

D kohtalainen (keskivaikea)	Selvää epätasaisuutta reisiluun päässä ja lonkkamaljakossa, subluksaatio. Norbergin asteikko on suurempi kuin 90° (vain suosituksena). Lonkkamaljakon kraniaalireuna tasaantunut ja/tai nivelrikon merkkejä.
E vaikea	Selvästi dysplastinen lonkkanivel. Esim. luksaatio tai selvä subluksaatio, Nordbergin asteikko alle 90°, selvä lonkkamaljakon kraniaalireunan tasaantuminen, reisiluun pään epämuotoisuus (sienimäinen, tasaantunut) tai muut nivelrikkomuutokset.

Tätä asteikkoa noudatetaan koiran 6 vuoden ikään saakka. Tämän jälkeen arvostelussa on otettava huomioon koiran ikä ja erityisesti sekundaarinivelrikko.

Lonkkaniveltilasto 2000-2015, poimittu jalostustietojärjestelmästä 18.4.2016 HK

Vuosi	Syntyneitä	A	B	C	D	E	Yhteensä
2000	11	4	1	0	2	0	7
2001	20	3	2	2	0	0	7
2002	6	0	1	2	0	0	3
2003	38	11	6	6	1	0	24
2004	39	18	5	2	2	0	27
2005	44	14	7	4	1	0	26
2006	99	28	15	10	7	0	60
2007	115	34	15	10	5	1	65
2008	182	41	20	17	8	0	86
2009	152	35	25	7	6	2	75
2010	183	39	11	16	8	1	75
2011	110	15	11	6	4	2	38
2012	178	9	11	16	12	0	48
2013	123	22	14	7	2	1	46
2014	121	5	2	0	1	0	8
2015	134	0	0	0	1	0	1
Yhteensä	1555	278	146	105	60	7	596

Vuosi	Tutkittu	A	B	C	D	E
2000	64%	57%	14%	0%	29%	0%
2001	35%	43%	29%	29%	0%	0%
2002	50%	0%	33%	67%	0%	0%

2003	63%	46%	25%	25%	4%	0%
2004	69%	67%	19%	7%	7%	0%
2005	59%	54%	27%	15%	4%	0%
2006	61%	47%	25%	17%	12%	0%
2007	57%	52%	23%	15%	8%	2%
2008	47%	48%	23%	20%	9%	0%
2009	49%	47%	33%	9%	8%	3%
2010	41%	52%	15%	21%	11%	1%
2011	35%	39%	29%	16%	11%	5%
2012	27%	19%	23%	33%	25%	0%
2013	37%	48%	30%	15%	4%	2%
2014	7%	62%	25%	0%	12%	0%
2015	1%	0%	0%	0%	100%	0%
Yhteensä	38%	47%	24%	18%	10%	1%

Vakava lonkkanivelen dysplasia (E) voi haitata koiran jokapäiväistä elämää aiheuttamalla jatkuvaa kipua, ja se voi pahimmillaan johtaa koiran eutanasiaan.

Hoitona ovat lähinnä kipulääkkeet eikä paranemismahdollisuuksia ole (lukuun ottamatta teoreettista tekoniivelen asentamisen mahdollisuutta).

Periytymistapa on polygeeninen eli monien geenien yhteisvaikutuksen tulosta, ja kasvuiän ympäristöllä on tärkeä vaikutus kehittyvään lonkkaniveleen nopeakasvuisilla ja raskarakenteisilla roduilla kuten amerikanakitalla.

Jalostukseen ei tule käyttää koiria, joilla on kuvantamistutkimuksessa todettu lonkkadysplasiatulos D tai E, vaikka osa näistä koirista voikin elää oireetonta elämää. Tutkituista koirista 11 %:lla on ollut lonkkadysplasiatulos D tai E (tilaston poimimishetkellä). Suomessa on lonkat tutkittu 38 %:lla amerikanakitoista (tilaston poimimishetkellä).

USA on rodun kehittäjämaa ja tästä syystä ohjelmaan on otettu mukaan sieltä tilastoja. Siellä sekä amerikanakita että akita rekisteröidään yhä samaksi roduksi. USA:N OFA –tilastoon on kirjattu vuoden 1974 alusta vuoden 2015 loppuun mennessä kaiken kaikkiaan 17 014 lonkkien osalta tutkitun akitan tiedot. Japanilaisen tyyppin osuus näistä on kuitenkin pieni (vuonna 2010 Miriam Lisker arvioi tuolloin japanilaisen tyyppin ja risteytysten määräksi alle 10 %). OFA –arviossa excellent, good ja fair arvioidaan normaaliksi. Tätä huonommat arvosanat borderline, mild, moderate ja severe ovat dysplastisia. Kaikista tutkituista 19,1 % on ollut laadultaan excellent, ja 13,5 % on ollut dysplastic. Vuosina 2011-2015 syntyneitä akitoja on tutkittu 458 kpl, ja niistä 27,7 % on ollut excellent sekä 12,7 % on ollut dysplastic. Tiedot on poimittu akc.org –sivuston OFA –osuudesta 20.4.2016/HK.

Englannissa rekisteröidään runsaasti akitoja, ja nykyisin siellä akitarotuun rekisteröivät koirat ovat FCI:ssä amerikanakitoja. British Veterinary Association on rekisteröinyt ajalla 1.1.1991 – 31.10.2014

akitoille 1146 lonkkanivelen tutkimusta. Ennen vuotta 2006, jolloin Englannissa tehtiin rotujako akitan ja amerikanakitan välillä, tuloksissa ovat mukana myös japanilaisen tyyppin eli FCI:n rodun akita (255) tulokset. Näissä 15 vuoden aikana tehdyissä tutkimuksissa ovat tulokset vaihdelleet 0-91 välillä, ja mediaani on ollut 7. Viiden viimeisen vuoden aikana mediaani on ollut 6. Mediaani kertoo sen koiran tuloksen, jolla on yhtä monta koiraa/tulosta sekä huonommalla että paremmalla puolella.

2. Kynärnivelen kasvuhäiriöt

Päivitetty 30.9.2010, ELT Anu Lappalainen

Kynärnivelen kasvuhäiriö (engl. elbow dysplasia, ED) on yleisin isojen ja jättikokoisten koirien etujalan nivelkivun ja ontumisen aiheuttaja. Kynärnivelen kasvuhäiriön eri muotoja ovat varislisäkkeen (processus coronoideus) sisemmän osan sairaus, olkaluun nivelnastan (condylus humeralis) sisemmän osan osteokondroosi ja kiinnittymätön kynärpään uloke (processus anconaeus). Kynärnivelen inkongruenssia (nivelpintojen epäyhdenmukaisuutta) pidetään tärkeänä syynä kaikkiin edellä mainittuihin kasvuhäiriöihin ja myös se lasketaan kynärnivelen kasvuhäiriöksi.

Kynärnivelen kasvuhäiriön periytyminen on kvantitatiivista eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Kasvuhäiriön tyyppi vaihtelee eri roduilla, mikä viittaa siihen että aiheuttajina ovat eri geenit. Kynärnivelen kasvuhäiriö on yleisempää uroksilla todennäköisesti urosten suuremman painon ja mahdollisesti myös hormonaalisten tekijöiden takia. Nykykäsityksen mukaan perinnöllisillä tekijöillä on suurin osuus kynärnivelen kasvuhäiriön synnyssä, mutta ympäristötekijöillä on osuutensa sen ilmenemisessä.

Kaikissa kynärnivelen kasvuhäiriöissä oireet alkavat keskimäärin 4 – 7 kuukauden iässä. Tyypillinen oire on ontuminen, joka voi pahentua rasituksessa tai olla voimakkainta levon jälkeen. Ontuminen voi olla jatkuvaa tai ajoittaista. Omistajan voi olla vaikea havaita koiran ontumista, jos kasvuhäiriö on molemminpuolinen. Toisinaan kasvuhäiriö on molemmissa kynärnivelistä, vaikka koira ontuu vain toista jalkaa. Usein oireet huomataan vasta aikuisiällä ja silloin oireet johtuvat kasvuhäiriön seurauksena kehittyneestä nivelrikosta. Kiinnittymätön kynärpään uloke ei välttämättä oireile nuorella koiralla ja se voi olla röntgenkuvauksen sivulöydös.

Kasvuhäiriöiden ja niiden erilaisten kirurgisten hoitojen tehosta ja pitkäaikaisennusteesta ei ole olemassa kattavia tutkimuksia. Leikkaushoidon hyöty on epävarma, jos nivelessä on jo selvät nivelrikon merkit. Kaikkien kynärnivelen kasvuhäiriöiden seurauksena on ainakin hoitamattomana yleensä nivelrikko. Leikattuunkin jalkaan kehittyä usein jonkin asteinen nivelrikko, mutta sen määrä voi olla vähäisempää ja se voi kehittyä myöhemmin kuin ilman leikkausta hoidetussa nivelessä. Kynärnivelen nivelrikko invalidisoi koiraa yleensä pahemmin kuin esim. lonkkien nivelrikko, koska koiran painosta noin 60 % on etuosalla. Nivelrikon hoidossa tärkeitä ovat painon pudotus, liikunnan rajoitus ja tarvittaessa käytetään myös tulehduskipulääkkeitä. Lisäksi voidaan käyttää nivelnesteen koostumusta parantavia lääkkeitä ja ravintolisiä.

Suomessa kynärnivelen arviointi perustuu pääasiassa nivelrikon merkkeihin, mutta myös muut kasvuhäiriöön viittaavat röntgenlöydökset huomioidaan. Jalostusarvoindeksit (BLUP-indeksit) tehostavat jalostusvalintaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran oman tuloksen lisäksi sen kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria.

Suomessa arvostelussa käytetään IEWG:n esittämää kansainvälistä kynnärniveldysplasian arvosteluasteikkoa:

0	Ei muutoksia.
1 lievät muutokset	Lievät nivelrikkomuutokset (artroosi) yleensä ensiksi kynnärpään ulokkeen (processus anconaeus) yläpinnassa (2 mm vahvuuteen saakka).
2 kohtalaiset muutokset	Edellä mainittuja muutoksia 5 mm saakka ja/tai muutoksia värttinäluun nivelosassa, varislisäkkeessä (processus coronoideus) ja/tai lievää epämuotoisuutta.
3 voimakkaat muutokset	Edellisen ylittävät rappeutumismuutokset/voimakas epämuotoisuus. Kiinnittymätön processus anconaeus.

Kynnärniveltilasto 2000-2015, poimittu jalostustietojärjestelmästä 18.4.2016 HK

Huom. kynnärnivelten tutkimuspakko on ollut mukana PEVISA -ohjelmassa vasta 01.01.2013 alkaen

Vuosi	Syntyneitä	0	1	2	3	Yhteensä
2000	11	3	0	0	0	3
2001	20	1	0	0	0	1
2002	6	0	0	0	0	0
2003	38	9	2	0	0	11
2004	39	8	1	0	0	9
2005	44	16	0	1	0	17
2006	99	51	0	0	1	52
2007	115	56	2	0	0	58
2008	182	78	3	0	0	81
2009	152	63	2	2	1	68
2010	183	70	2	0	1	73
2011	110	35	2	1	0	38
2012	178	48	0	1	0	49
2013	123	43	1	0	2	46
2014	121	8	0	0	0	8
2015	134	0	0	0	0	0
Yhteensä	1555	489	15	5	5	514

Vuosi	Tutkittu	0	1	2	3
2000	27%	100%	0%	0%	0%
2001	5%	100%	0%	0%	0%
2002	0%				
2003	29%	82%	18%	0%	0%
2004	23%	89%	11%	0%	0%
2005	39%	94%	0%	6%	0%
2006	53%	98%	0%	0%	2%
2007	50%	97%	3%	0%	0%
2008	45%	96%	4%	0%	0%
2009	45%	93%	3%	3%	1%
2010	40%	96%	3%	0%	1%
2011	35%	92%	5%	3%	0%
2012	28%	98%	0%	2%	0%
2013	37%	93%	2%	0%	4%
2014	7%	100%	0%	0%	0%
2015	0%				
Yhteensä	33%	95%	3%	1%	1%

Vakava kyynärnivelen kasvuhäiriö (aste 3) haittaa koiran jokapäiväistä elämää aiheuttamalla jatkuvaa kipua ja voi johtaa koiran eutanasiaan.

Hoitona on kipulääkitys eikä paranemismahdollisuuksia ole.

Periytymistapa on polygeeninen eli useiden geenien ohjaama, ja lisäksi kasvuiän ympäristöllä on tärkeä vaikutus kasvuhäiriön kehittymiseen. Liian nopea kasvu edesauttaa kasvuhäiriöiden kehittymistä. Amerikanakitalla normaalin kasvunopeuden tulisi sen nopeimmassa vaiheessa uroksilla olla keskimäärin noin kilo viikossa, nartuilla hieman vähemmän. Amerikanakitan kasvu on liian nopeaa, jos sille tulee painoa enemmän kuin keskimäärin 1,6 kg viikossa, ja tätä suuremmat kasvunopeudet altistavat koiran kasvuhäiriöille.

Jalostussuosituksena on, että kummankin vanhemman molempien kyynärlausuntojen tulosten (4 kpl) yhteenlaskettu määrä ei saa ylittää kahta (2). Tutkituista koirista 5 %:lla ei ole ollut 0 -lausuntoa kyynärniveldysplasiasta (tilaston poimimishetkellä). Suomessa kyynärtutkimus on suoritettu 33 %:lle amerikanakitoista (tilaston poimimishetkellä).

USA on rodun kehittäjämaa ja tästä syystä ohjelmaan on otettu mukaan sieltä tilastoja. Siellä sekä amerikanakita että akita rekisteröidään yhä samaksi roduksi. USA:N OFA –tilastoon on kirjattu vuoden 1974 alusta vuoden 2015 loppuun mennessä kaiken kaikkiaan 2448 kyynärnivelten osalta tutkitun akitan

tiedot. Japanilaisen tyyppin osuus näistä on kuitenkin pieni (vuonna 2010 Miriam Lisker arvioi tuolloin japanilaisen tyyppin ja risteytysten määräksi alle 10 %). Kynärnivelen arvosteluasteikko USA:ssa: there are no grades for a radiographically normal elbow. Grade I Elbow Dysplasia: Minimal bone change along anconeal process of ulna (less than 2mm). Grade II Elbow Dysplasia: Additional bone proliferation along anconeal process (2-5 mm) and subchondral bone changes (trochlear notch sclerosis). Grade III Elbow Dysplasia: Well developed degenerative joint disease with bone proliferation along anconeal process being greater than 5 mm. Normaali tulos on USA:ssa saatu 98,6 %:lle tutkituista akitoista. Dysplasian I aste on USA:ssa todettu 1,0 %:lla, II aste 0,1 %:lla ja III aste 0,2 %:lla. Tiedot on poimittu akc.org – sivuston OFA –osuudesta 20.4.2016.

3. Silmätaudit

Yleisimmät perinnölliset silmätaudit

ELL Päivi Vanhapelto ja ELL Anu Lappalainen

Etenevä verkkokalvon surkastuma (PRA)

PRA eli etenevä verkkokalvon surkastuma tuhoaa silmän valoa aistivia soluja. Kyseessä on ryhmä sairauksia, jotka ovat eri geenien aiheuttamia. PRA:ta on montaa tyyppiä, eri rotujen PRA:t ovat erilaisia ja jopa samassa rodussa voi olla useita eri muotoja. PRA on löydetty yli 100 rodulla ja näistä ainakin 22:lla mutaatio on voitu paikallistaa. Se voi esiintyä millä tahansa rodulla. Yleisin periytymismekanismi on autosomaalinen resessiivinen. Kliinisten oireiden ilmenemisekä ja eteneminen vaihtelevat liittyen PRA-muodon syntymekanismiin. Hyvin nuorella koiralla esiintyvä PRA:n muoto liittyy vääränlaiseen näköhermosolujen kehitykseen. Myöhemmällä iällä alkavassa PRA:ssa sen sijaan näköhermosolut kehittyvät normaalisti, mutta alkavat rappeutua. Useimmissa PRA:n muodoissa koira muuttuu ensin hämärässä epävarmaksi ja pelokkaaksi. Tämä johtuu hämäränäössä tärkeiden verkkokalvon sauvasolujen surkastumisesta. Myöhemmin koira sokeutuu kokonaan verkkokalvon tappisolujen surkastuessa. Silmäterä on laaja ja silmänpohjan lisääntynyt heijaste näkyy erityisen selvästi valon kohdistuessa laajentuneeseen mustuaiseen.

PRA:han ei ole hoitoa, mutta tutussa ympäristössä sokeakin koira voi pärjätä erittäin hyvin. Kokeellisesti koirille on käytetty geeniterapiaa näköhermosolujen perinnöllisessä sairaudessa, jossa periyttävä geeni on tunnettu. Diagnoosi tehdään yleensä silmänpohjan oftalmoskooppisessa tutkimuksessa. Verkkokalvon sähköisessä tutkimuksessa (ERG) voidaan havaita muutoksia näköhermosoluissa jo ennen oftalmoskooppisessa tutkimuksessa nähtäviä selviä verkkokalvon rappeutumamuutoksia.

Perinnöllinen harmaakaihi

Perinnöllinen harmaakaihi eli hereditaarinen katarakta samentaa silmän linssin osittain tai kokonaan. Tunnettujen muotojen periytymismekanismi on yleensä autosomaalinen resessiivinen, mutta useimpien muotojen periytymismallia ei tiedetä. Sairauden alkamisikä vaihtelee suuresti. Perinnöllinen kaihi on yleensä molemminpuolinen ja johtaa sokeuteen, jos linssien samentuminen on täydellinen. Jos kaihisamentuma jää hyvin pieneksi, sillä ei ole vaikutusta koiran näkökykyyn. Katarakta eli kaihi voi olla perinnöllinen tai ei perinnöllinen, synnynnäinen tai hankittu. Syntymän ja 8 viikon iän välillä todetut kataraktat ovat synnynnäisiä. Esimerkkinä hankitusta kataraktasta voidaan mainita sokeritautiin liittyvä, hyvin nopeasti täydelliseksi kaihiksi kehittyvä katarakta.

Muita esimerkkejä hankitusta kaihista ovat esimerkiksi vanhuuden kaihi ja PRA:han liittyvä toissijainen kaihi. Ns. nukleaariskleroosi eli linssin kovettuminen vanhalla koiralla ei ole varsinainen kaihimuutos, vaan normaaliin ikääntymiseen liittyvä muutos, jossa linssin ydin muuttuu 'opaalinharmaaksi'. Näkökykyyn se ei vaikuta. Perinnöllinen kaihi voidaan todeta perinnöllisten silmätautien varalta tehtävässä silmätutkimuksessa. Erityisen tärkeää kaihin toteamisessa on viralliseen silmätutkimukseen kuuluva biomikroskooppitutkimus. Kaihi voidaan poistaa leikkauksella fakoemulsifikaatiomenetelmällä.

Paras leikkaustulos saadaan, kun leikkaus tehdään ennen kuin kaihimuutos on täydellinen. Hoidon edellytyksenä on se, että silmänpohja on terve. Perinnöllinen katarakta voi esiintyä yhdessä PRA:n kanssa, yleensä PRA:han liittyy kuitenkin ns. toissijainen kaihi.

Muita silmäsairauksia

RD (retinan dysplasia eli verkkokalvon synnynnäinen kehityshäiriö) jaetaan kolmeen muotoon, multifokaaliin (MRD), geografiseen (GRD) ja totaaliseen (TRD). MRD:ssa verkkokalvolla näkyy yksittäisiä poimuja, jotka syntyvät verkkokalvon paikallisen virhekehityksen seurauksena. Poimujen määrä voi vaihdella. MRD ei vaikuta näkökykyyn. GRD:ssa verkkokalvo on väärin kehittynyt laajemmalla alueella, mikä voi vaikuttaa koiran näkökykyyn ja TRD:ssa verkkokalvo on kokonaan irtautunut, mikä aiheuttaa silmän täydellisen sokeuden. MRD-muutokset eivät pahene iän myötä, vaan saattavat pikemminkin osittain hävitä näkyvistä vanhemmiten. GRD:aan saattaa iän myötä liittyä paikallista verkkokalvon rappeumaa muutoksen alueella. Useilla roduilla RD:n on todettu periytyvän väistyyvästi. Eri RD-muotojen välistä geneettistä yhteyttä ei tunneta.

PHTVL/PHPV (persistent hyperplastic tunica vasculosa lentis/persistent hyperplastic primary vitreous) on kirjainlyhenne sairauksista, joissa linssin ja silmänpohjan välinen sikiöaikainen verisuoniverkosto ei surkastu normaalisti syntymän jälkeen. Löydös jaetaan vakavuudeltaan kuuteen asteeseen, joista aste 6 tarkoittaa sitä, että silmä on sokea. Lievimässä asteessa (1) näkyy linssin takapinnalla ainoastaan pieniä pigmenttipisteitä, jotka eivät vaikuta näkökykyyn eivätkä muutokset pahene iän myötä. Vakavammassa asteissa muutokset voivat aiheuttaa linssin lisääntyvää samentumista. Dobermannilla autosomaali dominantti periytyvyys, jossa epätäydellinen penetraatio.

PPM (persistent pupillary membranes) ovat synnynnäisiä sikiöaikaisten verisuonten ja kalvojen jäänteitä iiriksessä eli värikalvossa. Vakavimmat asteet, joissa jäänteet kiinnittyvät linssin etupinnalle ja/tai sarveiskalvon sisäpinnalle, voivat vaikuttaa näkökykyyn. Epäillään perinnölliseksi, synnynnäiseksi muutokseksi joillakin roduilla.

Collie eye anomaly (CEA) on ryhmä perinnöllisiä, synnynnäisiä, etupäässä silmänpohjan suonikalvon (koroidea) ja kovakalvon (sklera) vajaakehityksestä tai kehityshäiriöstä johtuvia muutoksia. Muutokset nähdään silmänpohjan oftalmoskooppisessa tutkimuksessa verkkokalvolla ja näköhermon päässä. Tämä syndrooma esiintyy pääasiassa collien sukuisilla koirilla. CH tai CRD on silmänpohjan suonikalvon synnynnäinen vajaakehitys (osa CEA sairaussyndroomaa), joka saattaa peittyä pigmentillä yli 10 viikkoisilla sairailta pennuilla. Siksi on erityisen tärkeää, että collien ja collien sukuisten rotujen pennut tutkitaan ensimmäisen kerran jo alle 10 viikkoisena ennen pentujen luovutusta. Lievä CH/CRD ei olennaisesti heikennä silmien näkökykyä. CH/CRD- muutokset eivät etene.

Näköhermon pään coloboma aiheutuu synnynnäisestä, puutteellisesta, sikiöaikaisen näköhalkion sulkeutumisesta. Coloboma on myös osa CEA sairaussyndroomaa. Suuri näköhermonpään coloboma heikentää selvästi silmän näkökykyä. Lisäksi suuri coloboma saattaa aiheuttaa verkkokalvon irtauman, joka sokeuttaa silmän. CEA:n on epäilty periytyvän polygeenisesti tai autosomaali resessiivisesti. CEA-mutokseen ei ole hoitoa.

Linssiluksaatio (primääri) on perinnöllinen silmäsairaus joillakin roduilla (pääasiassa pienet terrierirodot). Se tarkoittaa linssin siirtymistä normaalilta paikaltaan joko etukammioon sarveiskalvon taakse tai takakammioon lasiaiseen. Linssiluksaatio aiheuttaa silmään voimakasta kipua, värikalvon tulehdusta ja usein myös silmän sisäisen paineen nousua (glaukooma). Linssiluksaation hoito on leikkaushoito. Linssiluksaation epäillään periytyvän autosomaalisesti resessiivisesti.

Distichiasis / ektooppinen cilia (Kennelliitto tallensi aiemmin yhteisellä nimikkeellä cilia aberranta) tarkoittaa ylimääräisiä ripsiä, jotka tulevat ulos joko normaalin ripsirivin sisäpuolelta luomen reunasta (distichiasis) tai luomen sisäpinnalta (ektooppinen cilia). Caruncular trichiasis tarkoittaa silmän sisänurkan ihon karvoja, jotka kääntyvät sarveiskalvon sisänurkan päälle ärsyttäen silmää. Luomen reunasta kasvavat ripset voivat kaartua ulospäin normaalien ripsien tavoin tai ne kääntyvät sisäänpäin

kohti sarveiskalvoa. Ripset voivat olla pehmeitä tai kovia. Etenkin luomen sisäpinnan läpi suoraan sarveiskalvoa vasten kasvava ripsi voi aiheuttaa sarveiskalvon vaurioitumisen. Tämä ilmenee silmän siristelynä ja ylimääräisenä kyynelvuotona. Silmän sarveiskalvon pinnalla 'uivat', pehmeät distichiasis-ripset eivät yleensä aiheuta oireita.

Oireilevilta koirilta ripsiä voidaan poistaa nyppimällä, jolloin ne kasvavat uudestaan tai poistaa ne pysyvästi polttamalla tai leikkauksella. Vaiva on selvästi periytyvä, mutta periytymismekanismi ei ole tiedossa. Luokitellaan nykyään silmätarkastuksissa lieviin, kohtalaisiin ja vakaviin muotoihin.

Perinnöllinen korneadystrofia tarkoittaa esimerkiksi rasvakristallien kerääntymistä sarveiskalvon keskiosiin, sen pinta- ja keskikerrokseen, ovaalin muotoiseksi samentumaksi. Tämän tyyppinen sarveiskalvon dystrofia on perinnöllinen sairaus esimerkiksi siperian huskylla. Sairauden epäillään periytyvän autosomaali resessiivisesti.

Glaukooma on ryhmä sairauksia, joissa verkkokalvon ns. ganglionsolut kuolevat, näköhermon keskiviiva rappeutuu ja näköhermonpää laajenee. Tämä aiheuttaa vähitellen näkökyvyn menetyksen. Muutoksiin liittyy mitattava silmän sisäisen paineen nousu. Hoitona käytetään lääke- ja leikkaushoitoa. Kuitenkaan mikään hoito ei ole sairautta ja oireita lopullisesti parantava. Primääriä glaukoomaa epäillään perinnölliseksi useilla roduilla. Erilaisia periytymismekanismia on esitetty.

Entropion eli silmäluomen perinnöllinen sisäänpäinkiertymä. Hoitona leikkaushoito. Periytymismekanismia ei tunneta.

Ektropion eli silmäluomen perinnöllinen ulospäinkiertymä. Hoitona leikkaushoito. Periytymismekanismia ei tunneta.

Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä näkyvät kaikki eläinlääkäriin tutkimuksen yhteydessä perinnölliseksi oletamat silmätauti-diagnoosit. Lausunnot tallennetaan Kennelliiton tietokantaan seuraavasti:

Ei todettu perinnöllisiä silmätauteja	Koiralla ei ole todettu minkään silmätaudin oireita.
Sairaus: todettu	Koiralla on todettu lausunnossa mainittu sairaus.
Sairaus: avoin	Koiralla on todettu lausunnossa mainittuun synnynnäiseen sairauteen viittaavia oireita, mutta muutokset ovat epätyypillisiä.
Sairaus: epäilyttävä	Koiralla on todettu vähäisiä tai epätyypillisiä lausunnossa mainitun, ei-synnynnäisen sairauden oireita. Suositellaan uusintatutkimusta esimerkiksi vuoden kuluttua.

Tutkimuksen yhteydessä havaitut lisähuomiot ei-perinnöllisistä muutoksista sekä periytymiseltään epäselvät sairaudet eivät näy julkisessa tietokannassa.

Virallinen silmätarkastus

Mitä virallinen silmätarkastus tutkii?

Virallisessa silmätarkastuksessa tunnistusmerkityn eläimen silmät tutkitaan silmänpohjan, lasiaisen, linssin, värikalvon, etukammion, sarveiskalvon, sidekalvon ja luomen rakenteiden poikkeavuuksien varalta. Löydökset kirjataan viralliselle kaavakkeelle. Tulokset tallennetaan Suomen Kennelliiton rekisteriin ja ne ovat julkisia perinnöllisten silmäsauroksien osalta.

Virallisen silmätarkastuksen tarkoituksena on ennaltaehkäistä perinnöllisten silmäsauroksien esiintymistä. Suomen Kennelliiton perinnöllisten vikojen ja sauroksien vastustamisohjelman, PEVISA:n, mukaan tietyillä roduilla siitokseen käytettävillä koirilla tulee olla voimassaoleva, hyväksyttävä silmätarkastuslausunto. Rotujärjestöt voivat suositella siitoskoirien tutkituttamista perinnöllisten silmäsauroksien varalta. Osa koirista tutkitaan kasvattajien tahdosta.

Kuka tutkimuksen tekee?

Virallisia silmätarkastuksia saa Suomessa tehdä vain ECVO:n (European College of Veterinary Ophthalmologists) hyväksymät ja Kennelliiton nimeämät silmätarkastuseläinlääkärit. Suomessa silmätarkastuseläinlääkäriksi valmistuminen edellyttää yleensä pieneläinlääkintäerikoiselinlääkäritutkintoa tai vastaavaa ulkomaista tutkintoa sekä yhteispohjoismaisen koirien ja kissojen perinnöllisiin silmäsauroksiin perehdyttävän koulutusohjelman ja sen kuulustelujen hyväksytyä suorittamista. Vain silmätarkastuseläinlääkäri voi antaa virallisia silmätarkastuslausuntoja (ECVO-kaavake). Tutkimuksia tekeviä silmätarkastuseläinlääkäreitä löytyy Suomen Kennelliiton ja ECVO:n kotisivuilta.

ECVO-kaavake

ECVO on eurooppalainen organisaatio, jonka jäsenet ovat eurooppalaisen silmäsauroksien erikoistumistutkinnon suorittaneita eläinlääkäreitä (ECVO Diplomaatteja). ECVO laati vuonna 1998 kattavan silmätarkastuskaavakkeen ohjeistuksineen, joka on tällä hetkellä käytössä monissa Euroopan maissa.

ECVO-kaavaketta saavat käyttää vain ECVO:n tunnustamat silmätutkimuksia tekevät eläinlääkärit (Eye Scheme Examiner). Suomen silmätarkastuseläinlääkärit ovat ECVO:n tunnustamia eläinlääkäreitä.

Kaavakkeen käyttö on tarkkaan ohjeistettu, siten kaikissa maissa joissa ECVO-kaavake on käytössä, kaavaketta käyttävä silmätarkastuseläinlääkäri on velvollinen noudattamaan ECVO:n sääntöjä. Sääntöihin kuuluu silmätutkimuksen tekeminen vaaditulla tavalla rodusta ja iästä riippumatta, löydösten kirjaaminen ohjeistuksen mukaan sekä silmätarkastuseläinlääkäriin omien tietojen päivittäminen säännöllisin väliajoin.

ECVO-kaavakkeen täyttö

Eläin

Tähän osioon täytetään eläimen tiedot. Tutkimushetkellä eläin tulee olla tunnistusmerkitty saadakseen virallisen silmätarkastuslausunnon. Aiemman silmätarkastuksen tarkastuslomakkeen ja silmätarkastajan numero, mikäli saatavilla, tulee kirjata kaavakkeen yläosaan varattuun tilaan, mikäli tutkimustulos on ollut AVOIN, EPÄILYTTÄVÄ tai TODETTU. Aiemmin annetut silmätarkastuskaavakkeet tuodaan tutkimukseen mukaan.

Omistaja

/

haltija

Tähän osioon täytetään omistajan tai haltijan tiedot. Omistaja tai haltija allekirjoituksellaan vakuuttaa annetut esitiedot oikeiksi, hyväksyy ECVO:n ohjeistuksen mukaan saatavan tutkimustuloksen sekä tietojen julkistamisen.

Tutkimus

Tutkimuksen päivämäärä ja eläimen tunnistuksen toteaminen merkitään tähän. ECVO-kaavakkeen käyttöön liittyy olennaisesti silmätarkastajan ohjeistus tutkimuksen kulusta (Procedure notes; guidelines and definitions to be used for the ECVO-certificate in the hereditary eye disease scheme of the ECVO).

Vähimmäisvaatimuksena on käyttää kaikilla roduilla silmäterää laajentavaa lääkitystä, silmänpohja tulee tutkia epäsuoran oftalmoskoopin (valolähde + linssi) avulla ja muut silmän osat tulee tarkastella biomikroskoopin (>10 x suurennos) avulla. Lisätutkimukset merkitään erikseen. Osa näistä mm. gonioskopia eli kammiokulman tähytys tulisi suorittaa ennen silmäterää laajentavaa lääkitystä.

Kaikki muutokset, myös mahdollisesti merkityksettömät sivulöydökset, kirjataan ylös. Muutos tulee kuvailla sanallisesti sekä piirtää siihen varattuun tilaan, jolloin muutoksen laajuus ja sijainti saavat tarkemmat määritelmät. "Silmäsairaus no.": tähän merkitään silmäsairauden numero jos halutaan erikseen ottaa kantaa muutoksen vakavuuteen (lievä, kohtalainen, vakava). Mikäli muutos on epätyypillinen tutkittavan eläimen rodussa tai sen periytyvyys on epäselvä, kirjataan muutos kohtaan "Huom.: osoittaa ... sairauden nimi / tutkimuksen alla, ei ole vielä osoitettu perinnölliseksi tässä rodussa". Tällöin tutkija kirjaa N.B. lyhenteen tulos-osiossa kyseisen sairauden kohdalle TERVE tai TODETTU -laatikkoon kirjaajan huomion kiinnittämiseksi.

Tulos perinnölliseksi oletettujen silmäsairauksien osalta
Tässä osiossa kaikkiin kaavakkeeseen merkittyihin diagnoosi-kohtiin otetaan kantaa rastittamalla laatikot; TERVE – AVOIN (synnynnäiset) / EPÄILYTTÄVÄ (myöhemmin ilmenevät) – TODETTU. Vasemmalla puolella on synnynnäisten ja oikealla puolella myöhemmin ilmenevien perinnölliseksi oletettujen silmäsairauksien lista.

- Diagnoosi "TERVE" merkitään, kun yksilö ei osoita perinnölliseksi oletetun silmäsairauden oireita (vrt. TODETTU).
- Diagnoosi "AVOIN" merkitään, kun eläimellä on todettu mahdolliseen synnynnäiseen perinnölliseksi oletettuun silmäsairauteen viittaavia oireita, mutta muutokset ovat epätyypillisiä.
- Diagnoosi "EPÄILYTTÄVÄ" merkitään, kun eläimellä on todettu vähäisiä rodulle tyypillisen myöhemmin ilmenevän perinnölliseksi epäillyn silmäsairauden oireita. Oireiden kehittyminen vahvistaa diagnoosin. Uusintatarkastuksen ajankohdasta annetaan suositus.

Mikäli tulos on N.B. / AVOIN / EPÄILYTTÄVÄ / TODETTU Kennelliitto kirjaa löydöksen. PEVISAan on kirjattu ylös ne perinnölliseksi oletetut silmäsairaudet maan rotupopulaatiossa, joita vastustetaan. Edellä mainitun lisäksi vakavat, pahimmillaan kipua ja sokeutta aiheuttavat silmäsairaudet, kuten pektinaattiligamenttidysplasia (vakavat muodot), retinan dysplasia (geograafinen ja totaali), papillan hypoplasia tai mikropapilla, katarakta, linssiluksaatio ja retinan degeneraatio (PRA) ovat aina perinnölliseksi epäiltyjä vakavia silmäsairauksia kaikilla roduilla. Lisäksi Suomen Kennelliiton silmäsairaustyöryhmä on päättänyt, että distichiasis, ektooppiset ciliat, ektropion, entropion, makroblepharon ja trichiasis tallennetaan perinnöllisinä oletettuina silmäsairauksina kaikilla roduilla. ECVO, Suomen Kennelliiton silmäsairaustyöryhmä sekä Suomen Oftalmologieläinlääkärit (SOFT ry) päivittävät vuosittain perinnölliseksi oletettujen silmäsairauksien listaa. Tutkimustulos on voimassa Suomessa rotukohtaisen PEVISA-ohjelman mukaisesti.

Lopuksi silmätarkastuseläinlääkäri allekirjoittaa kaavakkeen. Tutkimuksen tehneen eläinlääkäriin numero löytyy kaavakkeen oikeasta yläkulmasta. Kaavakkeessa on neljä sivua. Päällimmäinen osa, joka on väriltään valkoinen, lähetetään Suomen Kennelliittoon. Toinen sivu, joka on keltainen, lähetetään rotujärjestölle (Suomen Kennelliiton kautta). Kolmas sivu, joka on punainen, jää silmätarkastuseläinlääkärille ja alimmainen sivu, joka on valkoinen, jää koiran omistajalle tai haltijalle. Alimmaisen sivun eli omistajalle jäävän sivun takana kerrotaan hieman silmäsairauksien oireista eri roduilla, niiden periytymisestä sekä jalostuskäytöstä. Tältä sivulta löytyy tulokset myös muilla kielillä. Kaavakkeen runsaasta sisällöstä johtuvan tilanpuutteen takia on mahdotonta saada sivun tiedot

suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi yhtäaikaan. Suomessa on käytössä siten kaksi kaavaketta: suomenkielinen (suomi-englanti) ja ruotsinkielinen (ruotsi-englanti).

Valitusmenettely

Koiranomistaja voi valittaa silmätarkastuslausunnosta vain, jos koira on saanut toisistaan poikkeavat lausunnot (diagnoosi ensin vakavampi, sitten lievempi). Omistajan tulee anoa pääsyä paneelitutkimukseen kirjallisesti.

Kennelliitto ja silmätarkastuseläinlääkärit päättävät mitkä koirat hyväksytään paneeliin. Päätöksessä huomioidaan rotukohtaisen PEVISA-ohjelman mukainen silmänsairauksien vastustamisohjelma ja miten suuri merkitys voimassa olevalla diagnoosilla on koiran jalostuskäytön kannalta. Koiran kannalta merkityksettömät sivulöydökset eivät ole ensisijaisia tapauksia. Joitakin synnynnäisistä kehityshäiriöistä annettuja lausuntoja ei voida kumota paneelissa enää koiran vartuttua (esim. CRD/CH). Myöskään hoitotoimenpitein oireettomaksi saatavien sairauksien diagnooseja ei voida kumota paneelissa.

SOFT r.y. järjestää kaksi kertaa vuodessa paneelin, jossa tutkitaan ristiriitaisia silmätarkastustuloksia saaneita koiria. Paneelissa vähintään kolme aiempiin koiran tutkimuksiin osallistumatonta silmätarkastuseläinlääkärää tutkii koiran.

Epäilyttävä-tuloksen korjaaminen

Jos koiralla on voimassa epäilyttävä-tulos, tulisi diagnoosi varmistaa viemällä koira uudelleen suositellun ajan kuluttua joko lausunnon antaneen silmätarkastuseläinlääkärin tai toisen silmätarkastuseläinlääkärin tutkittavaksi. Mikäli silmätarkastuseläinlääkäri tällöin toteaa koiralla ko. sairauden, on tämä lausunto voimassa, ellei paneelitutkimus sitä muuta.

Koiran saama epäilyttävä-lausunto voidaan korjata terveeksi joko paneelitutkimuksen kautta tai omistajan anomuksesta seuraavien vaihtoehtoisten menettelyiden kautta:

- Epäilyttävä-diagnoosin antanut silmätarkastuseläinlääkäri tekee uusintatutkimuksen vähintään kahden vuoden seuranta-ajan kuluttua ja toteaa koiran ko. sairauden osalta terveeksi.
- Epäilyttävä-diagnoosin antanut silmätarkastuseläinlääkäri ja toinen silmätarkastuseläinlääkäri tekevät uusintatutkimuksen vähintään vuoden seuranta-ajan kuluttua ja molemmat toteavat koiran ko. sairauden osalta terveeksi.

Korjaus voidaan tehdä, ellei koira ole seuranta-ajan puitteissa saanut muilta silmätarkastuseläinlääkäreiltä ko. sairauden osalta ristiriitaisia diagnooseja. Korjattu terve-lausunto on voimassa ellei uusintatutkimus sitä kumoa.

Suomen
silmätarkastuseläinlääkärit
Sari Jalomäki, Elina Pietilä ja Päivi Vanhapelto

Kennelliiton

silmätyöryhmä

Artikkeli päivitetty 2/2015

Silmätutkimustilasto 2000-2015, poimittu jalostustietojärjestelmästä 18.4.2016 HK

Vuosi	Syntyneitä	Tutkittu	Tutkittu %	Terveitä	Terveitä %
2000	11	8	73%	7	88%
2001	20	7	35%	6	86%
2002	6	6	100%	5	83%
2003	38	25	66%	21	84%
2004	39	29	74%	28	97%
2005	44	31	70%	24	77%
2006	99	61	62%	49	80%
2007	115	64	56%	53	83%
2008	182	82	45%	76	93%
2009	152	64	42%	59	92%
2010	183	80	44%	69	86%
2011	110	35	32%	32	91%
2012	178	43	24%	38	88%
2013	123	43	35%	40	93%
2014	121	11	9%	11	100%
2015	134	1	1%	0	0%

Sanastoa amerikanakitoilla todetuille silmäsairauksille

Persistoiva pupillaari membraani (PPM). Sikiökautinen jäännös pupilla-aukkoa peittävästä rakenteesta. Rakenteelliset jäänteet voivat olla eriasteisia rihmoja iriksen pinnalla tai rihmoja iriksestä linssiin tai korneaan (sarveiskalvoon). Muutokset voivat olla jopa levymäisiä (lamina).

Persist. hyperpl. tunika vaskulosa lentis / primaari vitreus (PHTVL/PHPV). Sikiökautinen liikakasvuinen verisuoniverkoston tai "alkulasiaisen" jäännös linssin takana / lasiaistilassa. Asteikko 1-6, (aste 2-6 vakavia näkökykyyn vaikuttavia muutoksia).

Katarakta (synnynäinen). Kaihi, joka diagnosoidaan ennen 8 viikon ikää.

Retinan dysplasia (RD). Rakenteellinen kehityshäiriö verkkokalvossa. Multifokaali / fokaali RD on paikallinen poimumainen / rosettomainen muutos verkkokalvolla. Muutos voi olla yksittäinen tai niitä voi olla useita. Geograafinen RD on laaja, paikallinen verkkokalvon poimuja ja ohentumia sisältävä muutos. Totaali RD:ssä koko verkkokalvo on irtautunut.

Entropion / Trichiasis. Luomen sisäänkiertymä / luomien tai ihon (kuten nenäpoimun) karvojen aiheuttama silmän sarveiskalvon ja sidekalvon ärsytystila. Mikäli eläimellä todetaan ko. sairaus; tutkija yliviivaa puuttuvan sairauden, mikäli molemmat sairaudet samalla eläimellä, ne ympyröidään yhteen.

Ektropion / Makroblepharon. Luomen uloskiertymä / liian suuri luomirako. Mikäli eläimellä todetaan ko. sairaus; tutkija yliviivaa puuttuvan sairauden, mikäli molemmat sairaudet samalla eläimellä, ne ympyröidään yhteen.

Distichiasis / Ektooppinen cilia. Ylimääräinen ripsi / karva luomiraon reunassa/ luomen sisäpinnalla sidekalvolla.

Katarakta (ei synnynnäinen). Kaihi, linssin ei-fysiologinen tiivistymä. Voidaan jaotella sijainnin mukaan. Harmaakaihimuutos, riippumatta onko muutos molemminpuolinen vai vain toisessa silmässä, oletetaan perinnölliseksi. Kaihimuutosta ei tulkita perinnölliseksi, jos kaihin kehittyminen johtuu todistettavasti traumasta, tulehduksesta, aineenvaihduntasairaudesta, väärästä ruokavaliosta tai vanhuudesta (isot rodut yli 7 v, pienet rodut yli 10 v) tai mikäli muutokset ovat linssin ytimessä (usein lasikuitumaisia tai pistemäisiä hentoja samentumia) tai nk. Y-suturasauvojen alueella olevia lieviä tiivistymiä. ”Muu” – katarakta merkintä laitetaan, jos muutos on perinnölliseksi oletettava, mutta vähämerkityksellinen (jalostus sallittu terveen puolison kanssa). Retinan degeneraatio (PRA). Verkkokalvon rappeuma.

Silmäsairauksien tilastot 2000-2015 amerikanakitoilla:

2000	
Diagnoosi	Esiintymiä
<u>Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia</u>	7
<u>RD, multifokaali, todettu</u>	1
<u>Silmäluomen sisäänpäin kiertyminen, epäilyttävä</u>	1
2001	
Diagnoosi	Esiintymiä
<u>Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia</u>	6
<u>Määrittelemättömiä ylimääräisiä ripsiä/karvoja, todettu</u>	1
2002	
Diagnoosi	Esiintymiä
<u>Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia</u>	5
<u>PPM, diagnoosi avoin</u>	1
<u>PRA, todettu</u>	1
2003	
Diagnoosi	Esiintymiä
<u>Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia</u>	21
<u>Määrittelemättömiä ylimääräisiä ripsiä/karvoja, todettu</u>	1

<u>PHTVL/PHPV, sairauden aste 1</u>	1
<u>PPM, diagnoosi avoin</u>	1
<u>RD, multifokaali, todettu</u>	2
2004	
Diagnoosi	Esiintymiä
<u>Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia</u>	28
<u>PRA, todettu</u>	1
2005	
Diagnoosi	Esiintymiä
<u>Distichiasis, todettu</u>	3
<u>Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia</u>	24
<u>Makroblepharon, todettu</u>	1
<u>Määrittelemättömiä ylimääräisiä ripsiä/karvoja, todettu</u>	2
<u>PPM, diagnoosi avoin</u>	1
<u>PRA, todettu</u>	1
<u>RD, geograafinen, todettu</u>	1
<u>RD, multifokaali, todettu</u>	2
<u>Silmämuutosten vakavuus, lievä</u>	1
2006	
Diagnoosi	Esiintymiä
<u>Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia</u>	49
<u>Katarakta, jonka sijaintia ei ole määritelty, todettu</u>	1
<u>Makroblepharon, todettu</u>	2
<u>Määrittelemättömiä ylimääräisiä ripsiä/karvoja, todettu</u>	2
<u>PPM, iris-iris, todettu</u>	1
<u>RD, multifokaali, todettu</u>	4
<u>Silmäluomen sisäänpäin kiertyminen, todettu</u>	2
<u>Silmäluomen ulospäin kiertyminen, todettu</u>	1
<u>Silmämuutosten vakavuus, lievä</u>	1
2007	
Diagnoosi	Esiintymiä
<u>Distichiasis, todettu</u>	1

<u>Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia</u>	52
<u>PHTVL/PHPV, sairauden aste 2 - 6</u>	1
<u>Pienisilmäisyys, todettu</u>	1
<u>RD, multifokaali, diagnoosi avoin</u>	1
<u>RD, multifokaali, todettu</u>	5
<u>Silmäluomen sisäänpäin kiertyminen, todettu</u>	3
<u>Silmämuutosten vakavuus, lievä</u>	1
2008	
Diagnoosi	Esiintymiä
<u>Distichiasis, todettu</u>	2
<u>Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia</u>	76
<u>Ektooppinen cilia, todettu</u>	1
<u>Posterior polaarinen katarakta, todettu</u>	1
<u>RD, multifokaali, todettu</u>	1
<u>Silmäluomen sisäänpäin kiertyminen, todettu</u>	2
<u>Silmämuutosten vakavuus, lievä</u>	1
<u>Silmämuutosten vakavuus, vakava</u>	1
2009	
Diagnoosi	Esiintymiä
<u>Distichiasis, todettu</u>	1
<u>Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia</u>	59
<u>PPM, iris-kornea, todettu</u>	1
<u>PRA, epäilyttävä</u>	1
<u>RD, multifokaali, todettu</u>	2
<u>Silmäluomen sisäänpäin kiertyminen, operoitu</u>	1
<u>Silmämuutosten vakavuus, lievä</u>	1
2010	
Diagnoosi	Esiintymiä
<u>Distichiasis, todettu</u>	6
<u>Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia</u>	68
<u>Makroblepharon, todettu</u>	1
<u>PHTVL/PHPV, sairauden aste 1</u>	1

<u>RD, multifokaali, todettu</u>	1
<u>Silmäluomen sisäänpäin kiertyminen, epäilyttävä</u>	1
<u>Silmäluomen sisäänpäin kiertyminen, todettu</u>	3
<u>Silmämuutosten vakavuus, kohtalainen</u>	1
<u>Silmämuutosten vakavuus, lievä</u>	8
<u>Trichiasis, todettu</u>	1
2011	
Diagnoosi	Esiintymiä
<u>Caruncular trichiasis, todettu</u>	1
<u>Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia</u>	32
<u>PPM, iris-iris, todettu</u>	1
<u>RD, multifokaali, todettu</u>	1
<u>Silmäluomen sisäänpäin kiertyminen, todettu</u>	1
<u>Silmämuutosten vakavuus, lievä</u>	2
2012	
Diagnoosi	Esiintymiä
<u>Distichiasis, todettu</u>	1
<u>Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia</u>	38
<u>PPM, iris-iris, todettu</u>	1
<u>PPM, iris-linssi, todettu</u>	1
<u>Puutteellinen kyynelkanavan aukko, todettu</u>	1
<u>Silmäluomen sisäänpäin kiertyminen, operoitu</u>	1
<u>Silmäluomen sisäänpäin kiertyminen, todettu</u>	2
<u>Silmämuutosten vakavuus, lievä</u>	1
2013	
Diagnoosi	Esiintymiä
<u>Distichiasis, todettu</u>	1
<u>Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia</u>	40
<u>Puutteellinen kyynelkanavan aukko, operoitu</u>	1
<u>RD, multifokaali, todettu</u>	1
2014	
Diagnoosi	Esiintymiä

Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia	11
2015	
Diagnoosi	Esiintymiä
Silmäluomen sisäänpäin kiertyminen, todettu	1
Trichiasis, todettu	1

Vakavat silmäsairaudet kuten esimerkiksi oheisessa tilastossa usein esiintyvä silmäluomen sisäänpäin kiertyminen (entropium) ja kerran todettu pienisilmäisyys aiheuttavat kipua ja vaikuttavat koiran jokapäiväiseen elämään voimakkaasti elämän laatua heikentäen. Silmäluomen kiertymiä voidaan hoitaa menestyksekkäästi leikkauksella, jolloin koiran elämä voi olla oireetonta koko loppuelämän. Silmäluomen kiertymät sekä macroblepharon periytyvät polygeenisesti eli monien geenien ohjaamana, jolloin kahden oireettoman koiran jälkeläinen voi saada niin suuren määrän tähän liittyviä geenejä, että tauti puhkeaa näkyväksi. Pienisilmäisyyteen ei ole muuta kuin oireenmukaista hoitoa tarjolla.

PRA ja GRD haittaavat koiran näkökykyä, mutta niistä ei aiheudu silmään kipua.

Pienisilmäisyys, PRA ja GRD periytyvät yhden resessiivisen geenin kautta.

Seuraavia silmäsairauksia sairastavaa koiraa ei suositella käytettäväksi jalostukseen: PRA, GRD, TRD, perinnöllinen katarakta, mikroftalmia, entropium, ektopium, makroblepharon, PHTVL/PHPV aste 2-6.

Suomessa on tehty vuosina 2000 - 2015 590 virallista silmätutkimusta, joissa on todettu vakavia sairauksia seuraavasti: 19 tutkimuksessa on todettu silmäluomen sisäänpäin kääntyminen eli entropium (3,2 %), 3 tutkimuksessa on todettu PRA (0,5 %) ja macroblepharon (0,5 %), 2 tutkimuksessa on todettu katarakta (0,3 %), ja 1 tapaus (0,2 %) on todettu seuraavia vakavia silmäsairauksia GRD, mikroftalmia, ektopium, PHTVL/PHPV aste 2-6. Yhteensä vakavia silmäsairauksia on todettu 31 tutkimuksessa (5,3 %). Vähemmän vakavia silmäsairauksia on todettu seuraavasti: MRD 16 tutkimusta (2,7 %), PPM 10 tutkimusta (1,7 %), distichiasis 9 tutkimusta (1,5 %), määrittelemättömiä ylimääräisiä ripsiä 6 tutkimusta (1,0 %), trichiasis 3 tutkimusta (0,5 %), puutteellinen kyynelkanavan aukko 2 tutkimusta (3,4 %), PHTVL/PHPV aste 1 2 tutkimusta (3,4 %) sekä 1 tutkimustulos ektooppinen cilium (0,2 %).

Tutkimustuloksia tulkittaessa on muistettava, että monet jalostukseen käytetyistä koirista on tutkittu kahden vuoden välein, ja ne ovat mukana tässä tilastossa jopa neljänä vuonna, joten tästä syystä tutkimusten tulosten määrä ei kerro tutkittujen koirien kokonaismäärää muuta kuin vuositasolla.

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat

Kasvattajille on tehty kysely muista kuin PEVISA -ohjelmaan kuuluvista todetuista sairauksista ja vioista 17.4.2016. Kyselyyn vastasi 64 kasvattajasta 41 kpl eli 64 %. Vuosien 2000 - 2015 välisenä aikana on Suomessa kasvatettu 1371 rekisteröityä pentua. Kyselyyn vastanneet kasvattaneet kyseisenä aikana 952 pentua, mikä on 69 % tuona aikana kasvatetuista pennuista. Alla sairauksien yhteydessä viitataan tähän kyselyyn Suomessa todettujen tapausten osalta.

Sairaudet:

1. Perinnölliset selkämuutokset

Artikkelissa kerrotaan niistä selkämuutoksista, joista on mahdollista saada Kennelliiton antama terveystutkimuslausunto. Tällaisia muutoksia ovat mm. spondyloosi ja välimuotoinen lanne-ristinikama. Spondyloosilausuntoja on annettu kaikille roduille 1.7.2012 alkaen, muita 1.6.2013 alkaen kuvatuille

koirille.
Spondyloosi

ELT Anu Saikku-Bäckström

Spondylosis deformans eli spondyloosi on selkärangan rappeumasairaus, jossa selkänikamien rajoille muodostuu luupiikkejä ja/tai -siltoja. Spondyloosia kehittyy usein normaalistikin ikääntymisen myötä, mutta bokseilla rappeumaa todetaan jo nuorilla koirilla. Spondyloosi on todettu perinnölliseksi sairaudeksi bokseilla (perinnöllisyys 0,42–0,62), joten sitä voidaan vastustaa jalostusvalinnoilla.

Silloittumat ovat yleisimpiä rintarangan loppuosassa ja lannerangan sekä ristiselän alueella, joten rinta- ja lannerangasta otetut sivukuvat ovat riittäviä kartoituskuvaamisessa. Spondyloosin suositeltava kuvausikä bokseilla on 2 vuotta, jolloin ikääntymismuutoksia ei vielä ole, mutta perinnölliset muutokset ovat ehtineet muodostua. Vanhalle koiralle sallitaan hieman enemmän muutoksia kuin saman lausunnon saavalle nuorelle koiralle, mutta eri-ikäisten koirien lausuntoja on vaikea verrata suoraan, koska ikääntymismuutosten osuutta on hankalaa arvioida. Kuitenkin kannattaa muistaa, että spondyloosi on etenevä sairaus, joten puhdas selkä tai vain lievät muutokset vanhemmalla koiralla on jalostuksellisesti erittäin merkittävä löydös.

Spondyloosia pidettiin pitkään koiralle merkityksettömänä oireettomana ikääntymismuutoksena. On kuitenkin havaittu, että selkärangan muodostuneet luupiikit ja silloittumat voivat aiheuttaa koiralle vaihtelevanasteisia oireita kuten jäykkyyttä, ontumista, epämääräisiä selkäkipuja ja hyppäämishaluttomuutta. Kehittymässä olevat luupiikit voivat murtua tai hangata toisiaan aiheuttaen tulehduskipua alueella – toisinaan paikalliset oireet helpottavat kun luutumisen etenee täydeksi sillaksi. Ventraalinen eli nikamien alapuolelle muodostuva siltamuodostus jäykistää selkää rasittaen viereisiä nikamavälejä. Harvinaisempi lateraalinen eli nikamien sivuille muodostuva spondyloosi voi painaa hermojuuria ja aiheuttaa koiralle rajujakin oireita, kuten virtsan ja ulosteen pidätyskyvyttömyyttä tai halvausoireita. Tällaisen tilanteen diagnosointi vaatii useimmiten röntgenkuvauksen lisäksi tietokonetomografia (CT) tai magneetti (MRI) tutkimuksen. Spondyloosia sairastavien koirien oireilu vaihtelee voimakkaasti yksilöittäin ja jopa vaikeaa spondyloosia sairastava bokseri voi olla täysin oireeton, joten kartoituskuvaaminen on jalostuksellisesti tärkeää.

Spondyloosi on valitettavasti bokseilla jo niin yleistä, että pelkästään sen perusteella ei kannata koira sulkea pois jalostuksesta kuin vaikeissa tapauksissa, jotta jalostuskanta ei pienene liikaa. Spondyloosin periytymismekanismia ei tarkkaan tiedetä, joten voidaan noudattaa yleistä vastaavanlaisten sairauksien jalostuksesta annettua suositusta: käytettäessä spondyloosia sairastavaa koira pyritään etsimään sille partneri, joka on spondyloosivapaa (SP0) tai jolla on vain lieviä muutoksia. Nuoren, keskivaikeaa (SP3) spondyloosia sairastavan koiran jalostuskäyttöä tulee harkita tarkkaan ja vaikeaa (SP4) spondyloosia sairastavat yksilöt tulisi sulkea pois jalostuksesta. Sukua tulee katsoa laajemminkin eli myös vanhempien ja pentuesisarusten lausunnot kannattaa huomioida koiran perimän ja ilmiäisun vaikutuksen arvioimiseksi. On tärkeää muistaa, että selkänikamissa voi olla paljon muitakin sairauksia kuin spondyloosi, joten spondyloosipuhdas (SP0) selkä ei aina ole sama kuin terve selkä. Välimuotoiset nikamat erityisesti lannerangan lopun ja ristiselän välissä (L7–S) ovat melko yleisiä ja altistavat ristiselän kivuille tai toimintahäiriöille usein jopa enemmän kuin spondyloosi.

Arvostelussa käytettävä asteikko (1.6.2013 alkaen):

SP0, puhdas	Ei muutoksia
SP1, lievä	Todetaan < 3 mm piikkejä korkeintaan 4 nikamavälissä tai > 3 mm piikkejä korkeintaan 3 nikamavälissä tai saareke korkeintaan 2 nikamavälissä.
SP2, selkeä	Todetaan silloittuma (täysi tai vajaa) korkeintaan 2 nikamavälissä ja/tai suuria saarekkeita korkeintaan 2 nikamavälissä.

SP3, keskivaikea	Todetaan silloittumia (täysiä tai vajaita) ja/tai suuria saarekkeitä 3–7 nikamavälissä.
SP4, vaikea	Edellisiä vakavimmat muutokset

Lausunnossa otetaan huomioon kaikki rintanikamat (1–13) sekä lannenikamat (1–7) ja ristiluu.

Tätä asteikkoa noudatetaan koiran 5 ikävuoteen saakka. Tämän jälkeen arvostelussa otetaan huomioon koiran ikä siten, että 5–7 vuotiaalla koiralla jätetään huomioimatta yksi silloittuma ja 8-vuotiaalla tai vanhemmalla koiralla jätetään huomioimatta kaksi silloittumaa. Kuitenkin jos vanhalla koiralla on silloittumaa, ei se voi saada SPO lausuntoa.

Välimuotoinen lanne-ristinikama

ELT Anu Lappalainen, Helsingin yliopisto

Välimuotoinen lanne-ristinikama (lumbosacral transitional vertebra, LTV) on yleinen synnynnäinen ja perinnöllinen nikamaepämuodostuma, jonka periytymismekanismia ei tunneta. LTV:llä tarkoitetaan nikamaa, jossa on sekä lanne- että ristinikaman piirteitä. Välimuotoinen nikama voi olla viimeinen lannenikama (L7), jolloin puhutaan sakralisaatiosta tai ensimmäinen ristiluun nikama (S1), jolloin puhutaan lumbalisaatiosta. Muutos voi olla symmetrinen eli samanlainen oikealla ja vasemmalla puolella tai epäsymmetrinen, jolloin selällään otetussa röntgenkuvassa nähdään puoliero. Diagnoosi tehdään usein lonkkakuvasta, josta voidaan nähdä koiran ristiluu ja lanne-ristiluuliitos yhdestä suunnasta ("ylhäältäpäin"). Joillain koirilla lannenikamien lukumäärä on poikkeava, normaalin 7 nikaman sijaan näillä koirilla on 8 tai 6 lannenikamaa. Tämä on yksi LTV:n muoto ja se voidaan nähdä sivusuunnasta otetusta röntgenkuvasta (koira on kuvattaessa kyljellään), jossa ristiluun lisäksi näkyy koko lanneranka.

LTV:tä esiintyy useilla koiraroduilla, ja ainakin saksanpaimenkoirilla sen yhteydestä selkävaivoihin on tutkimustietoa. LTV altistaa lanne-ristiluuliitosalueen varhaiselle rappeutumiselle, minkä seurauksia voivat olla takaselän kivut ja pahimmassa tapauksessa takajalkojen halvausoireet. Hoitona käytetään lepoa ja kipulääkkeitä ja vakavimmissa tapauksissa leikkaushoitoa. Kotikoirina sairastuneet koirat pärjäävät usein melko hyvin, mutta ennuste paluusta harrastus- tai työkoiraksi on epävarma.

LTV:stä voi saada lausunnon 12 kuukautta täyttänyt koira. Arvostelun perusteet ja kuvaesimerkit eri asteista löydät sivun alalaidasta. Arvostelussa käytetty asteikko:

LTV0	Ei muutoksia
LTV1	Jakautunut ristiluun keskiharjanne (S1–S2)
LTV2	Symmetrinen välimuotoinen lanne-ristinikama
LTV3	Epäsymmetrinen lanne-ristinikama
LTV4	6 tai 8 lannenikamaa
LTV-muutosten yleisyydestä eri roduissa ei juurikaan ole vielä tietoa. Kennelliiton jalostustieteellinen toimikunta suosittelee jättämään oireilevat koirat pois jalostuksesta. Kaikkia oireettomia koiria voi käyttää, mutta LTV1–	

LTV4 -tuloksen saaneet koirat suositellaan yhdistämään vain LTV0-koirien kanssa. Tällaisten yhdistelmien jälkeläisiä suositellaan kuvattavaksi, jotta LTV-muutosten periytymisestä ja merkityksestä saadaan lisää tietoa.

Spondyloositolasto 2008-2015, poimittu jalostustietojärjestelmästä 18.4.2016 HK

Virallisena spondyloositutkimus on amerikanakitoilla voitu suorittaa 1.7.2012 alkaen.

Vuosi	Syntyneitä	0	1	2	3	4	Yhteensä
2008	182	1	0	0	1	0	2
2009	152	3	0	0	0	0	3
2010	183	6	1	2	1	0	10
2011	110	5	0	0	0	0	5
2012	178	9	0	1	0	0	10
2013	123	15	0	0	0	0	15
2014	121	0	1	0	0	0	1
2015	134	0	0	0	0	0	0
Yhteensä	1183	39	2	3	2	0	46

Vuosi	Tutkittu	0	1	2	3	4
2008	1%	50%	0%	0%	50%	0%
2009	2%	100%	0%	0%	0%	0%
2010	5%	60%	10%	20%	10%	0%
2011	5%	100%	0%	0%	0%	0%
2012	6%	90%	0%	10%	0%	0%
2013	12%	100%	0%	0%	0%	0%
2014	1%	0%	100%	0%	0%	0%
2015	0%					
Yhteensä	4%	85%	4%	7%	4%	0%

Selkäsairauksien periytymismalleja amerikanakitoilla Suomessa ei tunneta.

Vakavat selkäsairaudet vaikuttavat koiran jokapäiväiseen elämään voimakkaasti elämän laatua heikentäen, koska ne aiheuttavat voimakasta kipua. Hoitona on vain oireenmukainen kipulääkitys ja jäykistyneiden selkälihasten hieronta, eikä parantavaa hoitoa ole. Selkäsairauksien periytymistapaa ei tunneta. Jalostuksessa suositellaan, että vakava-asteista selkäsairautta potevaa koira ei tulisi käyttää jalostukseen.

Spondyloosia Suomessa on oheisen tilaston mukaan todettu 15 %:lla tutkituista amerikanakitoista. Kasvattajakyselyn 17.04.2016 mukaan on todettu spondyloosia 21 yksilöllä. Kyselyyn vastanneiden kasvattajien kasvattien kokonaismäärä on ollut 952 kpl, joten spondyloosia on kyselyssä todettu 2,2 % kasvateista.

Kennelliiton jalostustietojärjestelmään on rekisteröity tieto kuuden koiran välimuotoisesta lanne-ristinikamasta. Kasvattajakyselyn 17.04.2016 mukaan on todettu välimuotoisia lanne-ristinikamia kahdella yksilöllä. Kyselyyn vastanneiden kasvattajien kasvattien kokonaismäärä on ollut 952 kpl, joten välimuotoisia lanne-ristinikamia on kyselyssä todettu 0,2 %:lla.

USA on rodun kehittäjämaa ja tästä syystä ohjelmaan on kysytty tietoja sieltä. Siellä sekä amerikanakita että akita rekisteröidään yhä samaksi roduksi. Japanilaisen tyyppin osuus näistä on kuitenkin pieni (vuonna 2010 Miriam Lisker arvioi tuolloin japanilaisen tyyppin ja risteytysten määräksi alle 10 %). Eläinlääkäri Sophia Kaluzniakilta 1.4.2016 saadun tiedon mukaan USA:ssa esiintyy jonkin verran spondyloosia.

2. Allergiat ja herkkämahaisuus

Koiran allergia heikentää merkittävästi koiran hyvinvointia ja terveyttä. Koiran allergia on immunologinen sairaus, joka huomataan tavallisimmin iho-oireista. Allergian aiheuttajaa on usein haastavaa diagnosoida. Noin viidenneksellä allergisista ihotautipotilaista ihosairauden taustalla on ruoka-aineallergia.

Koiran ruoka-aineallergia on sairaus, jonka oireista, aiheuttajista ja hoidosta on paljon tutkimustuloksia, mutta itse sairastumisprosessia ei kaikilta osin vielä täysin tunneta. Ruoka-aineallergiaan sairastuvat yhtä lailla nartut ja urokset, steriloidut ja kastroidut kuin steriloidumattomat ja kastroidumattomat koirat.

Koiran ruoka-aineallergia voi puhjeta missä iässä tahansa, mutta yli kolmasosa potilaista sairastuu alle 1-vuotiaana. Jos koiralla ilmenee kutinaa alle puolen vuoden iässä, on todennäköisempää, että se johtuu ruoka-aineallergiasta kuin atopiasta.

Koiran ruoka-aineallergian oireet

Iho-oireet, jotka eivät liity mihinkään tiettyyn vuodenaikaan tai muuhun ulkoiseen ärsykkeeseen (kuten vaikka likaisessa vedessä uimiseen) ovat ruoka-aineallergian tyypillisiä oireita. Kutina ja ihottuma voivat esiintyä kaikkialla koirassa tai rajoittua tiettyihin alueisiin.

Tyypillisiä ihottuman esiintymäalueita ovat tassut, korvat, kuono, leuka, alavatsa ja peräaukon ympäristö. Korvatulehdukset, pigmenttimuutokset ja kuiva, hilseilevä iho ovat mahdollisia ruoka-aineallergian oireita.

Koska koira raapii kutisevia alueita, niille voi allergisen reaktion lisäksi kehittyä sekundäärinen tulehdus ihon rikkoutuessa, kun bakteerit pääsevät lisääntymään vaurioituneella iholla. Ruoka-aineallergisilla koirilla on myös todettu suoliston toimintahäiriöitä enemmän verrattuna ei-allergisiin.

Ruoka-aineallergia vai intoleranssi

Koiran allergia on oman immuunijärjestelmän ylimitoitettu reaktio tekijään, jonka keho olettaa haitalliseksi. Intoleranssi sen sijaan ei liity immuunijärjestelmän toimintaan, vaan on ruuansulatuskanavan reaktio sopimattomaan tai pilaantuneeseen ruokaan. Intoleranssin oireet ovat yleensä oksentelu ja ripuli, kun taas ruoka-aineallergian ensisijaiset oireet ovat iho-oireita. Hoito on sama sekä intoleranssiin että allergiaan: oireiden aiheuttajan välttäminen.

Allergiaa aiheuttavat ruoka-aineet

Mikä tahansa ruoka-aine voi aiheuttaa ruoka-aineallergiaa, mutta joidenkin ruoka-aineiden on todettu aiheuttavan useammin allergiaa kuin toisten. Tällaisia aineita koirien ruuissa ovat esimerkiksi naudanliha, maitotuotteet, kana, lammas, kala, kananmunat, maissi, vehnä ja soija. Kaikki luetellut aineet ovat hyvin tavallisia koiranruuan raaka-aineita. Allergisten reaktioiden todennäköisyys kasvaa kun altistus tapahtuu usein ja suurissa määrissä, siksi yleisimmille raaka-aineille herkistytään useammin kuin harvinaisemmille.

Koiran ruoka-aineallergian diagnosointi

Koiran allergia on vaikea diagnosoida ja vaikeissa tapauksissa eläinlääkäri saattaa ohjata potilaan ihotauteihin perehtyneelle eläinlääkärille. Aluksi omistaja haastatellaan tarkkaan koiran yleiseen terveyshistoriaan ja ruokavalioon liittyen. Tätä varten omistajan on hyvä tuoda mukanaan tarkat muistiinpanot koiran ruokinnasta ja ruokavaliosta. Muistiinpanoissa eritellään ne ruoka-aineet, joita koiran ruokavalio sisältää. Nämä löytynevät valmisteiden pakkausselosteista.

Ennen kuin on syytä vahvasti epäillä ruoka-aineallergiaa, on muut mahdolliset oireiden aiheuttajat, kuten sisä- tai ulkoloistartunnat ja ihon bakteeri- ja hiivainfektiot syytä sulkea pois ja hoitaa. Mikäli koiran oireet ja taudinkulku sopivat atooppiseen ihottumaan, saatetaan koiralle tehdä ihotesti tai vasta-ainetutkimus verinäytteestä mahdollisten ympäristöallergeenien tunnistamiseksi.

Sopivien testien puute hankaloittaa koiran ruoka-aineallergian diagnosointia, samoin sekundääriset tulehdukset ja puutteelliset tiedot koiran elinhistoriasta. Osalla ruoka-aineallergisista koirista taudinkuva on hyvin samankaltainen kuin atopiassa, ja joillakin koirilla sekä ruoka-aineet, että ympäristöallergeenit aiheuttavat oireita. Ihotestein ja vasta-ainemäärityksin ei voida erottaa ruoka-aineallergisia koiria terveistä koirista, vaan luotettavin tapa selvittää koiran ruoka-aineallergian aiheuttajat on eliminaatiodieetti haastevaiheinen.

Eliminaatiodieetti

Eliminaatiodieetti on aikaa vievä ja omistajan sitoutumista vaativa diagnosointikeino, mutta se on myös ainoa varma tapa tunnistaa koiran ruoka-aineallergia ja sen aiheuttajat.

Eliminaatiodieetti aloitetaan valitsemalla koiralle 1 täysin uusi proteiinilähde ja jokin koiralle uusi hiilihydraattilähde. Ainesosia, joita koira ei ole ennen syönyt, voivat olla esimerkiksi ankan, jäniksen tai peuran liha ja maniokki (eli tapioka) tai peruna. Koiran aiemmin elämässään syömistä ruuista tietysti riippuu, mikä sille on uusi raaka-aine.

Dieetin voi toteuttaa joko tekemällä koiran ruuan itse tai ostamalla eliminaatiodieettiä varten suunniteltua valmisruokaa. Valmisruuat sisältävät joko harvemmin käytettyjä proteiinin ja hiilihydraatin lähteitä, tai sitten ainesosat on hydrolysointiprosessilla pilkottu molekyylitasolla niin pieniksi, että koiran immuunijärjestelmä ei enää herkästi reagoi niihin.

Ruuan valintaan tai valmistukseen kannattaa kysyä neuvoa eläinlääkäriltä, sillä eliminaatiodieetin luotettava toteuttaminen vaatii huolellista suunnittelua. Kasvavalle koiralle suositellaan teollista valmisruokaa, jotta kasvavan koiran ravitsemukselliset tarpeet varmasti täyttyvät. Eliminaatiodieettiin tarkoitettuja valmisruokia saa lähinnä eläinlääkäriasemilta.

Valitun ruuan tulisi sisältää mahdollisimman vähän lisäaineita. Kun sopivaan ruokaan on päädytty, omistajan tulee sitoutua syöttämään koiralleen vain kyseistä ruokaa – ja vettä. Ei siis herkkupaloja,

puruluita, ravintolisiä, purutabletteja, piimää tai MITÄÄN MUUTA YLIMÄÄRÄISTÄ eliminaatiodieetin aikana.

Jos ruoka-aineallergisen koiran eliminaatiodieetti onnistuu, koiran allergiset oireet alkavat vähetä. Tähän voi mennä useita viikkoja, joten kannattaa varautua olemaan kärsivällinen. Jos oireet eivät vähene, kyseessä ei ehkä ole ruoka-aineallergia tai sitten valitussa dieetissä on mukana jokin ainesosa, jolle koira on jo ehtinyt herkistyä. Jos oireet eivät ensimmäisellä kokeilulla häviä, suositellaan eliminaatiodieetin toteuttamista uudelleen eri raaka-aineilla.

Eliminaatiodieetin haastevaihe

Ruoka-aineallergiadiagnoosin varmistamiseksi on tärkeää suorittaa eliminaatiodieetin haastevaihe. Diagnoosiksi voidaan varmistaa ruoka-aineallergia vaihtamalla oireettoman koiran eliminaatiodieetti takaisin sen aiempaan ruokavalioon. Jos oireet palaavat, koira on allerginen jollekin tekijälle entisessä ruuassaan. Haastevaiheessa oireet palaavat yleensä nopeasti, joko muutamassa päivässä tai viimeistään 1-2 viikon kuluessa entiseen ruokaan siirtymisestä. Oireileva koira siirretään takaisin eliminaatiodieetille, ja kun oireet taas häviävät, sen ruokaan voi lisätä yhden uuden raaka-aineen kerrallaan. Näin saadaan selville tarkasti, mitkä aineet aiheuttavat oireita.

Hoitosuunnitelma

Koiran ruoka-aineallergian hoitona on oireita aiheuttavan raaka-aineen/aineiden täydellinen välttäminen. Eläinlääkärit ja eläinruokien asiantuntijat osaavat neuvoa erilaisia vaihtoehtoja koiran ruokintaan, kun koiran allergiaa aiheuttavat ruoka-aineet on tunnistettu.

Eliminaatiodieetin toteuttaminen on aikaa vievää, mutta usein koiran omistajalle palkitsevaa. Oikealla hoidolla ja ruokavaliolla koiran ruoka-aineallergia saadaan yleensä kuriin, ja koira voi elää pitkän ja terveen elämän.

Poimittu osoitteesta elainlaakariin,fi 18.4.2016 Pienelänsairauksien erikoiseläinlääkäri Mirja Kaimio, Vuosaaren eläinklinikka VuoVet, Helsinki

Koiran atopia

ELL Nina Menna, Vetcare Oy ja Mäntsälän eläinlääkäriasema

Atopia on geneettisestä taipumuksesta aiheutuva tulehduksellinen ja kutiseva allerginen ihosairaus, jonka synnylle on perimän lisäksi olemassa useita altistavia tekijöitä, kuten koiran elinympäristö ja olosuhteet.

Atopia on elinikäinen vaiva, joka on kontrolloitavissa, muttei parannettavissa. Ruoka-aineallergia on koiralla atopiaa huomattavasti harvinaisempaa. Vain 10 % iho-oireisista koirista kärsii ruoka-aineallergiasta, jolloin koiralla on yleensä myös ruuansulatuskanavan oireita (ilmavaivat, ripuli). Atooppista tai allergista koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Atopia on tyypillisesti nuoren aikuisen koiran sairaus ja oireet alkavat suurimmalla osalla atooppikoista 6 kk – 3 vuoden iässä. Allerginen nuha, astma ja silmän sidekalvontulehdus ovat koiralla harvinaisia. Koira reagoi ihollaan ja atopia onkin koiran yleisin ihosairaus. Atopiaan liittyvien toistuvien ihon bakteeri- ja hiivatulehdusten esiintymisestä on päätelty, että atooppikokoirilla olisi puutteellisesti toimiva soluvälitteinen immuunivaste. Atopialle tyypillistä on, että oireet helpottuvat ja pahenevat kausittaisesti ainakin sairauden alkuvaiheessa. Jos oireet ovat heti alkuun jatkuvia, voidaan hyvällä syyllä epäillä ruoka-aineallergiaa aiheuttajaksi.

Atooppinen iho kutisee, minkä seurauksena koira raapii ihonsa rikki. Turkki on hilseilevä ja huonokuntainen sekä ohut tai jopa paikoin kalju. Niiltä alueilta, joissa kutina on voimakkainta, iho paksunee jatkuvan raapimisen ja kalvamisen seurauksena sekä tummuu. Muutokset paikallistuvat naamaan (huulet ja silmien ympäritys), korviin, tassuihin, jalkoihin, leukaan ja vatsan alle (kainalot ja nivuset). Joillakin koirilla jatkuva kutina aiheuttaa myös käyttäytymisen muutoksia, esim. ärtyisyyttä. Toistuvat korvatulehdukset ovat eräs tavallisimmista atooppikon iho-oireista.

Koiran kutinan syy on selvitettävä huolellisesti. Jos muuta selittävää syytä ei löydy ja koiralla on atopiadiagnoosin tekemiseen oikeuttavat oireet, koiralle tehdään joko ihotesti tai allergiavasta-aineita etsitään verestä. Koiran atopian hoitoon käytetään monia eri hoitomuotoja. Kaikkein tärkein on allergeenialtistuksen vähentäminen esim. toistuvien pesujen ja ympäristön saneerauksen avulla. Jolle näiden toimenpiteiden ja sekundaaristen bakteeri – ja hiivatulehdusten hallinnalla päästä riittävään lopputulokseen, voidaan allergiatestin tulosten perusteella aloittaa siedätyshoito ja/tai lääkehoito.

Amerikanakitalla:

Allergioiden ja herkkämahaisuuden periytymismalleja amerikanakitoilla ei tunneta.

Jalostukseen ei suositella käytettäväksi mitään elämänlaatua voimakkaasti heikentävää sairautta sairastavaa koira.

Suomessa on todettu kasvattajakyselyn 17.04.2016 mukaan 26 koiralla allergioita ja 15 koiralla herkkämahaisuutta. Kyselyyn vastanneiden kasvattajien kasvattien kokonaismäärä on ollut 952 kpl, joten allergiaa on kyselyssä todettu 2,7 % ja herkkämahaisuutta on kyselyssä todettu 1,6 %.

Eläinlääkäri Sophia Kaluzniakilta 1.4.2016 saadun tiedon mukaan USA:ssa esiintyy kohtuullisen usein allergioita.

3. Polven ristosidesairaudet

Koiran polven ristositeen repeämä ja sen hoito

Polven etummaisen ristositeen repeämä on tavallisin koiran tuki- ja liikuntaelimistön sairaus, ja sitä esiintyy monilla roduilla.

Polvinivelen keskellä sijaitsevat ristositeet estävät sääriluun liikkumista eteen-taakse-suunnassa suhteessa reisiluuhun. Ristositeitä on kaksi, etummainen ja takimmainen. Kun puhutaan ristosidevammasta, yleensä tarkoitetaan etummaisen ristositeen vauriota. Takimmaisen ristositeen katkeaminen on hyvin harvinaista, ja se tapahtuu voimakkaan ulkoisen voiman (trauma) seurauksena. Samalla polvesta yleensä rikkoutuu muitakin rakenteita.

Polven etummaisen ristositeen repeämä on tavallisin koiran tuki- ja liikuntaelimistön sairaus. Ristositeen repeämää esiintyy monilla roduilla, mutta tavallista se on mm. rottweilereilla, chow-chow:lla, noutajilla, bichon friseella ja mastiffeilla. Koiralla polven ristoside tavallisimmin pettää osittain ja vähitellen viikkojen tai kuukausien aikana ja lopulta katkeaa aivan normaalin liikunnan seurauksena. Koiralla eturistositeen repeämä voi olla myös trauman aiheuttama äkillinen tila. Ristositeen pettämisen oire on ontuma. Kun ristoside on osittain poikki, ontuma on vaihtelevaa ja se voi tilapäisesti loppua, kun raajaa rasitetaan vähemmän. Kun ristoside on kokonaan poikki, ontuma on yleensä jatkuvaa. Koiralla, jolla toisen polven ristoside on pettänyt, on melko suuri todennäköisyys (n. 30%) saada sama vaiva toiseenkin polveen. Joidenkin tutkimusten mukaan tämä riski on tietyillä roduilla jopa 70%.

Ristisiteen peittäminen eräs syy on nykykäsityksen mukaan ”huonot takaraajan kulmaukset” eli reisiluun ja sääriluun välinen kulma lähestyy oikokulmaa, 180 astetta. Tällöin sääriluun yläpään nivelpinta ei enää ole vaakatasossa vaan taaksepäin vinossa. Tämän seurauksena aiheutuu sääriluuta eteenpäin työntävä voima joka kerta, kun reisiluun nivelpinta tukeutuu sääriluun yläpään nivelpintaan. Tämä toistuva voima lopulta katkaisee etummaisen ristisiteen. Kulmauksiltaan ”normaalilla alkukantaisella koiralla” tällaista voimaa ei juuri synny. Myös koiran ylipaino ja reiden huono lihastasapaino altistaa ristisiteen repeämälle.

Kun eturistiside on poikki, sääriluu pääsee koiran askeltaessa liikkumaan eteen-taakse-suunnassa suhteessa reisiluuhun (epästabiilisuus). Tämä aiheuttaa kipua, ontumista sekä nivelrikkomuutosten kehittymistä ja usein myös vaurioittaa sisemmän nivelkierukan takahaaraa. Eläinlääkäri voi todeta eturistisiteen katkeamisen polvea tunnustelemalla, jos ristiside on kokonaan poikki ja jos katkeamisesta ei ole kulunut kovin pitkä aika. Nykyään eturistisiteen vauriot pyritään kuitenkin hoitamaan ennen kuin eturistiside katkeaa kokonaan. Tällöin kliininen diagnoosi perustuu tyyppilliseen sairauskertomukseen ja havaittuun ontumaan. Koira on myös haluton koukistamaan kipeää polveaan ja sen vuoksi istuessaan pitää kipeää jalkaa hieman sivulla. Joskus polvi paksuntuu erityisesti sisäpinnalta. Röntgentutkimus antaa myös viitteitä ristisidevammasta: nivelnesteiden määrä lisääntyy ja havaitaan nivelrikkomuutoksia, luupiikkejä nivelen reuna-alueilla.

Diagnoosi varmistetaan polvinivelen miniavauksen tai polvinivelen tähytyksen avulla:

- Eturistisiteen katkeaminen tai osittainen vaurioituminen todetaan.
- Nivelkierukoiden kunto tutkitaan. Rikkoutuneet kierukanosat poistetaan.
- Nivelpintojen kunto tutkitaan.

Polvinivelen tähytyksessä polveen tehdään vain kolme pistohaavaa, joiden kautta tähytysinstrumentit viedään polveen. Tähytys aiheuttaa siten vähemmän kipua kuin miniavaus ja toipuminen on nopeampaa. Myös nivelkierukoiden vammat voidaan tähytyksellä tutkia paremmin.

Eturistisiteen repeämän hoito:

Isoilla ja aktiivisilla koirilla polven tuentaan perustuvilla menetelmillä hoitotulokset ovat olleet huonoja. Sen vuoksi on kehitetty joukko uudempia menetelmiä, joissa sääriluun yläpään luisia rakenteita muutetaan siten, että sääriluuta eteenpäin työntävää voimaa ei enää synny ja etummaista ristisidettä ei enää tarvita.

TPLO

Sääriluun yläpään nivelpinnan kääntö vaakasuoraan asentoon, Tibial Plateau Levelling Osteotomy eli TPLO, on näistä uudemmista menetelmistä eniten käytetty. TPLO-leikkauksessa sääriluun yläpään tehdään kaareva sahaus, sääriluun yläpään niveltaso käännetään vaakasuoraan asentoon ja kiinnitetään uuteen asentoonsa teräslevyllä ja -ruuveilla. Samalla voidaan tarvittaessa korjata raajan asentovirheitä (mm. raajan sisäänpäin kiertynyt asento).

Toipuminen TPLO-leikkauksen jälkeen on varsin nopeaa. Koirapotilas käyttää leikattua jalkaansa varsin hyvin yleensä jo parin päivän kuluttua leikkauksen jälkeen. Noin kuuden viikon ajan potilas saa liikkua taluttimessa ja mm. liukastelua ja riehumista vältetään. Liikkuminen pehmeällä alustalla, metsässä, lumessa yms. edistää raajan liikkuvuutta ja voimaa. Myös uiminen ja vesijuoksumattoharjoitteet voidaan aloittaa 1–2 viikkoa leikkauksen jälkeen. Noin kuuden viikon kuluttua leikkauksesta todetaan sääriluun sahausluutumisen röntgentutkimuksessa ja sen jälkeen potilas saa liikkua myös ilman talutinta.

TPLO-leikkaus on kalliimpi kuin perinteiset polven tuentaan perustuvat menetelmät. Infektio ja sisäsivun nivelkierukan vamma ovat tavallisimpia TPLO-leikkauksen komplikaatioita.

TTA, TTA2, TTA rapid

Sääriluun kyhmy, polvilumpiojanteen kiinnityskohdan siirtäminen eteenpäin (Tibial Tuberosity Advancement, TTA) on Euroopassa varsin suosittu menetelmä eturistisidevaurion hoitamiseksi. Sääriluun kyhmy ja sääriluun etu-yläreuna sahataan irti ja siirretään eteenpäin ja kiinnitetään uuteen asentoonsa erikoislevyllä ja / tai sahauslinjaan asennettavalla korilla. Toipuminen TTA-leikkauksen jälkeen on nopeaa. Koirapotilaan jatkoahoito TTA-leikkauksen jälkeen on samanlainen kuin TPLO-leikkauksen jatkoahoito.

TTA-leikkaus on suunnilleen saman hintainen kuin TPLO-leikkauskin. Infektio, sääriluun yläpään kyhmy kiinnityksen pettäminen ja sisäsivun nivelkierukan vamma ovat tavallisimpia TTA-leikkauksen komplikaatioita.

TWO, TTO, CBLO

TPLO-menetelmän peruseriaatteen pohjalta on kehitetty useita leikkaustekniikoita, joissa kaikissa sääriluu yläpään luisia rakenteita muutetaan. Tällaisia menetelmiä ovat mm. TWO (Tibial Wedge Osteotomy), TTO (Triple Tibial Osteotomy) ja CBLO (Cora Based Levelling Osteotomy).

Mikä leikkausmenetelmä on paras koiralleni?

Nykyisen tutkimustiedon perusteella (v. 2014, ks. alla) TPLO-menetelmä antaa parhaan hoitotuloksen.

Kohtuullisen hyviä hoitotuloksia voidaan saada kaikilla menetelmillä, varsinkin pienikokoisilla koirilla. TPLO-menetelmän käyttö on kuitenkin erityisen suositeltavaa, kun:

- koira on isokokoinen ja aktiivinen
- halutaan mahdollisimman hyvä hoitotulos mm. urheiluharrastuksen vuoksi
- kun sääriluun yläpään kulma on yli 28 astetta, bichon friseellä ja pienillä terriereillä se on usein yli 33 astetta.

Tärkeä tekijä hoitotuloksessa on ristisidevamman varhainen tunnistaminen. Ristisidevamman leikkaushoidon ennuste TPLO-menetelmällä on erittäin hyvä, jos leikkaus suoritetaan ennen kuin ristiside on katkennut kokonaan.

Tuoretta tutkimustietoa (2014) eri ristisideleikkaus –menetelmien hoitotuloksesta

Kun eturistiside on poikki, sääriluu pääsee koiran askeltaessa liikkumaan epänormaalisti eteen-taakse-suunnassa suhteessa reisiluuhun. Kaikkien leikkausmenetelmien tavoite on estää tämä epästabiilisuus.

Vasta viime vuosina on päästy tutkimaan eri menetelmien toimivuutta läpivalaisemalla juoksumatolla askeltavan koiranpotilaan polvi (3D fluoroskopia) ja siten tutkimaan, miten eri leikkausmenetelmät toimivat.

Näissä tutkimuksissa (Peter Böttcher, Leipzigin Yliopisto) isokokoisilla koirilla todettiin, että

- erikoisompeleilla tuetut polvet jäivät kaikki epästabiileiksi
- TTA tai TTA2 menetelmillä leikatuista polvista 2/3 jäi epästabiileiksi

- TPLO –menetelmällä leikatuista polvista 1/3 jäi epästabiileiksi

Eri leikkausmenetelmien paremmuutta on myös vertailtu useissa tutkimuksissa. Kahdessa laadukkaassa tutkimuksessa verrattiin eri menetelmillä saatua hoitotulosta.

- Tutkimuksien tekijät: Ursula Krotscheck, Cornellin Yliopisto ja Sean Murphy, West Vet Emergency and Speciality Center, Boise USA.
- Mitattiin miten potilas alkaa varata painoa leikatulle raajalleen (force plate gait analysis). Tämä on luotettavin tapa mitata raajan käyttöä leikkauksen jälkeen.
- Tutkimustyyppi: satunnaistettu seurantatutkimus. Tämä on yksi parhaista tutkimustyypeistä.
- Koirapotilaat olivat yli 20 kg painoisia.

Krotscheckin tutkimuksen tulokset:

TPLO-menetelmällä leikattujen potilaiden raajan toiminta palautui lähes normaaliksi 5 kk kuluessa. Erikoisompeleilla tuetut polvet eivät koskaan palautuneet normaaliksi. TTA-menetelmä oli parempi kuin erikoisompeleilla tehty tuenta, mutta huonompi kuin TPLO-menetelmä.

Murphyn tutkimuksen tulokset:

TPLO-menetelmällä leikattujen raajojen toiminta, painonvaraus palautui paremmaksi kuin TTA-menetelmällä leikattujen raajojen painonvaraus.

Hoitotulos oli erityisen heikko niillä TTA-leikatuilla potilailla, joilla sääriluun yläpään kulma oli tavallista jyrkempi (yli 28 astetta).

Komplikaatoriski oli samanlainen TPLO- ja TTA-menetelmissä. Leikkauksen jälkeisiä nivelkierukkavammoja esiintyi kuitenkin TTA-menetelmällä leikatuilla potilailla enemmän (26%:lla) kuin TPLO-menetelmällä leikatuilla potilailla (3,4 %).

Poimittu osoitteesta evidensia.fi 18.4.2016

Amerikanakitalla:

Ristisidevammojen periytymismallia amerikanakitoilla ei ole tiedossa.

Jalostukseen ei suositella käytettäväksi mitään elämänlaatua voimakkaasti heikentävää sairautta sairastavaa koiraa.

Ristisidevaurioita Suomessa on todettu kasvattajakyselyn 17.04.2016 mukaan 25 koiralla. Kyselyyn vastanneiden kasvattajien kasvattien kokonaismäärä on ollut 952 kpl, joten ristisidevammoja on kyselyssä todettu 2,6 %.

Eläinlääkäri Sophia Kaluzniakilta 1.4.2016 saadun tiedon mukaan USA:ssa esiintyy kohtuullisen paljon polven ristisidevammoja akitoilla.

4. Kasvaimet

Noin joka viides lemmikki sairastuu kasvainsairauteen. Pieneläinvastaanoton potilaista jopa joka kolmannella on hyvän- tai pahanlaatuinen kasvain. Yli kymmenenvuotiaista lemmikeistä lähes 50 % menehtyy syöpään, tai kasvaimeen liittyvään sairauteen.

Kasvainsairaus on krooninen sairaus, mitä voidaan hoitaa, ja joskus jopa parantaa. Yleisimpiä kasvaimia koiralla ovat ihon ja ihonalaiskudoksen kasvaimet, maitorauhaskasvaimet ja imusolmukekyöpä eli lymfooma. Uroskoirilla piilokiveksisyyteen liittyy korkea kasvainriski: joka toinen piilokives voi kehittää kasvaimen. Muita tavallisia koirilla esiintyviä kasvaimia ovat pernan hemangiosarkooma, suun kasvaimet sekä luusyöpä.

Syöpädiagnoosi ei ole välttämättä enää kuolemantuomio. Monet ihon ja maitorauhasen kasvaimet voidaan parantaa ajoissa suoritetulla riittävän laajalla leikkauksella. Kirurgia on edelleen useimpien kasvainten paras hoitomuoto. Joitakin kasvainsairauksia voidaan hoitaa solusalpaajalääkityksellä. Raajojen tai pään alueen kasvainten hoitoon voidaan käyttää sädehoitoa.

Kasvain voi olla oireeton sivulöydös, joka todetaan esimerkiksi rokotus – tai terveystarkastuskäynnin yhteydessä. Kaikki ihon uudismuodostumat eli patit on tästä syystä tutkittava kasvainsairauden varalta. Kaikki kasvaimet eivät kuitenkaan näy päällepäin. Lemmikillä voi olla oireena syömättömyyttä, laihtumista tai ns. paraneoplastisia oireita, kuten alhainen verensokeri tai kohonnut seerumin kalsiumarvo.

Kun potilasta lähdetään tutkimaan ja selvittämään, onko sillä mahdollisesti kasvainsairaus, kysytään mm. seuraavia asioita: Kuinka kauan oireita on esiintynyt? Milloin patti on havaittu? Patin kasvunopeus? Kipu? Onko potilaalla yleisoireita? Onko potilashistoriassa aikaisempia kasvainsairauksia tai hoitoja?

Potilaan huolellisen yleistutkimuksen lisäksi kasvaimesta halutaan diagnostinen näyte, joka pyritään ottamaan käynnin yhteydessä joko ohutneulanäytteellä tai koepalalla. Joskus ihokasvain on suoraan poistettavissa ja koepala tutkitaan vasta poiston jälkeen. Mikäli kyseessä on pahanlaatuinen kasvain, selvitetään sen mahdollinen leviäminen veri- ja virtsanäytteiden sekä diagnostisen kuvantamisen (röntgen, ultraääni, CT) avulla. Näiden tutkimusten perusteella suunnitellaan potilaskohtaisesti sopivin jatkoahoito.

Kasvainsairausten hoito voi olla parantavaa, kuten leikkaus, tai sädehoito, tai oireita lievittävää, tai tukihoidoa. Joskus todetaan, että vain saattohoito tai eutanasia on mahdollista kasvaimen leviämisen tai potilaan huonon kunnan vuoksi. Onnistunut hoito perustuu kasvaimen ja sen käyttäytymisen tunnistamiseen. Ajoissa suoritettu riittävän laaja leikkaus on myös aina parempi kuin kasvaimen ”seuraaminen” tai marginaalinen ”edullisempi” leikkaus. Kaikessa lemmikkien syöpähoitossa on noudatettava peruseriaatteita: eläin ei saa kärsiä pahoinvoinnista, eläin ei saa kärsiä kivusta, eikä eläin saa nähdä nälkää. Mitä hoitoa sitten käytetäänkin, lemmikin hyvinvointi on aina etusijalla!

Poimittu osoitteesta koirakissklinikka.fi 18.4.2016 Pieneläinsairauksien erikoiseläinlääkäri Elisa Välimäki 12.9.2015

Koiran nisäkasvain

Koiran nisäkasvaimet (maitorauhaskasvain) ovat tavallisimpia koiran kasvaimia. Nisäkasvaimia esiintyy yleisimmin vanhoilla leikkaamattomilla nartuilla. Alle 5-vuotiailla koirilla nisäkasvaimet ovat harvinaisia ja lähes aina hyvänlaatuisia. Koirien nisäkasvaimista noin puolet on hyvänlaatuisia ja puolet pahanlaatuisia.

Pienennät riskiä steriloidulla nartun ajoissa

Hormonaaliset tekijät ovat suurin riski koiran nisäkasvainten kehittymiselle. Nartun sterilointi nuorena, mieluiten ennen ensimmäistä kiimaa, on tehokkain tapa ehkäistä nisäkasvaimia. Ennen ensimmäistä kiimaa steriloiduilla nartuilla sairastumisriski on hyvin alhainen, mutta riski kasvaa huomattavasti, jos

narttu steriloidaan vasta toisen kiiman jälkeen. Jos sinulla on aikomus steriloida narttukoirasi, tee se ennen nartun ensimmäistä kiimaa.

Koiran nisäkasvaimet ja ruoan merkitys

Nartun ylipaino ja ruoan rasvapitoisuus kasvattavat riskiä sairastua nisäkasvaimiin. Teollista ruokaa syöville koirilla on todettu vähemmän nisäkasvaimia kuin kotiruokaa syöville. Tähän vaikuttaa kotiruoan suurempi rasvapitoisuus. Ravintoarvoiltaan tasapainoinen, kotona tehty koiranruoka ei vaaranna koiran terveyttä, mutta rasvaisilla tähteillä ruokkiminen kylläkin.

Koiran ylipaino kertyy huomaamatta. Muista tarkkailla koirasi painoa säännöllisesti. Ylipaino ja rasvainen ruoka kasvattaa nartuilla riskiä sairastua nisäkasvaimiin.

Miten tunnistaa koiran nisäkasvain

Nisäkasvain on useimmiten kahdessa takimmaisessa nisässä. Alkuvaiheessa kasvain on selkeärajainen pyöreä patti. Kehittyessään kasvain tuntuu kiinteältä muhkuralta tai useasta muhkurasta muodostuneelta rykelmältä.

Useimmissa tapauksissa kasvaimia on enemmän kuin yksi. Koiran yleiskunto laskee yleensä vasta kun kasvain on lähettänyt etäpesäkkeitä, joten koiran olemuksesta ei voi päätellä sen sairastumista. Pahanlaatuinen koiran nisäkasvain lähettää etäpesäkkeitä läheisiin imusolmukkeisiin tai keuhkoihin. Myös maksasta, munuaisista, munasarjoista ja luustosta voidaan löytää etäpesäkkeitä.

Koiran nisäkasvaimen diagnosointi

Kun omistaja tai lääkäri on havainnut koirallasi maitorauhaskudoksessa kasvaimen tai useampia, tulisi aluksi selvittää kasvaimen tyyppi ja mahdollisten etäpesäkkeiden olemassaolo. Samalla arvioidaan kasvaimen leviäminen muihin kudoksiin. Tätä varten koiralta otetaan rinta- ja vatsaontelon röntgenkuvat. Keuhkoissa olevat etäpesäkkeet näkyvät röntgenkuvissa vaaleina pyöreinä laikkuina.

Koiran nisäkasvaimen kirurginen poisto

Koiran nisäkasvain tai -kasvaimet poistetaan yksinkertaisella leikkauksella. Ne maitorauhaset poistetaan, joihin kasvain on levinnyt. Tarpeen mukaan poistetaan myös niiden viereiset imusolmukkeet, etenkin pinnallinen nivusimusolmuke. Koiran maitorauhaset ja niihin liittyvät imusolmukkeet sijaitsevat ihonalaisesti, joten leikkauksesta toipuminen on yleensä nopeaa.

Koiran nisäkasvain poistetaan vasta, kun on varmistettu, että kasvain ei ole lähettänyt etäpesäkkeitä muualle elimistöön.

Eläinlääkärisi saattaa suositella teille nartun sterilointia leikkauksen yhteydessä. Eräissä tutkimuksissa on todettu, että narttujen sterilointi nisäkasvaimen poiston yhteydessä on pidentänyt odotettavissa olevaa elinaikaa. Eläinlääkäri pohtii steriloinnin tarpeellisuutta aina tapauskohtaisesti.

Koiran nisäkasvain ja solunsalpaajahoito

Solunsalpaajahoidon käyttö koirilla on vielä kokeiluasteella, mutta joistain lääkkeistä on hyviä kokemuksia maitorauhaskasvainten hoidossa. Solunsalpaajia käytetään leikkaushoidon tukena tai ainoana vaihtoehtona silloin, kun kasvainta ei pystytä leikkaamaan.

Koiran nisäkasvainten ennusteeseen vaikuttavat tekijät

Tärkein ennusteeseen vaikuttava tekijä on kasvaimen tyyppi. Jos kyseessä on tulehduksellinen karsinooma tai kasvain, joka on lähettänyt runsaasti etäpesäkkeitä, kirurgiseen hoitoon ei yleensä ryhdytä. Tulehduksellisen karsinooman tapauksessa ennuste on erittäin huono. Etäpesäkkeiden leviämistä voidaan joskus hidastaa solusalpaajahoidolla.

Leikkausennustetta huonontaa nisäkasvainten suuri koko (yli 3 cm), kasvainten kiivas kasvunopeus ja kasvaimen ikä (yli puolivuotta). Jos imusolmukkeista löytyy kasvainsoluja, maitorauhaskasvain uusiutuu 80 prosentin todennäköisyydellä puolen vuoden sisällä.

Myös koiran ikä vaikuttaa ennusteeseen: mitä vanhempi se on maitorauhaskasvainleikkauksen aikaan, sen vähemmän aikaa se elää terveenä leikkauksen jälkeen.

Koiran nisäkasvainten ennaltaehkäisy

Kuten kirjoituksen alussa todettiin, koiran sterilointi ennen ensimmäistä kiimaa on tehokkain tapa ehkäistä maitorauhaskasvaimiin sairastumista. Kaikkia koiria ei voida tai tahdota steriloida, ja silloin kannattaa tutkia nartun nisät säännöllisesti. Ajoissa suoritettu leikkaus parantaa sairastuneen koiran ennustetta huomattavasti. Toisin kuin ihmisillä, joilla raskauden on todettu vähentävän rintasyövän riskiä, koirilla tiineys ei vähennä maitorauhaskasvainten todennäköisyyttä.

Poimittu osoitteesta elainlaakariin.fi 18.4.2016 Eläinlääkäri Petri Bäcklund

Koiran luusyöpä

Koiran luusyöpä eli osteosarkooma on lohduton diagnoosi niin eläinlääkärille kuin myös omistajalle. Koiran osteosarkooma on aggressiivisista uudisluuta tuottavista kasvaimista yleisin. Muita harvinaisempia luun kasvainmuotoja ovat kondrosarkoomat, hemangiosarkoomat ja fibrosarkoomat.

Taustaa koiran luusyöväälle

Kaikista koirien luuston kasvaindiagnooseista on osteosarkoomia 80 %. Koiran osteosarkooma on erittäin aggressiivinen kasvain, joka aiheuttaa koiralle runsaasti kipua ja pehmytkudosturvotusta kasvainalueella. Etäpesäkkeitä löydetään vain harvoin diagnoosihetkellä otetuista röntgenkuvista. Tästä huolimatta 85–90 % koirapotilailla on mikroetäpesäkkeitä diagnoosihetkellä.

Tavallisimmin kasvaimen lähettämiä etäpesäkkeitä löytyy keuhkoista. Myös muualta luustosta ja imusolmukkeista tavataan etäpesäkkeitä. Vaikkakin koiralla osteosarkooma on pahanlaatuinen, se harvoin leviää nivelen yli seuraavaan luumun.

Koiran luusyöpä ja tyyppirotut

Koiran osteosarkooma on yleisintä keski-ikäisillä tai vanhemmilla suurikokoisten rotujen koirilla. Suurikokoisilla yli 35 kiloa painavilla koirilla on todettu 60 kertaa suurempi riski sairastua osteosarkoomaan verrattuna alle 10 kiloa painavien koirien riskiin. Koiran luusyöpää esiintyy myös keskikokoisten rotujen koirilla.

Mitä oireita koiran luusyöpä aiheuttaa?

Asteittain pahentuva ontuminen on tyypillinen koiran luusyöpään liittyvä oire. Omistajat turhankin usein seurailevat koiransa ontumista pitkään ennen vakavampaa huolestumista. Kasvinalueella luussa esiintyy turvotusta ja alue on poikkeuksellisen kipuherkkä. Ontumisen alkamisesta kuluu noin kaksi viikkoa turvotuksen muodostumiseen.

Luusyöpä heikentää luun rakennetta ja toisinaan koiran luusyöpä paljastuu, kun koira murtaa jalkansa kevyessä rasituksessa. Vasta jalkaa kuvattaessa paljastuu murtuman todellinen syy.

Tavallisimmat osteosarkooman ilmenemispaidat koiralla ovat kyynär/värttinä- ja olkaluut etujalassa ja takajalassa reisi- ja sääriluu. Osteosarkoomaa tavataan myös aksiaalissa luussa, kuten lantiossa, kylkiluissa, leukaluissa ja kallossa. Erittäin harvinaista, mutta mahdollista on, että osteosarkooma löytyy primaarikasvaimena pehmytkudoksesta.

Miten koiran luusyöpä diagnosoidaan?

Alustava osteosarkoomadiagnoosi tehdään kliinisten oireiden, kliinisen tutkimuksen ja röntgenkuvalöydösten perusteella. Näiden lisäksi eläinlääkäri tutkii verinäytteestä verenkuvan ja kliinisen kemian arvot, joista maksaentsyymeihin kuuluva alkalinen fosfataasi (AFOS) on tärkeä.

Vaikkakin AFOS on maksan toimintakykyä kuvaava testi, on sillä myös maksan toiminnasta täysin erillinen tehtävä, koska tätä entsyymiä tarvitaan luun rakentamiseen. Tästä syystä AFOS-arvo kohoa D-vitamiinin puutostaudissa eli riisitaudissa ja myös luusyövissä. AFOS arvon nousu vahvistaa osteosarkooman huonoa ennustetta.

Osteosarkoomadiagnoosi vahvistetaan biopsianäytteellä. Biopsiassa osteosarkooma voidaan luotettavasti erottaa muista erotusdiagnooseista, kuten luukalvon tulehduksesta, luukalvon traumasta tai sienien aiheuttamista tulehduksista luustossa.

Usein diagnoosihetkellä koiran osteosarkooma on jo ehtinyt kehittyä pahanlaatuiseksi ja on lähettänyt etäpesäkkeitä muualle elimistöön. Etäpesäkkeet näkyvät vain harvoin röntgenkuvissa, koska ne ovat diagnoosihetkellä kooltaan usein alle 0,5 senttimetrin kokoisia.

Röntgenkuvissa nähdään tyypillisesti luun ytimen katoa, luun kuorikerroksen ohenemista, luukalvon pinnan auringonkehrämäistä uudisluumuodostusta.

Ole realistinen koiran luusyövän hoidon tavoitteissa

Koiran osteosarkooma on erittäin huono ennusteinen sairaus ja hoidon tavoitteina ensisijaisesti on liitännäisoireiden ja kivun tehokas kontrollointi.

Liitännäisoireet ovat välillisesti seurausta kasvainsairaudesta. Kasvain erittää hormoneja tai sytokiineja, jotka vaikuttavat muiden elimien toimintaa heikentävästi. Toisinaan elimistön voimakas immuunivaste voimistaa sairauden oireita. Syövän liitännäisoireita ovat huonovointisuus, syömättömyys, väsymys, proteiinikato proteiinien suolistoon vuotamisen seurauksena, anemia, verihiutalekato, sokeri- ja kalsium arvojen voimakas nousu tai sokeriarvon voimakas lasku. Näitä liitännäisoireita hoidetaan esiintyvien oireiden mukaisesti.

Koirapotilaan kivunhallinta on erittäin tärkeää ja vaatii eläinlääkäriltä ja omistajilta saumatonta yhdessä työskentelyä. Osteosarkooma aiheuttaa voimakasta kipua kasvaimen aiheuttaessa luukalvoon painetta ja venytystä. Voimakasta kipua hoidetaan tulehduskivunlääkkeitä ja koirien opiaatteja yhdistelemällä.

Eräissä tapauksissa kasvain voidaan poistaa amputoimalla raajan osa, etenkin jos kasvain on varpaan luussa. Amputoinnista huolimatta 90 % leikatuille potilaille kehittyy keuhkokasvaimia etäpesäkkeiden kasvun myötä. Ennuste paranee jonkin verran kemoterapian yhdistämisellä leikkaukseen. Hoidoista huolimatta eliniän ennuste pysyy heikkona ja suurin osa potilaista elää diagnoosin jälkeen 4-12 kuukautta.

Jos omistajilla on halua hoitaa koiransa kasvainsairautta mahdollisimman laajasti, kuten solunsalpaajilla, on heidän tällöin tärkeää hakeutua kasvainsairauksiin perehtyneen eläinlääkärin vastaanotolle mahdollisimman nopeasti.

Lopuksi

Koiran luusyöpä on sairaus, jonka paranemisennuste on toivoton. Pitkälle edettyään sairaus on aina kuolemaan johtava ja hoitotoimenpiteet tähtäävät ainoastaan kivun lievittämiseen ja koiran yleiseen elämänlaadun parantamiseen. Solunsalpaajahoidoilla ja mahdollisilla kirurgisilla poistoilla voidaan joissain tapauksissa merkittävästi koiran elinikää pidentää. Usein on kuitenkin niin, että omistajien on nopeasti sopeuduttava sairauden aggressiivisuuteen ja valmistauduttava tekemään lopullisia päätöksiä koiran hyvinvointia ajatellen.

Poimittu osoitteesta elainlaakariin.fi 18.4.2016 Eläinlääkäri Petri Bäcklund

Amerikanakitalla:

Kasvainten periytymistapoja amerikanakitalla ei tunneta.

Jalostukseen ei suositella käytettäväksi mitään elämänlaatua voimakkaasti heikentävää sairautta sairastavaa koiraa.

Suomessa on todettu kasvaimia kasvattajakyselyn 17.4.2016 mukaan 18 koiralla. Näitä ovat olleet mm. nisäkasvain, luusyöpä, kiveskasvain ja aivokasvain. Kyselyyn vastanneiden kasvattajien kasvattien kokonaismäärä on ollut 952, joten kasvaimia on kyselyssä todettu 1,9 %.

5. Autoimmuunisairaudet

Tässä käsitellään niitä autoimmuunisairauksia, joita Suomessa on amerikanakitoilla todettu. Tilasto todetuista autoimmuunisairauksista on sairauksien esittelyosuuden jäljessä. Amerikanakitoilla Suomessa todetuista autoimmuunisairauksista kilpirauhasen autoimmuunisairautta ja Addisonin tautia koskevat tautien esittelyt ovat erikseen kohdissa 9 ja 12, koska niiden taustalla voi autoimmuunisairauden lisäksi olla muitakin syitä.

Sebaceous adenitis L. ihon talirauhastulehdus ja surkastuma koiralla

Ihon normaali rakenne ja toiminta:

Iho on suojavaöhyke ulkoisia ärsykeitä vastaan. Kyseessä on fysikaalinen, kemiallinen ja mikrobien yhteisesti rakentama puolustusvyöhyke. Karva on perustava fysikaalinen puolustaja, josta myös löytyy mikro-organismeja. Ihon pintakerros (stratum corneum) on tärkeimpiä puolustajia, jonka pinnassa on talirauhaseritettä, hikirauhaseritettä ja rasvamolekyylejä. Näiden keskinäinen tasapaino takaa vastaineiden toiminnan iholla ja pitää sillä tavalla ihon ehjänä ja vastustuskykyisenä. Vesiliukoiset partikkelit ovat epäorgaanisia suoloja ja proteiineja, jotka estävät mikro-organismien lisääntymisen iholla.

Ihon pinnalla olevien rasvojen määrä tai pitoisuus-suhteet eivät pysy kokoajan samalla tasolla ja talirauhaseritteet hajoitetaan vapaiksi rasvahapoiksi, joiden tehtävänä on tuhota bakteereja ja sieniä. Eri vasta-aineryhmiä löydetään eri paikoista ihoa: talirauhasesta, karvatupesta ja ihon syvimmältä solukerrokselta löytyy Ig M vasta-ainetta, kun taas hikirauhasissa löytyy Ig A: ta jne. Kun tämä monimutkainen kemiallinen reaktioketju häiriintyy, voidaan ymmärtää miten hankalaa on palauttaa normaali tasapaino SA koiralla, jolta puuttuu kokonaan talirauhaserite ihon ”kemiallisesta kattilasta”. Ihon happamuuden ja sen ”antimikrobisen tehon ” välissä on selkeä tasapaino ja riippuvuus-suhde.

Karvatupet sijaitsevat koiran iholla yleensä 30–60 asteen kulmassa ihon pintaan nähden. Karvoja on nk. primaarikarvoja (isot pisimmät) ja sekundaarisia karvoja (pienemmät, toissijaiset karvat) Primaarikarvoilla on karvatupessa talirauhanen ja hikirauhanen, sekä karvatuppea liikuttava lihas. Sekundaarisilla karvoilla saattaa olla vain talirauhanen karvatupen rinnalla. Karvoja on koiralla ryhmissä 100–600 /neliösenttimetri. Ryhmissä on 2-15 karvaa. Koiralla ihon paksuus vähenee kohti vatsaa ja nivusia sekä kainaloita. Paksuin iho on pääläella, selässä ja hännän tyvessä.

Ihomuutoksia päänalueella

Sebaceous adeinitis eli SA on heterogeeninen ryhmä sairauksia, joissa yhteistä on karvatupen ympärillä oleva tulehdusreaktio ja talirauhasen toimintaa estävät ja häiritsevät reaktiot (talirauhasen käytävän tulehdusreaktio, talirauhasen surkastuminen tulehdusreaktion jälkeen) Hoitovasteiden arviointi ja määrittäminen on hyvin vaikeaa. SA:n eri muotoja on arvailtu sen mukaan mikä epäillään sairauden taustatekijäksi, esim.

- talirauhasen surkastuminen on perinnöllinen reaktio ja se alkaa jo kasvuaikana
- talirauhasen tuhoutuminen on soluvälitteinen immunologinen reaktio talirauhasen jotain määrättyä rakennetta vastaan
- alun perin kyseessä on ihon pintakerroksen (keratinisaation) eli sarveistumistapahtuman häiriö ja tämän seurauksena talirauhasen käytävä tukkeutuu ja rauhanen tuhoutuu tulehdusreaktion seurauksena
- sekä talirauhasen surkastumisen, että keratinisaatiohäiriön syynä on epänormaali rasva-aineenvaihdunta.

Kliiniset tapaukset: SA:ta nähdään pääasiassa nuorilla ja keski-ikäisillä aikuisilla koirilla, määrättyyn sukupuoleen sidottua esiintymistä ei ole havaittu. Eniten tapauksia nähdään kirjallisuuden mukaan isovillakoiralla, samojedeilla, akitalla ja vizslalla, mutta useilla muillakin roduilla nähdään tapauksia (allekirjoittaneella tapauksia esim. seuraavissa roduissa: bolognesi, hovawart, berninpaimenkoira, kultainen noutaja).

Kliiniset oireet, ihomuutosten sijainti ja laajuus vaihtelevat suunnattomasti tapauksesta toiseen. Yleensä kuitenkin havaitaan kahta eri muotoa SA: ta, pitkäkarvaisilla ja lyhytkarvaisilla erityyppisinä muutoksina.

Pitkäkarvaisilla koirilla karva tulee yleensä elottomaksi ja karkeaksi, sekä katkeilevaksi. Runsasta hilseilyä / eritekertymää esiintyy nimenomaan karvan juuressa olevana kuivuneena karvatupperitteenä (hair casts). Monesti ihomuutokset näkyvät ensimmäisenä keskilinjassa runkoa, kuonon päällä, pääläella, keskiniskassa, keskiselässä, korvaledissä ja hännässä (”rotan häntä”). Ihomuutokset vaihtelevat voimakkaasti koirasta toiseen. Dunstanin mukaan amerikkalaisessa isovillakoirassa noin 25 % sairaista

koirista on subkliinisiä (piileviä tapauksia) eli eivät näytä oireita selkeästi. On myös nähty tapauksia, joissa koirilla eivät oireet etene alkua pidemmälle, vaan oireina on vain pientä hilseilyä, ei kutinaa tai tulehdusreaktioita. Joissakin tapauksissa oireet pahenevat ja hiukan paranevat sykleissä, riippumatta hoidosta.

Akitalla SA näyttää olevan vakavampi, kuin monella muulla rodulla. Akitan ihomuutoksia ovat tyypillisesti karvatupentulehdus, hilseily, karvan paakkuuntuminen osittain karvatuppieritteen takia, karva on ”liimamaisesti ” kasassa. Karvatuppierite on keltaisen ruskeaa tahmeaa eritettä. Pohjavillan voimakas irtoaminen ja karvanlähtö yleensä ovat tyypillistä. Näillä koirilla voi olla systeemisiä oireita (kuumeilua, ihon kipua), yleensä kutinaa ei kuitenkaan havaita ihomuutosten takia, kuitenkin karvatuppitulehduksen edetessä stafylokokkitulehdukseksi, kuvaan tulee yleisen ihotulehduksen kutina ja voimakas haju.

Lyhytkarvaisilla roduilla, kuten vizslalla, iho ja karvamutokset alussa muistuttavat ”koinsyömää karvaa ”. Lievää hilseilyä saattaa esiintyä, ihomuutoksia havaitaan yleensä ensin päässä, korvalehdissä ja rungossa. Kutinaa on hyvin harvoin havaittu, eikä näille koirille yleensä kehity karvatupentulehdusta (follikuliittia).

SA:n diagnostisointi

Verinäytteet ovat yleensä normaalit. Ihon raapenäytteet ja sieniviljelyt ovat negatiivisia. Hormoni määrityksen normaaleja (lähinnä kilpirauhasarvoja mitataan) Varma diagnoosi saadaan vain ihon koepalatutkimuksella. Koepalat pitää ottaa alueelta, jossa on selkeitä muutoksia ja riittävän syvältä, jotta saadaan varmasti mukaan ihon karvatupen pohja.

Koepalavastauksessa voi olla mainittuna tulehdus karvatupen ympärillä (perifollikuliitti), pääasiassa karvatupen kanavan suulla, sekä talirauhasen tuhoutuminen. Tyypillistä on myös se, että erite tukkii karvatupen suun estäen näin normaalin eritteen kulun ulospäin. Joissakin tapauksissa talirauhaset ovat jo täysin surkastuneet ja niiden tilalla nähdään ihon arpeutumista eli fibroosia.

Mitkä sairaudet voivat muistuttaa SA:ta

- A vitamiini responsiivinen dermatoosi (keratinisaatiohäiriö). Kuitenkin rodut poikkeavat tyypillisistä SA roduista: cockerspanieli, labradorinnoutaja ja kääpiösnautseri. Kliiniset muutokset pääasiassa vatsassa ja kyljissä, ihon haju muuttuu. Koepaloissa ovat talirauhaset tallella.
- Stafylokokkibakteerin aiheuttama karvatupentulehdus .Tämän seurauksena ei synny esim. pohjavillan irtoamista , tämä myös kutiaa selkeästi .Talirauhasen rakenne löytyy koepalasta normaalina.
- Demodex eli karvatupessa elävä sikaripunkki : raapenäytteestä löytyy sikaripunkkeja, ensimmäiset oireet yleensä kuonossa , silmien ympärillä ja etujalkojen etupuolella. Karvatupen talirauhanen ei muutu.
- Karvatupen surkastuma (follicular dysplasia) näillä koirilla on karvattomuutta , karvan ohenemista mutta karvassa ei ole eritekertymää. Karvatupen surkastumisen myötä karvat ohenevat ja pienenevät ja vähitellen ei enää karva kasva kun karvatuppi on tuhoutunut. Koepaloissa on kuitenkin nähtävissä talirauhasia, vaikka karvatupet ovat ensin miniatyyrejä ja pikkuhiljaa surkastuvat.

- Hormonaaliset häiriöt , esim. kilpirauhasen vajaatoiminta saattaa aiheuttaa voimakasta karvanlähtöä, kuitenkin pään alueella ja raajoissa on normaali karvoitus. Karvatupesta ei tule eritettä karvan kylkeen tai iholle, koska karvatupet ovat lepovaiheessa eivätkä tuota karvaa sairauden hoitamattomassa vaiheessa. Sukupuolihormonien häiriötiloissa on myös karvatupen lepovaihe tyypillinen, eikä talirauhaseritettä ole havaittavissa karvan kyljessä, sukupuolihormonitkaan eivät ”vaikuta päähän ja raajoihin”

Hoitovaihtoehtoja

- Koepalavastauksen jälkeen voidaan suunnitella hoitoa. Muistettava on, että kyseessä on aina tukihoido, koska itse talirauhasen surkastumisen etenemiseen tai muotoon ei pystytä vaikuttamaan.
- Ihon pintakerroksen puhdistamiseen ja ohentamiseen (keratolyttiset) tarkoitetut shampoot ovat osoittautuneet aika hyviksi.
- Joillakin koirilla auttaa 50-70% propylenglykoli liuos, alkuun suihkutettuna päivittäin ja jatkossa 2-3 kertaa viikossa
- Lisäämällä ravintoon Omega 3 ja Omega 6 rasvahappoja, voidaan edesauttaa ihon normaalia aineenvaihduntaa.
- Synteettinen kortisoni ei tehoa ja aiheuttaa sivuvaikutuksia koiralle.
- Joillakin koirilla on saatu apua synteettisistä retinoidista.
- Syklosporiini hoitoa on kokeiltu, kyseessä solusalpaajalääke, jota käytetään tänä päivänä atopian hoitoon koirilla.
- Tulehduksen hoito niillä koirilla, joille tulee voimakas tulehdusreaktio iholle (yleensä ne rodut joilla runsas pohjavilla)

Koska osalla roduista on voitu osoittaa taipumuksena perinnöllisyyttä, on tärkeää jalostuksessa huomioida sairaus. Valitettavasti käy niin, että rodun pienentyessä sukulaisuusprosentti kasvaa. Tämä vaikeuttaa sopivan yhdistelmän löytymistä. Toisaalta, kun tutkitaan perinnöllisyyttä, niin joudutaan tekemään koe-astutuksia ja pentueita informaation keräämiseksi. SA on kiivaasti tutkittu sairaus ja sen eri muodot eri roduilla osoittaa miten monimutkaisen ja vaikean haasteen edessä ollaan kun halutaan selvittää ”mistä tämä alkaa”.

Vain antamalla avoimesti tietoa eteenpäin voimme yhdessä löytää materiaalia ja tietoa, jonka avulla SA:ta voidaan vastustaa ja hoitaa.

Poimittu osoitteesta koirakissklinikka.fi 18.4.2016 Artikkelin kirjoittanut: Pieneläinsairauksien erikoiseläinlääkäri Eva Einola-Koponen Koirakissaklinikka Oy, Turku

Uveodermatologinen oireyhtymä

Tämä (myös uveodermatological syndrome, UDS tai VKH) on koirien autoimmuunisairaus. Se vastaa ihmisen Vogt-Koyanagi-Haradan oireyhtymää, joten puhuttaessa UDS:sta saatetaan käyttää termiä VKH.

UDS muistuttaa oireiltaan SA:ta, mutta on vakavampi. UDS on melko harvinainen, eikä Suomessa tunneta olleen kuin muutama tapaus.

Oireet

UDS:ssä ihotulehdus keskittyy ihon ja limakalvojen rajakohtiin, muiden muassa huulten, silmien ja peräaukon ympäristöön. Alueille kehittyy märkivä ihotulehdus, jonka seurauksena alue kaljuuntuu ja menettää usein pigmenttiä. UDS:ään voi liittyä myös sokeutumista ja kynsien irtoamista. UDS:n ensioireita silmissä ovat usein uveiitti ja pemphigus. Koira yleensä sairastuu melko nuorena, yleisimmin noin 1–2 -vuotiaana.

Vaikka sairaus voi esiintyä kaikkialla, yleensä se esiintyy naamassa autoimmuunitulehduksena. Tyypillinen oire on pigmentin katoaminen kirsusta, huulista ja silmäluomista. Pään alueen tulehdus aiheuttaa turvotusta, hilseilyä ja paksua rupimaista karstaa. Sairaalla koiralla silmään voi kertyä kivuliasta painetta, jolloin silmän keskiosa näkyy vaalean sinertävänä.

Hoito ja ennaltaehkäisy

UDS voi olla tuskallinen koiralle eikä siihen ole parannuskeinoa. Sitä ei myöskään voida todeta ennen oireiden ilmenemistä.

UDS:n oletetaan olevan perinnöllinen sairaus, mutta sen periytymisen mekaniikasta ei ole toistaiseksi selkoa. Toistaiseksi ainoa tapa ehkäistä UDS:ää on valita jalostukseen vain terveitä yksilöitä sellaisista linjoista, joista ei ole syntynyt UDS:ästä kärsiviä yksilöitä.

Poimittu wikipediasta 18.4.2016

Koiran pemfigus –sairaudet

Pemfigus-sairaudet ovat autoimmuunipohjaisia rakkuloita aiheuttavia ihosairauksia, joita tavataan myös ihmisillä. Koirilla tunnetaan viisi eri muotoa pemfigusta, joista yleisin on pemfigus foliaceus. Pemfigus foliaceuksen arvellaan olevan syynä yhteen prosenttiin kaikista koirien ihosairauksista.

Koiran pemfigus: riskirodut ja periytyvyys

Pemfigus-ryhmän tauteja voi esiintyä millä tahansa koirarodulla, mutta joillakin roduilla on suurempi riski sairastua. Pemfigus foliaceusta esiintyy muita rotuja enemmän akitoilla ja chow chow’lla, kahdella rodulla, joiden geeniperimä on lähellä toisiaan. Sairauden periytymistä ei täysin tunneta, mutta sen oletetaan periytyvän useamman geenin yhteisvaikutuksesta.

Pemfigus erythematosusta on tavattu erityisesti saksanpaimenkoirilla ja collieilla. Mihinkään pemfigus-tautiin sairastuneita koiria tai niiden lähisukulaisia ei suositella käytettävän jalostukseen.

Miten koiran pemfigus sairaus syntyy?

Autoimmuunisairauksissa kehon immuunipuolustus alkaa toimia virheellisesti ja hyökkää kehon omia rakenteita vastaan. Pemfigus-sairauksissa autovasta-aineet tuhoavat ihon epiteelisolujen eli keratinosyyttien välissä olevien desmosomien rakenteita, jolloin keratinosyytit irtoavat toisistaan.

Keratinosyyttien irtautumista kutsutaan akantolyysiksi, ja se aiheuttaa rakkuloiden muodostumisen iholle. Eri Pemfigus-sairauksissa autovasta-aineet ottavat erityyppisiä desmosomien osia kohteekseen, jolloin nähdään erilaisia oireita. Esimerkiksi pemfigus vulgaris, harvinainen ja vakava pemfigus-tauti, aiheuttaa rakkuloiden muodostumista erityisesti suun limakalvolle.

Syytä autovasta-aineiden synnylle ei tiedetä. Joillain lääkaineilla, kuten ampisilliinilla ja sulfonamideilla voi olla vaikutusta pemfigus-tautien puhkeamiseen. Paraneoplastista pemfigusta tavataan kasvainten yhteydessä.

Koiran oireet pemfiguksessa

Pemfiguksen yleisimmässä muodossa, pemfigus foliaceuksessa, oireina nähdään nopeasti puhkeavia rakkuloita iholla. Vesikellomaiset rakkulat jättävät puhjettuaan iholle kuivunutta eritettä ja rupia, ja usein tauti havaitaan ruven muodostuessa. Edetessään iho-oireet aiheuttavat haavaumia ja kutinaa ja taudin vakavimmissa (yleistyneissä) muodoissa koiran yleiskunto heikkenee, se voi kuumeilla, olla väsynyt ja haluton liikkumaan.

Pemfigus foliaceuksessa iho-oireet alkavat usein symmetrisesti pään alueelta: kuonon selkä, silmien ympärykset ja korvalehdet ovat tyypillisiä iho-oireiden esiintymisalueita. Myöhemmin oireet voivat levitä koko kehoon. Oireita esiintyy usein myös polkuanturoissa, ja joskus oireet voivat rajoittua pelkkiin polkuanturoihin.

Syvälle ulottuvat ihotulehdukset eivät ole pemfigus foliaceukselle tyypillisiä, mutta ihon haavautuessa esim. sekundaariset bakteeritulehdukset ovat mahdollisia. Harvinaisessa pemfigus vulgariksessa ihon haavaumat ovat syvimpiä ja sijoittuvat ensisijaisesti suun limakalvoille.

Pemfiguksen diagnosointi koiralla

Pemfiguksen muotojen sekoittaminen toisiin ihosairauksiin on mahdollista. Eri ihosairaudet voivat myös esiintyä yhtä aikaa. Täyttä varmuutta sairauksien luokittelusta ei aina saada, ja on jopa esitetty että pemfigus erythematosus olisi kahden ihosairauden, pemfigus foliaceuksen ja lupus erythematosuksen yhdistelmä. Pelkkää termiä ”pemfigus” ei kuitenkaan saisi käyttää diagnoosina, sillä se viittaa oireiltaan hyvin eriasteisiin, syviin ja pinnallisiin ihomuutoksiin.

Pemfigusta epäillään, jos ihomuutokset vastaavat oirekuvausta. Diagnoosi varmistetaan ottamalla koepaloja ihosta ja sytologisia näytteitä rakkuloista. Histologisessa tutkimuksessa eli tarkasteltaessa pemfigusta sairastavan koiran ihonäytteitä mikroskoopilla, löytyy näytteistä akantolyysimuutoksia. Akantolyysiä eli solujen irtoamista toisistaan tavataan jonkin verran myös muissa ihotaudeissa, mutta runsaat löydökset viittaavat pemfigukseen. Pemfiguksen muodosta riippuu, mistä ihokerroksesta ja minkä tyyppisestä kudoksesta akantolyysiä löytyy.

Koiran sairaushistoria ja kliinisen tutkimuksen tulokset ovat myös tärkeitä. Omistajaa haastatteleamalla eläinlääkäri saa arvokasta tietoa taudin kulusta. Esimerkiksi allergian ollessa kyseessä koira yleensä kutisee ennen kuin sille tulee näkyviä ihomuutoksia, kun taas pemfigus-tautien oireisiin liittyy kutina vasta kun ihomuutokset ovat helposti huomattavissa.

Pemfiguksen hoito ja ennuste

Pemfigus-tautien hoito perustuu immunosuppressiivisten lääkkeiden käytölle. Yleisimmin käytetään systeemisesti vaikuttavia glukokortikoideja. Jos ihomuutoksia esiintyy vain pienellä alueella, voidaan käyttää paikallisesti vaikuttavia glukokortikoideja. Immunosuppressiivisilla lääkkeillä on runsaasti

haittavaikutuksia, ja lievissä taudin muodoissa tulee varoa, ettei hoito aiheuta enemmän tuhoa kuin hyötyä.

Pemfigus erythematosuksella ja panepidermaalaisella pustulaarisella pemfiguksella on hyvä ennuste, vaikka jälkimmäisessä havaitaan rakkuloita kaikissa ihokerroksissa. Hyvin lievissä tapauksissa lääkitystä ei välttämättä kannata aloittaa, sillä saattaa olla turvallisempaa antaa koiran elää pienen ihomuutoksen kanssa kuin alkaa aggressiivisesti hoitaa sitä.

Pemfigus foliaceuksella on kohtalainen ennuste, joka riippuu pitkälti siitä, miten koira kestää lääkityksen haittavaikutukset. Hoitoon suositellaan yhdistelmäterapiaa, joilloin kortikosteroidien annosta voidaan pienentää mahdollisimman pian.

Pemfigus vulgariksen ennuste on pemfigus-taudeista huonoin. Syvät haavaumat aiheuttavat koiralle kipua, ja usein järkevin vaihtoehto on eutanasia.

Yhteenveto koiran pemfiguksesta

Koiran pemfigus on kattotermi eriasteisille ihomuutoksille. Pemfigus-taudit ovat harvinaisia autoimmuunisairauksia, joiden oireet vaihtelevat pienestä märkäruvesta syviin ihovaurioihin. Yleistyneisiin muotoihin käytetään lääkityksenä glukokortikoideja. Lääkityksen haittavaikutukset ovat yleisiä, ja taudin vaikeimmissa muodoissa ennuste on huono.

Poimittu osoitteesta eläinlaakariin.fi 18.4.2016 Pieneläinsairauksien erikoiseläinlääkäri Mirja Kaimio, Vuosaaren Eläinklinikka-VuoVet, Helsinki

Amerikanakitalla:

Autoimmuunisairauksien periytymistapaa ei ole saatu selville. SA:ta on eniten tutkittu mm. useiden biopsioihin perustuvien laajojen tutkimusten avulla, mutta periytymismallia ei ole saatu selvitettyä. Tehtyjen tutkimusten valossa näyttää kuitenkin siltä, että autoimmuunisairauden puhkeaminen koirassa taudiksi on usein seurausta pitkäkestoisesta stressistä, kuten esimerkiksi luunmurtumasta.

Jalostukseen ei suositella käytettäväksi mitään elämänlaatua voimakkaasti heikentävää sairautta sairastavaa koira.

Suomessa on todettu seuraavia autoimmuunisairauksia kasvattajakyselyn 17.4.2016 mukaan:

- SA 13 koiralla, ja kyselyyn vastanneiden kasvattajien kasvattien kokonaismäärä on ollut 952, joten SA on kyselyssä todettu 1,4 %:lla kasvateista.
- VKH kahdella koiralla, ja kyselyyn vastanneiden kasvattajien kasvattien kokonaismäärä on ollut 952, joten VKH on kyselyssä todettu 0,2 %:lla kasvateista.
- Pemfigus foliaceus kahdella koiralla, ja kyselyyn vastanneiden kasvattajien kasvattien kokonaismäärä on ollut 952, joten Pemfigus foliaceus on kyselyssä todettu 0,2 %:lla kasvateista.
- kilpirauhasen autoimmuunisairaus yhdellä koiralla, ja kyselyyn vastanneiden kasvattajien kasvattien kokonaismäärä on ollut 952, joten kilpirauhasen autoimmuunisairautta on kyselyssä todettu 0,1 %:lla kasvateista.
- autoimmuuniperäinen Addisonin tauti koiralla, ja kyselyyn vastanneiden kasvattajien kasvattien kokonaismäärä on ollut 952, joten autoimmuuniperäistä Addisonin tautia on kyselyssä todettu 0,1 %:lla kasvateista.

Yhdistys rekisteröi jäsenten ilmoittamat autoimmuunisairaudet, ja listat ovat nähtävissä yhdistyksen

nettisivulla amerikanakita.fi . Yhdistykselle on ilmoitettu seuraavat amerikanakitoilla todetut autoimmuunisairaudet: 14 kpl SA, 3 kpl VKH, 4 kpl pemfigus foliaceus, 6 kpl kilpirauhasen autoimmuunisairaus ja 1 kpl Addisonin autoimmuuniperäinen sairaus. (Poimittu 23.4.2016 HK.)

Sissel Lyngvaerilta Ruotsin Amerikanakitakerhosta 1.4.2016 saadun tiedon mukaan Ruotsissa on todettu yksi SA –tapaus viime vuosina. Eläinlääkäri Sophia Kaluzniakilta 1.4.2016 saadun tiedon mukaan autoimmuunisairaudet kuten SA ja VKH ovat nykyvään akitoilla melko harvinaisia USA:ssa.

6. Mahalaukun laajentuma ja kiertymä

Mahalaukun laajentuma ja kiertymä on suurikokoisilla, syvärintaisilla koirilla esiintyvä hengenvaarallinen, välitöntä hoitoa vaativa tila. Erityisesti suuret ja jättirodut, esimerkiksi saksanpaimenkoira, dobermanni, iso villakoira ja irlanninsusikoira, ovat alttiita saamaan mahalaukun laajentuman ja kiertymän. On epäilty, että mahalaukun supistumishäiriöt altistavat kiertymälle. Lisäksi liikunta ennen ja jälkeen ruokinnan saattaa lisätä riskiä saada kiertymä. Aluksi mahalaukku täyttyy kaasulla, lisäksi nestettä ja ruokaa on usein samanaikaisesti mahalaukussa. Täyttynyt mahalaukku saattaa pysyä normaaliasennossaan vatsaontelossa, jolloin puhutaan mahalaukun laajentumasta. Jos täyttynyt mahalaukku kiertyy ympäri, puhutaan mahalaukun laajentumasta ja kiertymästä.

Laajentunut mahalaukku painaa suuria laskimoita aiheuttaen shokkioireita. Mahalaukun seinämä saattaa verenkiertohäiriöiden seurauksena mennä kuolioon ja jopa puhjeta. Mahalaukun kiertymään voi liittyä myös pernan ja suoliston kiertymä. Mahalaukun laajentuman ja kiertymän oireita ovat pahoinvointi, oksennusyritykset, apaattisuus, heikkous, vatsakipu ja vatsan turpoaminen kylkikaaren takaa.

Mahalaukun laajentuman ja kiertymän hoito:

- Shokkihoito: nestehoito, kortisoni(?), kipulääkitys
- Mahalaukun tyhjentäminen kaasusta esimerkiksi mahaletkun avulla
- Kirurgia: Mahalaukku käännetään oikeaan asentoon ja kiinnitetään vatsaontelon seinään. Tarvittaessa perna poistetaan, mikäli siinä on verenkiertohäiriöitä. Mahalaukun seinämää saatetaan joutua poistamaan kuolioitumisen vuoksi.

Komplikaatiot:

Mahalaukun seinämän verenkierron palautuessa normaaliksi, elimistössä muodostuneet myrkylliset yhdisteet saattavat aiheuttaa vaurioita mahalaukun seinämään. Sydänlihaksen verenkiertohäiriöt ja em. myrkylliset yhdisteet saattavat vaurioittaa sydänlihasta ja aiheuttaa rytmihäiriöitä. Rytmihäiriöt ilmenevät useimmiten 12 tunnin-3 vuorokauden sisällä leikkauksesta.

Ennuste riippuu laajentuman asteesta ja kuinka nopeasti hoito aloitetaan. Noin 30–40 % mahalaukun laajentumaan ja kiertymään sairastuneista koirista kuolee.

Poimittu osoitteesta koirakissaklinikka.fi 18.4.2016 Artikkelin kirjoittanut: Ell Tarja Forell
Koirakissaklinikka Oy, Turku

Amerikanakitalla:

Mahalaukun laajentuman ja kiertymän periytymistapaa amerikanakitalla ei tunneta. Mahalaukun laajentumaa ja kiertymää on todettu Suomessa kasvattajakyselyn 17.4.2016 mukaan 11 koiralla.

Kyselyyn vastanneiden kasvattajien kasvattien kokonaismäärä on ollut 952, joten mahalaukun laajentumaa ja kiertymää on kyselyssä todettu 1,2 %:lla kasvateista.

Eläinlääkäri Sophia Kaluzniakilta 1.4.2016 saadun tiedon mukaan mahalaukun laajentumaa ja kiertymää esiintyy akitoilla USA:ssa toisinaan.

7. Suolentuppeutuma

Suolentuppeutuma eli Intussusceptio on harvinainen, mutta se johtaa hoitamattomana kuolemaan. Sairaus voi esiintyä koiralla missä iässä tahansa. Kuitenkin suolentuppeutumaa esiintyy yleisimmin pennuilla.

Tähän sairauteen on useita syitä, ja sairauden puhkeamista voidaan ehkäistä hyvillä käytännöillä koiran terveydenhoidossa. Hoito on aina kirurginen. Jos diagnoosi saadaan sairauden varhaisessa vaiheessa ja jos asianmukainen kirurginen hoito tehdään ajoissa, on ennuste hyvä.

Suolentuppeutuma syntyy, kun suoli kääntyy itsensä sisään. Yleisemmin tämä tapahtuu ohutsuolessa, mutta suolentuppeutuma voi esiintyä myös paksusuolessa. Tuppeutumisen vuoksi verenkierto estyy tuppeutuneessa osassa, ja kudokset alkavat turvota ja kuolioitua. Tämä voi tapahtua nopeasti, joten varhaisen diagnoosin ja hoidon saaminen on tärkeää.

Monet suolen liikkeeseen vaikuttavat tekijät voivat altistaa suolta tuppeutumalle, esimerkiksi:

- pennun suolistossa on runsaasti matoja
- pennulla on virusinfektio, esimerkiksi parvovirus
- pennulla on bakteerien aiheuttama suolistotulehdus
- vierasesineet pennun suolistossa
- koiralle on tehty kirurginen operaatio vatsaonteloon
- koiralla on vatsaontelossa kasvain.

Suolentuppeutumien oireena on oksentelu. Koira oksentaa myös juomansa veden. Suoliston tyhjennyttä, oireena on myös ulosteen vähäisyys. Uloste muuttuu hyytelömäiseksi ja se voi olla veristä. Ruokahalu vähenee huomattavasti. Eläimellä on vakavaa kipua vatsaontelossa. Ilman asianmukaista hoitoa tauti johtaa shokkiin ja kuolemaan.

Diagnoosi perustuu yleensä oireisiin ja palpatioon, jonka avulla on tunnettavissa tiivis makkaramainen muodostuma vatsaontelossa. Diagnoosi voidaan vahvistaa röntgenkuvauksella (varjoaineen avulla) ja kokeellisella kirurgisella operaatiolla.

Hoitona on operaatio, jossa taudin vakavuudesta ja laajuudesta sekä sen kestosta ja etenemisestä riippuen joko suoli avataan vetämällä tuppeutunut osa suoraksi tai poistamalla tuppeutunut kohta suolesta kirurgisesti. Jos koira saadaan hoitoon ajoissa ja jos operaatio onnistuu hyvin, on palautuminen täydellistä. Tutkimuksella on todettu, että 25 %:lla koirista suolentuppeutuma uusiutuu. Kirurgisesti enteroplikaatio –operaatiolla voidaan myös kiinnittää suolen osia toisiinsa ja näin vähentää suolentuppeutumien uusiutumisen riskiä.

Ennaltaehkäisy keinoja ovat pentujen matohäätöohjelman ja rokotusohjelmien noudattaminen sekä vierasesineiden syömisen ehkäiseminen. Myös suolistotulehdusten asianmukainen hoito voi vähentää

suolentuppeutumien esiintymistä. Taudista selviytyminen edellyttää sitä, että omistaja havaitsee suolentuppeutumien ajoissa ja että koira saadaan asianmukaiseen hoitoon nopeasti.

Poimittu osoitteesta peteducation.com 19.4.2016

Amerikanakitalla:

Suolentuppeutumien periytymistapa amerikanakitalla ei ole tiedossa.

Suomessa on kasvattajakyselyn 17.4.2016 mukaan todettu suolentuppeutumaa 7 kasvatilla. Kyselyyn vastanneiden kasvattajien kasvattien kokonaismäärä on 952, joten suolentuppeutumaa on todettu 0,7 %:lla kasvateista.

8. Koiran epilepsia

Eläinlääkäri Nina Menna, Vetcare Oy ja Mäntsälän eläinlääkäriasema

Epilepsia on toistuvia kohtauksia aiheuttava aivojen sähköisen toiminnan häiriö, joka on koiran yleisin neurologinen sairaus. Kohtauksien luonne vaihtelee ja koiralla voi olla tajunnan, motoriikan, sensorisen toiminnan, autonomisen hermoston ja/tai käyttäytymisen häiriöitä. Kohtauksen aikana koira voi olla tajuissaan tai tajuton. Jos koko koira kouristelee, puhutaan yleistyneestä kohtauksesta. Kohtaus voi esiintyä myös paikallisena, jolloin vain yksi lihasryhmä, esimerkiksi koiran raaja tai raajat kouristelevat. Paikallisalkuinen kohtaus voi laajeta yleistyneeksi kohtaukseksi. Kohtauksen luonne riippuu purkauksen lähtöpaikasta aivoissa ja sen leviämisestä. Epilepsiaa sairastavaa koira ei saa käyttää jalostukseen. Samoin on vältettävä sellaisten riskilinjojen yhdistämistä, joiden tiedetään tuottaneen epileptikkojälkeläisiä, niin kauan kun rodulle ei ole olemassa geenitestiä, jonka avulla sairauden kantajuus voidaan todeta.

Ensimmäinen epilepsia-kohtaus tulee useimmiten nuorena, 1-5 – vuotiaana, mutta perinnöllinen epilepsia voi alkaa missä iässä hyvänsä. Samantyyppisiä kohtauksia voivat aiheuttaa myös muut sairaudet kuin epilepsia. Epilepsiadiagnoosi pohjautuu muiden sairauksien poissulkemiseen. Siksi koirasta otetaan virtsa- ja verinäytteitä ja tehdään neurologinen tutkimus. Jollei muuta selittävää syytä löydy, koira sairastaa epilepsiaa. Epilepsiaa ei voida parantaa, vaan koira tarvitsee lääkitystä koko loppuelämänsä ajan. Lääkityksen aloituspäätökseen vaikuttaa kohtauksien esiintymistiheys ja vakavuus. Lääkityksen avulla epilepsia-kohtausten esiintymistä voidaan harventaa, kohtauksia lieventää ja niiden kestoa lyhentää. Joskus kohtaukset saadaan lääkityksellä kokonaan loppumaan.

Amerikanakitalla:

Epilepsian periytymistapa amerikanakitalla ei ole tiedossa. Monilla roduilla epilepsian on todettu periytyvän resessiivisesti, ja joillakin roduilla on epilepsialle geenitestejä. Jos amerikanakitoista saataisiin tarpeeksi verinäytteitä Hannes Lohen tutkimukseen (yli 100 kpl) ja jos kaikkien epilepsiaan sairastuneiden koirien tiedot rekisteröitäisiin Hannes Lohen epilepsiakyselylomakkeelle, olisi mahdollista, että tulevaisuudessa saisimme myös amerikanakitoille geenitestin epilepsialle. Tällöin olisi mahdollista käyttää taudin kantajia turvallisesti jalostukseen parittamalla ne ei-kantajien kanssa.

Jalostukseen ei suositella käytettäväksi mitään elämänlaatua voimakkaasti heikentävää sairautta sairastavaa koira.

Epilepsiaa on todettu Suomessa kasvattajakyselyn 17.4.2016 mukaan 5 koiralla. Kyselyyn vastanneiden kasvattajien kasvattien kokonaismäärä on ollut 952, joten epilepsiaa on kyselyssä todettu 0,5 %:lla kasvateista.

Eläinlääkäri Sophia Kaluzniakilta 1.4.2016 saadun tiedon mukaan USA:ssa esiintyy akitoilla epilepsiaa toisinaan.

9. Kilpirauhasen vajaatoiminta

ELL Nina Menna, Vetcare Oy ja Mäntsälän eläinlääkäriasema

Kilpirauhasen vajaatoiminta (hypotyreoosi) johtuu liian alhaisesta kiertävien kilpirauhashormonien määrästä. Kilpirauhasen vajaatoiminta on koiran yleisin sisäerityssairaus. Sairauden esiintyvyys on keskimäärin 0,2 – 0,4 % kaikista koirista, mutta joissakin roduissa esiintyminen on huomattavasti yleisempää.

Kilpirauhasen vajaatoiminnan taustalla on tavallisimmin immunologinen kilpirauhasen tulehdusreaktio, lymfosytaarinen tyreoidiitti. Kilpirauhasen vajaatoiminta on autoimmuunisairaus, jolla on geneettistä taustaa. Kilpirauhasen vajaatoimintaa sairastavaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Kilpirauhasen vajaatoimintaa poteva koira on tyypillisesti kooltaan keskikokoinen tai suuri ja iältään keski-ikäinen (4-11 -vuotias). Kliiniset oireet kehittyvät, kun noin 75 % kilpirauhaskudoksesta on tuhoutunut, joten sairaus on voinut olla olemassa kuukausia tai vuosia ennen oireiden puhkeamista. Riskirotujen yksilöt voivat sairastua muita nuorempina, mutta vajaatoiminta on harvinainen alle kahden vuoden ikäisillä koirilla.

Kilpirauhashormonia tarvitaan kaikkialla elimistössä aineenvaihdunnan ylläpitämiseen. Siksi vajaatoiminnan oireet ovat moninaiset. Aineenvaihdunnan hidastumiseen liittyvät oireet, kuten uneliaisuus, lihavuus ja liikunnan siedon aleneminen, ovat yleisimmät. Lähes yhtä paljon esiintyy iho-oireita, kuten karvapeitteen ohenemista, kaljuutta ja huonokuntoisuutta sekä ihon tummumista, seborreaa ja pinnallisia ihotulehduksia. Edellä mainittuja harvemmin esiintyy hermostollisia, silmiin, sydämen toimintaan, käyttäytymiseen, lisääntymiseen tai ruuansulatuskanavan toimintaan liittyviä oireita.

Kilpirauhasen toiminnan mittaamiseen on käytössä useita eri testejä, joista tavallisimmin käytetään T4 ja TSH määryksiä. Jos tulos on ristiriitainen, uusintatutkimus suoritetaan 4-8 viikon kuluttua tai määritetään vapaa-T4 pitoisuus. Lymfosytääristä tyreoidiittia epäiltäessä voidaan mitata tyreoglobuliinivasta-aineiden määrä (TGA). Negatiivinen tulos ei kuitenkaan sulje pois autoimmuunityypin sairautta. Hoitona käytetään elinikäistä levotyroksiinikorvaushoitoa.

Koiran kilpirauhasen vajaatoiminta

Kilpirauhasen vajaatoiminta on yleisin koiralla todetuista sisäerityssairauksista. Sitä sairastaa keskimäärin noin 0,2–0,6 % koirista. Kilpirauhasen vajaatoiminta johtaa kilpirauhashormonien vajaeritykseen. Kilpirauhashormonia (tyroksiini) tarvitaan lähes kaikkialla elimistössä aineenvaihdunnan ylläpitämiseen, joten vajaerityksen oireet ovat moninaiset. Aineenvaihdunnan hidastumiseen ja ihoon liittyvät ongelmat ovat yleisimpiä. Oireet kehittyvät vähitellen, joten ne huomataan usein vasta, kun koiran sairaus on kestänyt jo jonkin aikaa. Tyypillisin kilpirauhaspotilas on keski-ikäinen (2-8 – vuotias) tai iäkäs koira.

Yleisimmät oireet:

- Huonokuntoinen turkki
- Kaljuuntuminen, karvanlähtö
- Ihon hilseily
- Toistuvat iho- ja korvatulehdukset
- Väsymys
- Liikkumishaluttomuus
- Ylipaino

- Kylmänsiedon heikkeneminen (koira hakeutuu mielellään nukkumaan lämpimään paikkaan)

Harvinaisemmat oireet:

- Hermostolliset oireet, kuten naamahermonhalvaus,
- tasapainohäiriöt
- Lisääntymishäiriöt
- Sydämen hidas lyöntirytm
- Sarveiskalvon rasvakertymät
- Vähentynyt kyyneleritys (kuivasilmä)
- Anemia
- Käyttäytymisen muutokset (aggressiivinen käyttäytyminen, pelko)
- Murheellinen ilme, myksodeema (hyaluronihapon kertyminen ihoon)

Kilpirauhasen vajaatoimintaa esiintyy eniten keski- ja suurikokoisilla koirilla

Keski- ja suurikokoiset koirat ovat tyypillisimpiä kilpirauhasen vajaatoimintapotilaita. Vajaatoiminnan taustalla on usein kilpirauhashudoksen tulehdus, lymfosytaarinen tyreoidiitti, joka on immunologinen sairaus. Koiran oma immuunipuolustus tuhoaa kilpirauhasen hormonia erittävän solukon. Lymfosytaarista tyreoidiittia sairastavalta koiralta saatetaan löytää kohonnut vasta-ainetaso kilpirauhashudoksen hormonia tuottavaa kudosta vastaan. Kilpirauhasen vajaatoiminnalla on yleensä perinnöllinen tausta, joten kilpirauhaspotilas ei ole jalostuskoira.

Seuraavilla roduilla on todettu esiintyvän useammin kohonneita kilpirauhasvasta-aineita: Dobermanni, suursnautseri, tanskandoggi, irlanninsetteri, englanninsetteri, vanhaenglanninlammaskoira, dalmatiankoira, basenji, rhodesiankoira, maltankoira, beagle, cockerspanieli, bokseri, shetlanninpaimenkoira, husky, bordercollie, akita ja kultainennoutaja

Kilpirauhasen vajaatoiminnan tutkiminen

Epäiltäessä kilpirauhasen vajaatoimintaa, koirasta otetaan verinäyte, josta määritetään kilpirauhashormonien (T4 ja TSH) taso. Samalla voidaan tarvittaessa mitata myös kilpirauhasvasta-aineiden olemassaolo. Vasta-ainemääritystä (TGAA) voidaan käyttää apuna tutkittaessa jalostukseen käytettäväksi aiotun koiran mahdollista sairastumista lähitulevaisuudessa, tai jos halutaan selvittää, onko koiran sairaus immunologista tyyppiä vai ei. Koiralla voi esiintyä myös muita kilpirauhasvasta-aineita, joille ei ole toistaiseksi olemassa testiä. On muistettava, ettei negatiivinen vasta-ainetestituloksulje pois immuunityypin sairautta.

Vajaatoiminnan hoito

Jos koiralta otetusta verinäytteestä todetaan selkeästi alhainen tyroksiini (T4) - ja korkea TSH-pitoisuus (kilpirauhasta stimuloiva hormoni), eikä koiralla ole mitään muuta sellaista sairautta, mikä voisi aiheuttaa vastaavat oireet, aloitetaan korvaushoito synteettisellä kilpirauhashormonilla (levotyroksiini). Koiralle on olemassa vahvuudeltaan sopiva valmiste. Ihmisille tarkoitettua mietoa valmistetta koira joutuu syömään suurina kerta-annoksina, yleensä useita tabletteja kerralla. Hoito on elinikäinen ja lääkityksen tasoa kontrolloidaan säännöllisesti. Kun koira on syönyt levotyroksiinia 4-6 viikon ajan, otetaan ensimmäinen kontrolliverinäyte. Lääkitystä muutetaan saadun tuloksen perusteella tarvittaessa niin, että koiran kilpirauhashormonien taso on mahdollisimman lähellä tervettä koira. Jatkossakin koiran kliininen tutkimus ja kilpirauhashormonitason tarkistus on suotavaa vähintään kerran vuodessa.

Jos koiran sairaus johtuu puhtaasti kilpirauhasen vajaatoiminnasta, eikä siihen liity muita samanaikaisia sairauksia, on vaste hoitoon yleensä hyvä ja koira elää normaalia koiranelämää sairaudestaan huolimatta säännöllisesti lääkittynä. Kilpirauhaspotilaan liiallista rasittamista ja stressiä on kuitenkin syytä välttää.
Päivitetty: 01.08.2014

Poimittu osoitteesta vetcare.fi 18.4.2016

Amerikanakitalla:

Kilpirauhasen vajaatoiminnan periytymismallia amerikanakitoilla ei tunneta.

Jalostukseen ei suositella käytettäväksi mitään elämänlaatua voimakkaasti heikentävää sairautta sairastavaa koira.

Kilpirauhasen vajaatoimintaa Suomessa on todettu kasvattajakyselyn 17.04.2016 mukaan kolmella koiralla. Kyselyyn vastanneiden kasvattajien kasvattien kokonaismäärä on ollut 952 kpl, joten kilpirauhasen vajaatoimintaa on kyselyssä todettu 0,3 %:lla kasvateista.

USA on rodun kehittäjämaa ja tästä syystä ohjelmaan on otettu mukaan sieltä tilastoja. Siellä sekä amerikanakita että akita rekisteröidään yhä samaksi roduksi.. USA:N OFA –tilastoon on kirjattu vuoden 1974 alusta vuoden 2015 loppuun mennessä kaiken kaikkiaan 723 kilpirauhasen vajaatoiminnasta varalta tutkitun akitan tiedot. Japanilaisen tyyppin osuus näistä on kuitenkin pieni (vuonna 2010 Miriam Lisker arvioi tuolloin japanilaisen tyyppin ja risteytysten määräksi alle 10 %). Tutkimustulos on ollut normaali 81,2%:lla, kilpirauhasen autoimmuunitauti on todettu 6,4 %:lla, idiopaattinen kilpirauhasen vajaatoiminta on todettu 0,1 %:lla ja lopuilla 12,3 %:lla syy on ollut tuntematon. Tiedot on poimittu akc.org –sivuston OFA –osuudesta 20.4.2016. Myös eläinlääkäri Sophia Kaluzniakilta 1.4.2016 saadun tiedon mukaan USA:ssa esiintyy kohtuullisen usein kilpirauhasen vajaatoimintaa akitoilla, ja hänen mukaansa osa näistä oireista on peräisin kilpirauhasen autoimmuunisairaudesta aiheuttamasta vajaatoiminnasta.

10. Haiman vajaatoiminta

Koiran haimatulehdus eli pankreatiitti on epämääräisten oireiden takia usein alidiagnosoitu sairaus. Haimatulehduksessa haiman omat ruoansulatusentsyymit aktivoituvat virheellisesti jo haimassa aiheuttaen haiman sisällä kudostuhoa. Koiran haimatulehdus saattaa lievänä jäädä jopa huomaamatta, kun taas vakavampaan tulehdukseen koira voi menehtyä.

Haimatulehdistusta on kahta muotoa, akuuttia ja kroonista. Akuutti haimatulehdus paranee, kun tulehduksen aiheuttaja poistuu. Tästä poiketen kroonisessa haimatulehduksessa haima on vaurioitunut eikä palaa täysin ennalleen. Molemmat muodot voivat olla taudinkvaltaan lieviä tai vakavia, jopa kuolemaan johtavia.

Koiran haimatulehduksen taustaa

Haimatulehduksessa haiman omat entsyymit aktivoituvat virheellisesti ennenaikaisesti jo haimassa ja tuhoavat haiman soluja. Tämän seurauksena haiman toimintakyky laskee entsyymeitä tuottavan kudoksen kuolioituaessa. Vakavissa tapauksissa kudostuho etenee viereisiin elimiin saakka.

Haimatulehduksen laukaisevia syitä voivat olla jotkin lääkkeet, muut sairaudet, liian rasvainen ruokavalio ja ohutsuolen sisällön kulkeutuminen haimatiehyitä pitkin haimaan. Etenkin yhtäkkinen ruokavalionmuutos, kuten koiran pääsy kinkunrasvojen tai muiden rasvaisten ruuanjätteiden kimppuun,

on riskitekijä. Lääkkeistä kortikosteroidien (kortisonit), nesteenoistolääkkeiden (furosemidi) ja antibiooteista tetrasykliinien epäillään lisäävän haimatulehdusriskiä koirilla.

Mitä oireita koiran haimatulehdus aiheuttaa?

Haimatulehduksen oireet vaihtelevat tulehduksen vakavuuden mukaan. Lievässä tapauksessa on jopa mahdollista, että haimatulehdus ei oireile näkyvästi. Yleisesti raportoituja oireita ovat syömättömyys, oksentelu, vatsakivut, ripuli, nestehukka, yleinen huonokuntoisuus ja passiivisuus.

Ihmisillä haimatulehduksen tyypillisin oire on haiman alueelle paikallistuva voimakas kipu. Koiralla kivun määrittäminen on vaikeaa ja vaatii eläinlääkäriltä kokemusta.

Joskus koiran elimistö reagoi tulehduksen välittäjäaineisiin voimakkaalla tulehdusreaktiolla. Silloin koiralla nousee korkea kuume ja sillä saatetaan todeta sydämen rytmihäiriöitä, matalaa verenpainetta, hengitysvaikeuksia ja verenmyrkytys.

Harvinaisia seuraamuksia haimatulehduksesta voivat olla rasvan imeytymishäiriö ja neurologiset ongelmat. Neurologisten ongelmien tuottamaa sekavuutta on raportoitu sekä ihmis- koira- ja kissapotilailla, jotka kärsivät haimatulehduksesta.

Koiran haimatulehdus on vaikea diagnosoida

Koiran haimatulehdus on alidiagnosoitu sairaus koirilla ja kissoilla. Sen diagnosointiin ei ole olemassa yksittäistä, varmaa testiä, vaan diagnoosi tehdään useiden tekijöiden perusteella. Koska kliiniset oireet sopivat myös moneen muuhun sairauteen, niiden perusteella on erittäin vaikea päätellä, onko kyseessä haimatulehdus.

Haimatulehdusta sairastavan koiran veriarvoissa ja seerumin tasoissa nähtävät muutokset eivät yksistään riitä diagnoosiin. Yleensä veriarvoissa on valkosolujen määrä lisääntynyt ja hematokriitti kasvanut kuivumisen myötä. Elektrolyyttien epätasapaino on tavallista vakavissa tapauksissa, kun koira on oksennellut ja kärsii nestehukasta. Koiran verestä voi myös löytyä suuria määriä ureaa ja muita tyypeä sisältäviä aineita, mikä viittaa joko nestehukkaan tai munuaisten toiminnan häiriöön. Nestehukka aiheuttaa myös virtsan väkevöitymistä.

Tärkeimpänä diagnostisena verikokeena pidetään koiran haimaspesifistä lipaasitestiä (cPL), jonka herkkyys ja spesifisyys on yli 95 % ja osoittaa melko luotettavasti akuutin haimatulehduksen.

Röntgenkuvauksella ei haimatulehdusta yleensä voida diagnosoida, mutta sillä pyritään sulkemaan pois muita mahdollisia oireiden aiheuttajia, kuten ruoansulatuskanavan tukkeuman aiheuttavia vierasesineitä.

Ultraäänitutkimuksella havaitaan haimatulehduksen aiheuttamia muutoksia haiman koossa ja kaikuisuudessa. Kaikuisuuden voimistuminen liittyy usein sidekudoksen lisääntymiseen haimassa tulehduksen seurauksena ja vähentynyt kaikuisuus liittyy haiman kuolioisiin alueisiin. Ultraääni on hyvä diagnosointiväline haimatulehdukselle, mikäli ultraäänilaitte on korkeatasoinen ja eläinlääkäri on rutinoitunut ultraäänien käyttäjä.

Koepalan ottoa haimasta pidetään hyvänä diagnostisena keinona. Sen haittapuolina ovat sen vaatima anestesia ja leikkaus, jotka tuottavat omat riskinsä ja rasitteensa koiran elimistölle. Koepalan ottoon liittyvä anestesia aiheuttaa akuutisti huonossa kunnossa olevalle koiralle usein tarpeettoman suuren riskin.

Koiran haimatulehduksen hoito

Haimatulehduksen hoidossa tärkeintä on palauttaa elimistön tasapaino ja antaa haiman levätä. Hoito aloitetaan yleensä lyhyellä paastolla. Ensimmäisen vuorokauden aikana koiralle annetaan nestettä ja ravintoliuosta suonensisäisesti ja kipulääkettä. Kipulääkkeinä suositaan koirille soveltuvia opioideja, koska tulehduskipulääkkeet rasittavat nestehukasta kärsivän koiran munuaisia.

Usean päivän paastoja ei nykyisin suositella, joten jos koiran tila sallii, sille voi toisena hoitopäivänä antaa ensin juotavaksi vettä ja sen jälkeen pieniä määriä ruokaa, jos vesi pysyy sisällä. Eläinlääkäri arvioi ja antaa ohjeet ruokinnasta aina tapauskohtaisesti.

Koiran haimatulehdus ja ruokavalio

Haimatulehduksesta toipuvalle koiralle tulisi syöttää erityisen hyvin sulavaa ruokaa. Yleensä suositellaan hiilihydraattipitoista, helposti sulavaa ruokaa. Ravinnon rasvapitoisuuden tulisi olla matala ja pysyä tasaisena, ei siis rasvaisia herkkuja tai yhtäkkisiä ruokavalionvaihdoksia.

Jos koiralla toipumisaikana ilmenee vatsakipuja ja ruuansulatusongelmia mahdollisen haiman vajaatoiminnan seurauksena, voi olla tarpeen lisätä ruokaan haimaentsyymejä. Koiran haimatulehdus ei kuitenkaan automaattisesti johda haiman vajaatoimintaan.

Miten lääkitään koiran haimatulehdusta?

Antibiootteja määrätään usein suojaavaksi ja ennaltaehkäiseväksi hoidoksi haimatulehduksen yhteydessä. Voimakasta oksentelua on joissain tapauksissa syytä estää oksennuksenestolääkkeillä. Mahdollisesti joitain koiralla käytössä olevien lääkitysten käyttöä joudutaan harkitsemaan uudelleen, jos on epäily, että haimatulehdus liittyyisi käytössä oleviin lääkkeisiin.

Koiran haimatulehduksen ennuste ja uusimisen todennäköisyys

Koirat, joilla on ollut vasta yksi lievä tulehdusepisodi, toipuvat useimmiten akuutista tulehduksesta hyvin. Vakavaoireinen koiran haimatulehdus on ennusteeltaan huono. Toisinaan koiran haimatulehdus muuttuu krooniseksi, jolloin se altistaa myös diabetekselle ja haiman vajaatoiminnalle. Haimatulehduksen etenemistä ja uusiutumista on vaikea ennustaa yhden tulehdusepisodin perusteella.

Poimittu osoitteesta elainlaakariin.fi 18.4.2016 Eläinlääkäri Petri Bäcklund

Amerikanakitalla:

Haiman vajaatoiminnan periytymistapa amerikanakitalla ei ole tiedossa. Jalostukseen ei suositella käytettäväksi mitään elämänlaatua voimakkaasti heikentävää sairautta sairastavaa koiraa.

Suomessa on todettu haiman vajaatoiminta kasvattajakyselyn 17.4.2016 mukaan kolmella koiralla. Kyselyyn vastanneiden kasvattajien kasvattien kokonaismäärä on ollut 952, joten haiman vajaatoimintaa on kyselyssä todettu 0,3 %:lla kasvateista.

Sissel Lyngvaerilta Ruotsin amerikanakitakerhosta 1.4.2016 saadun tiedon mukaan Ruotsissa on todettu yksi haiman vajaatoiminta hiljattain.

11. Degenaratiivinen myelopatia

Tietoa degeneratiivisesta myelopatiasta

Degeneratiivinen myelopatia, lyhenne DM, on perinnöllinen selkäytimen rappeumasairaus, joka johtaa takapään heikkouteen ja lopulta halvausoireisiin tyypillisesti 8 - 14-vuotiailla koirilla. Oireet alkavat takaraajojen koordinaatiohäiriöillä, jotka pahenevat 6 - 12kk kuluessa johtaen takaraajojen halvaukseen. Oireiden edelleen edetessä myös eturaajat voivat halvaantua ja virtsan- ja ulosteenkarkailua esiintyy. Oireet johtuvat rintarangan alueella alkavasta demyelinaatosta eli hermoja ympäröivän ja eristävän myeliinin vähenemisestä. Myös hermokudos rappeutuu, jolloin tiedonkulku raajoihin häiriintyy. Sairauteen ei ole parantavaa hoitoa.

Poimittu sivustosta sennenkoirat.net 23.4.2016 HK

Amerikanakitalla:

Degeneratiivisen myelopatian periytymistapa amerikanakitalla ei ole tiedossa. Jalostukseen ei suositella käytettäväksi mitään elämänlaatua voimakkaasti heikentävää sairautta sairastavaa koiraa.

Suomessa on kasvattajakyselyn 17.4.2016 mukaan todettu degenaratiivinen myelopatia kahdella koiralla. Kyselyyn vastanneiden kasvattajien kasvattien kokonaismäärä on ollut 952, joten degeneratiivista myelopatiaa on todettu kyselyssä 0,2 %:lla kasvateista.

12. Addisonin tauti

Lisämunuaisen kuorikerroksen vajaatoiminta eli Addisonin tauti on nuorilla ja keski-ikäisillä koirilla esiintyvä suhteellisen harvinainen sairaus. Tauti on nartuilla kaksi kertaa yleisempää. Tyypillisinä oireina on epämääräisen oksentelu- ja ripulijaksot, ruokahaluttomuus ja väsymys. Lisämunuaisen kuorikerroksen vajaatoiminta voi pahetessaan johtaa Addisonin kriisiin, joka vaatii tehohoitoa eläinsairaalassa. Addisonin tauti koiralla voi johtaa Addisonin kriisiin, jolloin koira voi mennä jopa shokkiin. Vakavat tapaukset tarvitsevat tehohoitoa toipuakseen.

Taustaa

Lisämunuaisen kuorikerroksen vajaatoiminta voi olla primaarista (ensisijaista) tai sekundaarista (toissijaista).

Primaarinen kuorikerroksen vajaatoiminta kehittyy kun koiran elimistö alkaa tuntemattomasta syystä tuottaa vasta-aineita kuorikerroksen soluja vastaan. Näiden vasta-aineiden seurauksena lisämunuaisen kuorikerroksen hormoneja tuottavat solut tuhoutuvat vähitellen. Joissakin tapauksissa primaarinen vajaatoiminta voi johtua Cushingin taudin hoitoon käytetystä mitotaanilääkityksestä.

Sekundaarinen vajaatoiminnan syynä on aivolisäkkeestä erittyvän kortikotropiinin (ACTH hormonin) vaje. Tämän hormonin tehtävänä on kiihdyttää lisämunuaiskuoren hormonien eritystä ja sen puutteesta johtuen elimistölle välttämättömiä hormoneita ei tuoteta riittävästi lisämunuaisen kuorikerroksessa. Tähän ACTH puutokseen voi olla syynä aivolisäkkeen sairaudet tai pitkäaikaisen kortisonilääkityksen nopea keskeyttäminen.

Lisämunuaisen kuorikerroksen erittämät hormonit sijaitsevat munuaisten etupuolella. Lisämunuainen muodostuu ulommasta kuorikerroksesta, joka tuottaa glukokortikoideja (esim. kortisoli), mineralokortikoideja (esim. aldosteroni) ja lisämunuaisen ytimeä, joka tuottaa adrenaliinia ja noradrenaliinia.

Addisonin tauti koiralla: lisämunuainen näkyy munuaisen etuyläosassa vaaleampana kudoksena. Kuorikerroksen erittämä glukokortikoidi vaikuttaa elimistön glukoositasapainoon ja säätelyyn ja sen puutos aiheuttaa koirassa oksentelua, syömättömyyttä, huonovointisuutta ja väsymystä.

Mineralokortikoidien (aldosteroni eli suolahormoni) puute heikentää munuaisten kykyä säädellä natriumin ja kaliumin pitoisuutta veressä. Natriumpitoisuus pyrkii laskemaan, kun taas kaliumpitoisuus nousee.

Natriumin vajuus aiheuttaa elimistössä kokonaisnestetilavuuden alenemisen, verenpaineen laskun ja sydämen ja munuaisten toimintakyvyn heikkenemisen. Kaliumin kohonnut pitoisuus puolestaan häiritsee sydämen sähköistä johtumistoimintaa, sydänlihaksen supistumiskykyyn ja voi johtaa kammiovärinään.

Tyypillinen esiintymisaika

Kuorikerroksen vajaatoimintaa todetaan useimmin nuorilla ja keski-ikäisillä koirilla.

Oireet

Yleensä koiran oireet ovat jo jonkin aikaa kestäneet ennen kuin eläinlääkäriin otetaan yhteyttä. Tavallisimpia oireita ovat tässä vaiheessa koiran heikkous, oksentelu, ripuli, ruokahaluttomuus ja laihtuminen. Sairauden alkuvaiheessa oireita saattaa esiintyä ainoastaan stressitilanteissa tai sairastelun yhteydessä. Merkittävät elektrolyyttitasapainon muutokset (Na/K) voimistavat oireita ja voivat johtaa Addisonin kriisiin, joka on aina hätätaaus.

Diagnosointi

Esitietojen ja yleistutkimuksen aikana saattaa eläinlääkärille herätä epäily mahdollisesta Addisonin taudista. Verikoetutkimuksessa natriumin alhainen ja kaliumin korkea pitoisuus tukevat epäilystä. Munuaisarvot ovat usein koholla. röntgenkuvassa nähdään usein tavallista pienempi sydän ja onttolaskimon pienentynyt tilavuus ja joissain tapauksissa ruokatorven laajentuma voidaan erottaa.

Diagnoosi varmistetaan tekemällä ACTH – rasituskokeella. Tulos on positiivinen jos koiran peruskortisoliarvo on alhainen ja se ei nouse ACTH hormonin annostelun vaikutuksesta.

Hoitaminen

Hoidon kulmakivet ovat neste- ja elektrolyyttitasapainon korjaus suonensisäisellä nesteytyksellä sekä mineralo- ja glukokortikoidien korvaushoito. Mineralokortikoidien vajuus korvataan fludrokortisonitableteilla (Florinef®). Tämän lääkkeen annosta joudutaan todennäköisesti tulevaisuudessa nostamaan. Glukokortikoidiannostusta (Prednison) pyritään pienentämään mahdollisimman pieneksi kortisonilääkitykseen liittyvien sivuvaikutusten vuoksi. Osa koirista tulee toimeen pelkällä fludrokortisonitableteilla. Lääkityksen tavoitteena on korvata puuttuvat hormonit, mutta samalla välttää yliannostusta.

Ennuste

Addisonin tauti koiralla on ennusteeltaan erinomaisen hyvä omistajan noudattaessa tarkasti lääkitysohjeita. Hoitotasapainon arvioimiseksi koiran veriarvoja seurataan kahdesti vuodessa otettavilla verikokeilla. Addisonin tautiin sairastuneilla koirilla on muita koiria suurempi riski sairastua myöhemmin sokeritautiin, kilpirauhasen vajaatoimintaan tai muuhun autoimmuunistaustaiseen sairauteen. Poimittu osoitteesta elailaakariin.fi 19.4.2016 Eläinlääkäri Petri Bäcklund

Amerikanakitalla:

Jalostukseen ei suositella käytettäväksi mitään elämänlaatua voimakkaasti heikentävää sairautta sairastavaa koiraa.

Suomessa on kasvattajakyselyn 17.4.2016 mukaan todettu Addisonin tauti yhdellä koiralla. Kyselyyn vastanneiden kasvattajien kasvattien kokonaismäärä on 952, joten Addisonin tautia on kyselyssä todettu 0,1 %:lla kasvateista.

Viat:

1. Piilokiveksisyys

Piilokiveksiseltä täysikasvuiselta urokselta ei löydy molempia kiveksiä normaalisti kivespusseista. Nivuskanavaan tai vatsaontelon puolelle jäänyt kives jää pieneksi ja siihen kehittyy helpommin kasvaimia. Piilokiveksinen uros kannattaa kastroida kasvainriskin poistamiseksi.

Poimittu osoitteesta elainlaakariin.fi 18.4.2016 Eläinlääkäri Petri Backlund

Piilokives ei haittaa koiran jokapäiväistä elämää, ellei siihen kehity kiveskasvainta. Kun kives ei ole kivespussissa, se on liian lämpimässä ympäristössä, ja tämä altistaa kiveksen kiveskasvaimen kehittymiselle. Kasvaimen muodostumisen välttämiseksi on suositeltavaa, että piilokiveskoirat kastroidaan.

Koiran piilokiveksisyys periytyy molempien vanhempien puolelta. Vaikka kyseessä onkin eläimelle itselleen vähäistä haittaa aiheuttava, hoidettavissa oleva ongelma, jalostuksessa tulisi karttaa koiria, joiden lähisuvussa piilokiveksisyyttä esiintyy runsaasti. Piilokiveskoiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Suomessa on kasvattajakyselyssä todettu piilokivespentuja 26 kpl /473 syntynyttä urospentua = 5,5 %.

2. Ylilyövät kintereet, ”popping hock”

Ylilyövät kintereet eivät yleensä aiheuta kipua. Tämä voi esiintyä joko toisessa tai molemmissa kintereissä. Syynä ovat löysät tukirakenteet kinnernivelen ympärillä. Tila aiheuttaa ongelmia koiran liikkumiselle. Suorat kinnernivelet altistavat kintereiden ylilyömiselle. Varhainen hoito voi palauttaa normaalin tilan. Hoitona on käytetty immobilisaatiota lastojen ja häkkilevon avulla.

Poimittu ja käännetty 18.4.2016 osoitteesta www.akitasbygoodomen.com.au.

Suomessa on kasvattajakyselyssä todettu 11 pennulla ylilyövät kintereet 952 pennusta = 1,2 %.

3. Purentaviat

Ensimmäisten elinviikkojen aikana pennuille kasvaa maitohampaat, joita on yhteensä 28. Välihampaita ei pentupurennassa ole lainkaan ja ensimmäinen pysyvä välihammas puhkeaa 4-5 kuukauden iässä. Leukaluiden pituus ja leveys kasvavat eri tahtiin. Purenta voi muuttua tästä syystä kasvun aikana.

Purentavikojen vaikutus koiran terveyteen on yleensä vähäinen. Purentaviat ovat kuitenkin erittäin merkittäviä ulkomuodollisia ja rakenteellisia puutoksia koirassa ja niihin pitää suhtautua vakavasti. Purentavikoja ovat yläpurenta, alapurenta ja liian kapea alaleuka. Näiden vikojen geneettinen tausta on todennäköisesti polygeeninen eli niihin osallistuvat useat geenit, jotka peritään molempien vanhempien puolelta. Purentavikojen esiintymistä pyritään vastustamaan jalostusyksilöiden valinnalla. Läheinen sukusiitos lisää purentavikojen ilmenemisen todennäköisyyttä. Toisinaan leukojen kasvunopeuden vaihtelusta johtuen lievät purentaviat voivat korjaantua pennun kasvaessa.

Normaali purenta on leikkaava, ts. alaleuan etuhampaiden etureuna koskettaa kevyesti yläleuan etuhampaiden kärjen sisäpintaa. Hyväksytyt purenta on myös tasapurenta.

Poimittu osoitteesta villvallarens.50megs.com 18.4.2016

Useimmiten purentaviat ovat niin lieviä, että koira voi elää normaalia elämää purentaviasta huolimatta. Purentavika voi myös olla niin vakava, että se johtaa pennun eutanasiaan.

Purentaviat (ala- ja yläpurenta) ovat hylkääviä virheitä eikä purentavikaista koira suositella käytettäväksi jalostukseen.

Suomessa on kasvattajakyselyssä todettu 10 purentavikaista pentua 952 pennusta = 1,1 %.

4. Kuurous

Dos Kirsi Sainio

Kuulo on yksi koiran tärkeimmistä aisteista. Kuuloaistimus syntyy aivoissa, johon kuuloelimessä syntynyt äänen aiheuttama endolymfanesteen värähtely johtuu sähköisessä muodossa.

Sekä varsinaisen kuuloelimen että kuuloaistimusta aivoihin välittävien hermojen kehitys ja ylläpito on varsin monisyinen prosessi ja erilaiset häiriöt joko itse kuuloelimessä tai välittävissä hermoradoissa tai aivojen kuuloalueella voivat johtaa alentuneeseen kuuloon tai täydelliseen kuuroutumiseen.

Synnyynnäistä kuuroutta esiintyy hyvin monessa koirarodussa.

Koirilla synnyynnäisestä kuuroudesta ei vielä ole olemassa tarkkaa tutkimustietoa. Kuurouden perimmäinen syy jää usein hämärän peittoon. Synnyynnäistä kuuroutta tai etenevää kuulon rappeutumista voivat aiheuttaa myös ns. ototoksiset aineet, joita ovat mm. eräät antibiootit ja eräiden infektioiden tuottamat toksiinit. Myös äkillinen kova ääni tai jatkuva korkeatasoinen melu aiheuttaa kuuloaistinsolujen tuhoutumista ja etenevää kuulon alenemista.

Merkittävin kuurouden aiheuttaja useilla roduilla liittyy kuitenkin perimään. Kuurouden geneettinen tausta on usein epäselvä ja sekä autosomaalista resessiivistä, autosomaalista dominoivaa että X-kromosomivälitteisesti periytyviä kuurouden muotoja on kuvattu eri roduilla. Jalostustieteellinen toimikunta on linjannut, että kuuroja tai toispuoleisesti kuulevia koiria ei tule käyttää jalostukseen. Myös toispuoleinen kuurous voi aiheuttaa koiralle hyvinvointiongelmia, jos koira ei esimerkiksi pysty paikantamaan kuulemaansa ääntä.

Koirilla esiintyy myös värigeenejä, jotka aiheuttavat ns. toissijaista eli sekundääristä synnyynnäistä kuuroutta. Merkittävimpiä näistä geeneistä ovat valkoläiskäisyttä ja valkoisuutta aiheuttavat piepaldismi (sp)- ja white spotting –geeni (sw) sekä marmorointiväriä aiheuttava merle –värigeeni. Näiden geenien vaikutus väreihin heijastaa niiden merkitystä melanosyyttien eli ihon pigmenttiä tuottavien solujen ylläpitoon.

Melanosyytit ovat peräisin ns. hermostopienasta ja ne vaeltavat sikiökehityksen aikana eri puolille elimistöä, myös kehittyvän korvan alueelle. Täysin valkoisilla koirilla (sw/sw) tai merle-geenin suhteen homotsygooteilla yksilöillä melanosyytit puuttuvat kokonaan tai niitä on vain murto-osa normaalista määrästä. Melanosyytit puuttuvat tällöin myös kehittyvän sisäkorvan alueelta.

Melanosyyttien merkitystä sisäkorvan kehityksessä ei vielä kokonaan ymmärretä, mutta melanosyyttien on havaittu ylläpitävän sisäkorvan käytävään endolymfanestettä tuottavaa stria vascularis- verkostoa. Jos ko. verisuonisto ei kehity normaalisti melanosyyttien puuttuessa, ei korvassa ole endolymfaa eikä synny kuuloaistimukselle välttämätöntä värähtelyä. Sisäkorvan rakenteet usein myös surkastuvat ja kuulo on pysyvästi vaurioitunut ja usein seurauksena on molemmissa tai kummassakin korvassa

täydellinen ns. sekundäärinen kuurous. On myös mahdollista, että melanosyytteihin vaikuttavat molekyylit vaikuttavat myös muuhun hermostopiinaan, jolloin kuurous voi johtua myös kuuloelimeen liittyvien hermostopienasta lähtöisin olevien ns. stato-akustisten hermopäätteiden puutteellisesta erilaistumisesta.

Kuurouden periytymismallia amerikanakitalla ei tunneta. Taitavan omistajan avulla voi huonosti kuuleva tai kuuro koira voi pärjätä jokapäiväisessä elämässä hyvin.

Huonosti kuulevia tai kuuroja koiria ei tulisi käyttää jalostukseen.

Suomessa on kasvattajakyselyssä todettu 6 kuuroa tai huonosti kuulevaa pentua 952 pennusta = 0,6 %.

USA on rodun kehittäjämaa ja tästä syytä ohjelmaan on etsitty tietoja AKC:n nettisivustosta. USA:ssa sekä amerikanakita että akita rekisteröidään yhä samaksi roduksi. Siellä mainitaan akita niiden rotujen joukossa, joilla kuuroutta esiintyy. Tilastoja ei kuitenkaan ole akitan osalta julkaistu. Tieto on poimittu akc.org –sivustolta 20.4.2016.

Valkopäisyys

Valkopäisyys tarkoittaa sitä, että pentu syntyy muuten värillisenä, mutta sen pää on valkoinen. Pään ja erityisesti korvan alueen pigmentin puutteeseen liittyvä kuurous koirilla on ollut tunnettua jo pitkään, vaikka periytymisen mallia ei olekaan saatu selville. Kaikki valkopäiset pennut eivät ole kuuroja.

Valkopäinen koira tulisi rekisteröidä EJ –rekisteriin.

Suomessa kasvattajakyselyn mukaan on todettu 5 valkopäistä pentua 952 pennusta = 0,5 %.

Sissel Lyngvaer Ruotsin amerikanakitakerhosta on 1.4.2016 kertonut, että Ruotsissa on syntynyt neljään pentueeseen valkopäisiä pentuja.

5. Häntämutka

Koiranjalostuksessa on synnynnäistä häntämutkaa kavahdettu rodun huonontumista eli degeneraatiota ilmaisevana sairautena. Kokemusperäisesti sitä on pidetty joissakin koirasuvuissa ja -roduissa ilmenevänä perinnöllisenä sairautena ja syystäkin (autosomaalisesti resessiivisesti periytyvä vika).

Nykytietämyksen mukaan sairaus liittyy luun muodostuksen häiriöihin. Koiralla, jolla on synnynnäinen häntämutka, voidaan todeta myös muita luun muodostuksen häiriöitä kuten alaleuan surkastumista, selkärangan nikamamuutoksia ja kasvuhäiriöistä niveldysplasiaa. Kaikissa roduissa ei välttämättä näin ole, esim. mäyräkoiralla, joka sinänsä on "ruston kasvuhäiriön tuote" ei häntämutka liity muihin tukikudossairauksiin. Eräässä 70-luvun saksalaisessa röntgentutkimuksessa todettiin mäyräkoiran häntämutkan yleisyydeksi 2,21 %. Häntämuutoksiksi laskettiin ristiluunhäntänikaman väliset luutumut ja hännässä todettavat mutkat.

Miten häntämutka syntyy?

Pennun syntyessä häntä on rakentunut nikamarungoista, jotka näkyvät peräkkäisinä, tasakulmaisina suunnikkaina, jotka ilmenevät hännän päähän päin (kuvassa 1). Runkojen päissä olevia rustolevyjä ei kuvassa näy. Aivan kuten raajojen putkiluihin, alkaa kasvun aikana nikamarustojen päihin kehittyä luutumispisteitä (kuvassa 2), jotka hiljalleen kasvavat, kunnes nikaman pää luutuu kokonaan (kuvassa 3). Nikaman pääterusto vastaa putkiluiden kasvurustoa myös siinä, että sen avulla häntänikamat kasvavat

pituutta. Leveä ja tasainen nikamapää vastaa seuraavaan (bamburunkorakenne), jolloin häntä pysyy suorana.

Jos päätelevy ei kehity, liittyy seuraava normaalimuotoinenkin nikama vialliseen kulmautuneena, eli syntyy nikamamutka (kuvassa 4). Jos monta kehittymätöntä nikamaa seuraa toisiaan, häntä lyhenee. Ristiluun ja hännän väliset luutumukset voivat aiheuttaa väärän hännän asennon. Häntämukset ja yleensä häntänikamien kehityshäiriöt voidaan luotettavasti selvittää vain röntgentutkimuksella. Varmin tulos saadaan kasvukauden päättyessä eli noin 8-12 kuukauden iässä, pienikokoisilla roduilla jo 6 kuukauden iässä. Ostaja saattaa usein kiirehtiä tutkimusta, mikä saattaakin olla aikaisemmin tehtävissä. Huomioon on otettava kuitenkin, että nikamapäiden "luutuminen" alkaa useilla koirilla vasta 4 kuukauden iässä, joten sitä ennen tehty tutkimus ei saata antaa oikeaa tulosta (myöhemmin tehty tutkimus on usein tulokseltaan "pahempi").

"Oven väliin jääneitä" tai synnytyksessä tai muuten vaurioituneita häntiä on niin harvoin, ettei asiaa kannattaisi tässä yhteydessä edes mainita. Viimeksi olen tavannut yhden purematapauksen, silloinkin oli häntä tyvistettävä. Väkiä ei saa nikamarunkoa murtumaan, niin "notkeaa" se on, ja jos näin sattuisi, tulisi häntään samalla niin suuria vaurioita, että eläinlääkinnälliset toimenpiteet vamman korjaamiseksi olisivat välttämättömiä, siis "löytyisi" eläinlääkärin todistus. Röntgentutkimuksella voidaan myös luotettavasti selvittää, onko häntää luvottomasti tyvistetty (näyttelysäännöt!).

Kun häntämutterien merkitys on nykytietämyksen vuoksi korostunut koiranjalostuksessa, olisi ne rekisteröitävä ja esim. näyttelyissä kiinnitettävä asiaan huomiota. Röntgentutkimuksen tulos on merkittävä rekisterikirjaan (koirarekisteriin), jolloin tarpeen vaatiessa voitaisiin tehdä tutkimus kasvuhäiriöiden yleisyydestä ja esiintymistavasta ko. rodussa tai suvussa. Poimittu osoitteesta blackmasters.fi , alkuperäinen teksti Saki Paatsama Borderi 1/91 –lehdessä.

Häntämutteri ei haittaa koiran jokapäiväistä elämää. Häntämutterinen koira tulisi rekisteröidä EJ –rekisteriin. Suomessa on kasvattajakyselyssä todettu viisi häntämutterista pentua 952 pennusta = 0,5 %.

6. Hammaspuutokset

Aikuisella koiralla on normaalissa purennassa yhteensä 42 hammasta. Yläleuassa on 2 x 3 etuhammasta (I, incisor), yksi kulmahammas (C, canine), 4 välihammasta (P, premolar) ja 2 poskihammasta (M, molar). Alaleuassa taas 2 x 3 etuhammasta, yksi kulmahammas, 4 välihammasta ja 3 poskihammasta. Ensimmäisten elinviikkojen aikana pennuille kasvaa maitohampaat, joita on yhteensä 28. Välihampaita ei pentupurennassa ole lainkaan ja ensimmäinen pysyvä välihammas puhkeaa 4-5 kuukauden iässä. Useiden välihampaiden (P, premolar) puuttuminen heikentää leukaluun kestävyttä kyseisestä kohdasta.

Hammasvikojen havaitsemiseen ei tarvita erikoistestejä. Läheinen sukusiitos lisää purentavikojen ilmenemisen todennäköisyyttä. Periytymismalli on epäselvä. Toisinaan leukojen kasvunopeuden vaihtelusta johtuen lievät purentaviat voivat korjaantua pennun kasvaessa. Myös emän sairaus (ja väärä lääkitys) voivat aiheuttaa häiriöitä pentueen hampaiden kehittymiselle sikiövaiheessa.

Poimittu 18.4.2016 osoitteesta villvallarens.50megs.com

Rotumääritelmän mukaan P1 ja M3 –hampaiden puuttumista ei huomioida. Suomessa on kasvattajakyselyssä todettu hammaspuutoksia kolmella kasvatilla (0,3 %) ja hammaskiilteen hypoplasiaa eli vajaakehittyneisyyttä kolmella kasvatilla (0,3 %).

7. Lattarinta /sammakkopentu

Sammakkopennulla, joka ei nouse jaloilleen (yleensä yksinäinen pentu), taka- ja eturaajat osoittavat sivulle ja rintakehä litistyy (lattarinta). Jumppaamalla ja kääntelemällä pentua voi estää tuon ongelman syntymisen. Pitkään jatkuneena (yli 5vk), rintakehä saattaa jäädä litteäksi aikuisikäänkin. (Lähde Mae Tapio 28.4.2016).

Suomessa on kasvattajakyselyssä todettu lattarinta/sammakkopentu kahdella kasvatilla (0,2 %).

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Kuolinsyyt jalostustietojärjestelmässä 2000-2015, poimittu jalostustietojärjestelmästä 18.4.2016 HK

Kuolinsyy	Keskim. elinikä	Yhteensä
<u>Iho- ja korvasairaudet</u>	3 vuotta 9 kuukautta	3
<u>Immunologinen sairaus</u>	2 vuotta 3 kuukautta	6
<u>Kadonnut</u>	2 vuotta 9 kuukautta	1
<u>Kasvainsairaudet, syöpä</u>	7 vuotta 1 kuukautta	14
<u>Kuollut ilman sairauden diagnosointia</u>	7 vuotta 10 kuukautta	4
<u>Lopetus ilman sairauden diagnosointia</u>	5 vuotta 10 kuukautta	9
<u>Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi</u>	2 vuotta 8 kuukautta	21
<u>Luusto- ja nivelsairaus</u>	4 vuotta 2 kuukautta	17
<u>Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus</u>	6 vuotta 5 kuukautta	8
<u>Muu sairaus, jota ei ole listalla</u>	4 vuotta 9 kuukautta	13
<u>Selkäsairaus</u>	4 vuotta 10 kuukautta	8
<u>Silmäsairaus</u>	2 vuotta 11 kuukautta	2
<u>Sisäeritysrauhasten sairaus</u>	4 vuotta 10 kuukautta	2
<u>Sydänsairaus</u>	4 vuotta 10 kuukautta	4
<u>Synnytysvaikeus</u>	5 vuotta 7 kuukautta	1
<u>Tapaturma tai liikennevahinko</u>	3 vuotta 5 kuukautta	10
<u>Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)</u>	10 vuotta 4 kuukautta	9
<u>Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus</u>	7 vuotta 11 kuukautta	1
<u>Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu</u>	4 vuotta 10 kuukautta	25
<u>Kaikki yhteensä</u>	5 vuotta 0 kuukautta	158

4.3.4 Lisääntyminen

Keskimääräinen pentuekoko

Vuosi Pentueet Pentuekoko

2000	1	5,0
2001	2	7,0
2002	2	2,0
2003	7	5,0
2004	5	5,0
2005	9	3,8
2006	14	5,8
2007	17	5,2
2008	24	6,2
2009	26	5,9
2010	26	5,2
2011	25	5,5
2012	32	4,5
2013	26	5,2
2014	22	5,5
2015	24	4,8

Astumisvaikeudet

Urokset ovat yleensä hyviä astujia ja nartut hyväksyvät urokset. Jos narttu ei hyväksy urosta tai jos uros ei halua astua narttua ja jos oikea astutusaika on varmistettu progesteronitestauksella tai testaamalla toisella uroksella, tällöin on syytä jättää astutus tekemättä.

Tiinehtymisvaikeudet

Kaikki astutetut nartut eivät tiinehdy. Jotkut useaankin juoksuun oikeaan aikaan astutetut nartut eivät tiinehdy. Tällöin on syytä unohtaa sellaisen nartun käyttö jalostukseen.

Rodun tulevaisuuden kannalta on tärkeää, että:

- sekä narttujen että urosten osalta lisääntyminen on vaivatonta
- astutukset onnistuvat vaivattomasti ilman ihmisen apua ja
- nartut tiinehtyvät hyvin.

Kasvattajakyselyssä ilmoitettiin 11 kasvatilla olleen lisääntymishäiriöitä (1,2 % kasvateista).

Synnytysongelmat

Yleensä amerikanakitanarttu synnyttää hyvin ja kaikki pennut syntyvät normaalissa 8 tunnissa synnytyksen alusta. Joskus synnytys pitkittyy, mutta eläviä pentuja on syntynyt joskus pitkänkin ajan kuluttua synnytyksen alusta. Amerikanakitoilla esiintyy kuitenkin jonkin verran synnytysongelmia, joissa tarvitaan eläinlääkärin apua. Keisarinleikkauksiin on tarvetta ryhtyä:

- jos pentuja on vain vähän ja ne ovat liian suuria nartun synnytyiskanavaan,
- jos nartulla on polttoheikkoutta joko suuren pentueen vuoksi kohdun venymisestä johtuen tai muusta syystä,
- jos pentuja on vain yksi eikä sen erittämä kortisoni ole riittävä synnytyksen käynnistämiseen.

Kasvattajat lähettävät yhdistykselle pentuelomakkeissa tietoja synnytyksen sujumisesta. Näitä tietoja on kerätty useiden vuosien ajalta, mutta niitä ei ole tätä jalostuksen tavoiteohjelmaa tehtäessä ehditty analysoida. Jalostustoimikunta tulee analysoimaan lomakkeilla annettuja tietoja, ja niistä saadut tiedot tullaan päivittämään myös tähän jalostuksen tavoiteohjelmaan.

Pentujen hoitamiseen liittyvät ongelmat nartuilla

Amerikanakitanartut hoitavat pentunsa erittäin hyvin ja ilman apua. On myös tapauksia, jolloin narttu ei halua pentulaatikkoon ketään avukseen, ja kasvattajankin hyväksyminen sinne voi joidenkin narttujen kohdalla olla vaikeaa.

Jos nartulle on tarvinnut tehdä sektio, kuluu usein vuorokausi tai pari ennen kuin narttu tajuaa hoitaa pennut täysin itse.

Kasvattajat lähettävät yhdistykselle pentuelomakkeissa tietoja pentujen hoitamisen sujumisesta. Näitä tietoja on kerätty useiden vuosien ajalta, mutta niitä ei ole tätä jalostuksen tavoiteohjelmaa tehtäessä ehditty analysoida. Jalostustoimikunta tulee analysoimaan lomakkeilla annettuja tietoja, ja niistä saadut tiedot tullaan päivittämään myös tähän jalostuksen tavoiteohjelmaan.

Pentukuolleisuus

Jonkun verran pentuja syntyy kuolleena, usein joko ensimmäisenä tai viimeisenä. Kasvattajille tehdyn kyselyn mukaan kuolleita pentuja on syntynyt 34 yhteensä 952 rekisteröidystä pennusta eli 3,6 %. Kennelliitosta Pekka Kohoselta saadun tiedon mukaan rekisteröintien yhteydessä on ilmoitettu kuolleena syntyneitä pentuja 84 kpl vuodesta 2008 alkaen, jona aikana Suomessa syntyi 211 pentuetta ja 1113 pentua. Kuolleina syntyneiden pentujen prosentuaalinen osuus on tällöin ollut tuona aikana 7,5 %.

Amerikanakitoiden pentukuolleisuus on melko harvinaista pentulaatikossa. Amerikanakitanartut ovat erittäin varovaisia, ja on hyvin epätodennäköistä, että pentulaatikkoon kuolisi pentuja emän makaamana. Jonkun verran pentulaatikkoon kuolleita pentuja on tutkittu kuolinsyyn selvittämiseksi.. Kasvattajille tehdyn kyselyn mukaan pentulaatikkoon kuolleita pentuja on vuosina 2000 - 2015 ollut 43 yhteensä 952 rekisteröidystä pennusta eli 4,5 %.

Tutkittuja pentukuolleisuuden syitä (Evira) ovat olleet keuhkojen kehityshäiriö, sydänvika (reikä sydämen kammioiden väliseinässä), herpesvirustartunta, suolentuppeutumia ja kennelyskätartunnan jälkeinen komplikaatio. Kuolinsyy on tutkittu 18 pennulla 43 kuolleesta pennusta = 42 %.

Synnynnäiset viat ja epämuodostumat

Kasvattajat lähettävät yhdistykselle pentuelomakkeissa tietoja pennuilla todetuista synnynnäisistä vioista ja epämuodostumista. Näitä tietoja on kerätty useiden vuosien ajalta, mutta niitä ei ole tätä jalostuksen tavoiteohjelmaa tehtäessä ehditty analysoida. Jalostustoimikunta tulee analysoimaan lomakkeilla annettuja tietoja, ja niistä saadut tiedot tullaan päivittämään myös tähän jalostuksen tavoiteohjelmaan.

Kasvattajakyselyn perusteella pennuilla on esiintynyt seuraavia synnynnäisiä vikoja ja epämuodostumia: piilokiveksisyys, hammaspuutokset, häntämutki, ylilyövät kintereet, ”popping hock”, purentaviat, kuurous / valkopäisyys, reikä sydämen kammioiden väliseinässä, puuttuva virtsajohdin munuaisen ja rakon välillä toispuoleisesti, selkärangan kehityshäiriö, lattarinta/sammakkopentu.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Ulkomuotoon liittyvät anatomiset piirteet, jotka altistavat rodun yksilöt sairauksille tai lisääntymis- ja

hyvinvointiongelmille

Amerikanakitoilla esiintyy seuraavia epäterveen rakenteen piirteitä:

- jäykät välikämmenet (pukinjalka)
- liian niukasti kulmautuneet, ylimenevät kintereet
- liian niukasti kulmautuneet polvet

Amerikanakitoilla on todettu seuraavia silmien sairaalloisia anatomia piirteitä:

- sisäänpäin kiertyneet luomet (entropium)
- ulospäin kiertyneet luomet (ektropium)
- liian pienet, luonnottoman syvällä olevat silmät

Amerikanakitoilla esiintyy seuraavia purentaan liittyviä vikoja:

- liian kapeat alaleuat
- ikeneen painuneet kulmahampaat
- alapurenta
- yläpurenta

Amerikanakitoilla esiintyy häntämutkia.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Keskeisimmät ongelmakohdat

Amerikanakitoilla esiintyvistä sairauksista keskeisimpiä ovat allergiat, kasvainsairaudet sekä luustoon ja niveliin liittyvät sairaudet, jotka heikentävät koiran elämänlaatua merkittävästi ja yleensä myös lyhentävät koiran elinaikaa. Mahalaukun laajentuma ja kiertymä on akuutti ja vaarallinen amerikanakitoilla usein todettu sairaus. Amerikanakitoilla on todettu useita eri autoimmuunisairauksia, jotka heikentävät koiran elämänlaatua ja yleensä lyhentävät koiran elinaikaa.

Ongelmien mahdollisia syitä

Rodun jalostuspohja on kapea maailmanlaajuisestikin, jolloin kaikki esiintyvät sairaudet ovat mahdollisia ja sairauksien kitkeminen pois kannasta on mahdotonta. Tuontikoirien runsas käyttö jalostukseen ei ole ainakaan vähentänyt sairauksien esiintymistä. Sairauksien kontrollointia vaikeuttaa vielä toisaalta se, että monilla esiintyvillä sairauksilla on monigeeninen tai tuntematon periytymistapa, ja toisaalta vielä se, että rodullamme ei ole olemassa yhtään sairauksiin liittyvää geenitestä.

4.4. ULKOMUOTO

4.4.1 Rotumääritelmä

Ryhmä: 5

FCI:n numero: 344

SuomenKennelliitto- Finska Kennelklubben ry

AMERIKANAKITA (AMERICAN AKITA)

Alkuperämaa: Japani

Kehittäjämaa: USA

KÄYTTÖTARKOITUS:

Seurakoira.

FCI:N LUOKITUS:

Ryhmä 5 pystykorvat ja alkukantaiset koirat.

Alaryhmä 5 aasialaiset pystykorvat ja niiden sukulaisrodut

Käyttökoetulosta ei vaadita.

LYHYT HISTORIAOSUUS: Amerikkalaisen akitan alkuhistoria on sama kuin japanilaisen akitan. Akita Matageja (keskikokoinen karhunmetsästyskoira) käytettiin vuodesta 1603 lähtien Akitan alueella taistelukoira. Vuoden 1868 jälkeen niitä risteytettiin tosa- ja mastiffiroitujen kanssa, minkä seurauksena rodun koko kasvoi, ja pystykorvatyypille ominaiset piirteet hävisivät. Koiratappelut kiellettiin vuonna 1908, mutta silti akitarotua vaalittiin ja kehitettiin kookkaana japanilaisena rotuna. Tämän tuloksena yhdeksän rodun erinomaista yksilöä nimettiin vuonna 1931 kansallisarteiksi.

Toisen maailmansodan aikana (1939 – 1945) koirien nahkoja käytettiin yleisesti armeijan vaatteissa turkiksina. Poliisi määräsi kaikki koirat armeijan käytössä olevia saksanpaimenkoiria lukuunottamatta pyydystettäväksi ja takavarikoitaviksi. Jotkut kasvattajat yrittivät kiertää määräystä risteyttämällä koiriaan saksanpaimenkoirien kanssa. Toisen maailmansodan päättyessä akitojen lukumäärä oli vähentynyt jyrkästi.

Rotu oli jakautunut kolmeen selvästi toisistaan erottuvaan tyyppiin: 1) karhunmetsästysakita, 2) taisteluakita ja 3) paimenkoira-akita. Tämän vuoksi rodun tilanne oli hyvin sekava. Sodan jälkeen käynnistettiin elvytysohjelma, jolla pyrittiin takaisin puhtasrotuisuuteen. Dewa-linjan kongo-go-koirat olivat jonkin aikaa tavattoman suosittuja. Amerikkalaiset sotilaat veivät kotimaahansa palatessaan mukanaan useita Dewa-linjan akitoja, joissa oli mastiffin ja saksanpaimenkoiran piirteitä. Amerikkalaiset kasvattajat ihastuivat niihin, koska ne olivat älykkäitä ja kykenivät sopeutumaan erilaisiin oloihin. Niinpä rodun kasvattajien lukumäärä samoin kuin rodun suosio kasvoivat suuresti.

The Akita Club of America perustettiin vuonna 1956 ja Amerikan Kennelklubi (AKC) hyväksyi rodun (se merkittiin rotukirjaan ja sai oikeuden käydä näyttelyissä) lokakuussa 1972. AKC ja JKC (Japanin Kennelklubi) eivät kuitenkaan päässeet silloin yhteisymmärrykseen toistensa sukutaulujen hyväksymisestä ja siksi uusien verilinjojen saaminen Japanista tyrehtyi. Siitä johtuen USA:n akitat kehittivät huomattavan erilaisiksi alkuperämaan koiriin verrattuina. Amerikkalainen tyyppi on pysynyt ominaispiirteiltään muuttumattomana vuodesta 1955. Se poikkeaa jyrkästi japanilaisesta akitasta, johon risteytettiin matagiakitoja tarkoituksena elvyttää alkuperäinen puhtas rotu.

YLEISVAIKUTELMA: Suurikokoinen, vankka ja tasapainoinen koira, jolla on voimakas rakenne, tilava runko ja järeä luusto. Rodun erityispiirre on leveä, tylpän kolmion muotoinen pää, jossa on syvä kuono-osa, melko pienet silmät ja pystyt, eteenpäin lähes niskalinjan suuntaisesti kallistuneet korvat.

TÄRKEITÄ MITTASUHTEITA:

- Säkäkorkeuden suhde rungon pituuteen on uroksilla 9 : 10 ja nartuilla 9 : 11.
- Rintakehän syvyys on puolet säkäkorkeudesta.
- Kirsun etäisyys otsapenkereestä verrattuna otsapenkereen etäisyyteen niskakyhmystä on 2 : 3.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Ystävällinen, tarkkaavainen, vastaanottavainen, omanarvontuntoinen, mukautuvainen ja peloton.

PÄÄ: Massiivinen, kuitenkin suhteessa rungon kokoon, ylhäältä katsottuna tylpän kolmion muotoinen; koiran ollessa rauhallinen pää on rypytön.

Kallo: Tasainen ja korvien välistä leveä. Matala otsauurre ulottuu korkealle otsaan.

Otsapenger: Selvästi havaittava, ei liian jyrkkä.

Kirsu: Leveä ja musta. Lievästi vaalentunut pigmentti sallitaan ainoastaan valkoisilla koirilla, musta on kuitenkin aina toivotuin.

Kuono: Leveä, syvä ja täyteläinen.

Huulet: Mustat, eivät riippuvat. Kieli on vaaleanpunainen.

Leuat / hampaat: Leuat eivät ole pyöristyneet, vaan tylpät, vahvat ja voimakkaat. Vahvat hampaat, säännöllinen ja täysi hampaisto (P1- ja M3 -hampaiden puuttumista ei huomioida). Leikkaava purenta on toivottu, mutta tasapurenta hyväksytään.

Silmät: Tummanruskeat, melko pienet, eivät ulkonevat, lähes kolmionmuotoiset. Silmäluomet ovat mustat ja tiiviit.

Korvat: Korvat ovat tanakasti pystyssä ja pienet suhteessa pään kokoon. Korvan pituutta mitattaessa eteenpäin taivutetun korvan kärki koskettaa yläluomea. Kolmionmuotoiset, kärjestään hieman pyöristyneet, tyvestään leveät, eivät liian alas kiinnittyneet. Sivulta katsottuna korvat ovat kallistuneet eteenpäin silmiä kohti niskalinjan suuntaisesti.

KAULA: Tanakka ja lihaksikas, mahdollisimman vähän löysää kaulanahkaa, suhteellisen lyhyt ja vähitellen lapoja kohti levenevä. Korostunut niskalinja liittyy sulavasti kallon takaosaan.

RUNKO: Korkeuttaan pitempi. Nahka ei ole liian ohut, liian tiukka eikä liian löysä.

Selkä: Vaakasuora.

Lanne: Kiinteälihaksinen.

Rintakehä: Leveä ja syvä; kylkiluut ovat selvästi kaarevat ja eturinta hyvin kehittynyt.

Alalinja ja vatsa: Vatsalinja on hieman kohoava.

HÄNTÄ: Paksu ja tuuheakarvainen, korkealle kiinnittynyt ja asenoltaan selän päällä tai kuvetta vasten; kolmeneljäsosa-, yksin- tai kaksinkertainen kierre, joka aina koskettaa selkälinjaa tai painuu sen alapuolelle. Kolmeneljäsosaltaan kiertyneen hännän pää laskeutuu selvästi kuvetta vasten. Hännän tyvi on paksu ja vahva. Viimeinen häntänikama ulottuu kintereeseen hännän ollessa riippuva tai alas vedetty. Hännän karvapeite on karheaa, suoraa ja tiheää, ei vähääkään töyhtöistä.

RAAJATETURAAJAT:

Yleisvaikutelma: Eturaajat ovat järeäluustoiset ja edestä katsottuna suorat.

Lavat: Vahvat, voimakkaat, kohtuullisen viistot ja taakse sijoittuneet.

Välikämmenet: Hieman eteenpäin viistot, noin 15°:n kulmassa pystysuoraan nähden.

TAKARAAJAT:

Yleisvaikutelma: Takaraajat ovat vahvalihaksiset, leveys ja luusto ovat suhteessa eturaajoihin. Yleensä takaraajojen kannukset poistetaan (Huom. Suomessa typistyskielto).

Reidet: Vahvat, hyvin kehittyneet ja takaa katsottuna yhdensuuntaiset.

Polvet: Kohtuullisesti kulmautuneet.

Kintereet: Matalat, eivät sisään- eivätkä ulospäin kiertyneet.

KÄPÄLÄT: Eteenpäin suuntautuneet ns. kissankäpälät; selvästi kaareutuneet varpaat. Päkiät ovat paksut.

LIIKKEET: Voimakkaat ja maatavoittavat, kohtuullisen pitkä askel ja hyvä työntö. Takaraajat liikkuvat samassa linjassa kuin eturaajat. Selkä pysyy vahvana, kiinteänä ja vaakasuorana.

KARVAPEITE

KARVA: Kaksinkertainen karvapeite. Aluskarva on tiheää, pehmeää, tiivistä ja peitinkarvaa lyhyempää. Peitinkarva on suoraa ja karheaa tai jäykkää ja rungossa melko pystyä. Päässä, raajojen alaosassa ja korvissa karva on lyhyttä. Sään ja lantion kohdalla karva on suunnilleen 5 cm pitkä, eli hieman pitempää kuin muualla rungossa. Hännessä karva on pisintä ja tuuheinta.

VÄRI: Useat eri värit kuten punainen, kellanruskea, valkoinen jne. tai jopa läiskikäs (pinto) ja juovikas (brindle) ovat sallittuja. Värit ovat kirkkaat ja puhtaat, värimerkit tasapainoisesti jakautuneet. Koiralla voi olla maski tai läsi. Yksivärisillä valkoisilla koirilla ei ole maskia. Pintovärisillä on valkoinen pohjaväri, jossa on suuria, tasaisesti jakautuneita, pään ja yli kolmanneksen rungosta peittäviä värimerkkejä. Aluskarva voi olla eriväristä kuin peitinkarva.

KOKO

Säkäkorkeus: Urokset 66 - 71 cm

Nartut 61 - 66 cm.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin.

- virheellinen sukupuolileima
- kapea tai suippo pää
- puuttuvat hampaat (paitsi P1- ja M3 -hampaat)
- sini- tai mustapilkullinen kieli
- vaaleat silmät
- lyhyt häntä
- sisään- tai uloskiertyneet kynnärpäät
- viitteet kauluksesta tai hapsuista
- arkuus ja äkäisyys

VAKAVAT VIRHEET:

- kevytrakenteisuus
- kevyt luusto

HYLKÄÄVÄT VIRHEET:

- vihaisuus tai liiallinen arkuus
- selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen
- täydellinen pigmentinpuute tai pigmentittömiä alueita kirsussa (perhoskirsu)
- taittuneet, riippuvat tai laskostuneet korvat
- ala- tai yläpurenta
- sirpin muotoinen tai suora häntä
- säkäkorkeus uroksilla alle 63,5 cm ja nartuilla alle 58,5 cm.

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittyneitä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

Jalostukseen tulee käyttää vain toiminnallisesti ja kliinisesti terveitä, rakenteeltaan rodunomaisia koiria.

4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Rodun koirien näyttelykäynnit

Vuodelta 2015 on kirjattu yhdistyksen vuosikirjaan 709 näyttelykäyntiä ml. Open Show ja pentunäyttelyt. Vuosikirja on liitteessä 13.

Rodun koirien jalostustarkastukset

Jalostustarkastuksia on vuosina 2000 - 2015 tehty hyvin vähän, 21 kpl. Näistä hyväksytyjä on ollut viisi, varauksin hyväksytyjä 15 kpl ja hylättyjä yksi (luonteen vuoksi). Tehdyt jalostustarkastukset vuosina 2000 -2015 ovat liitteessä 11.

4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Ulkomuoto nykypäivänä

Ensimmäinen amerikanakitan rotumääritelmä on hyväksytty FCI:ssä 2001 ja Suomen Kennelliitossa 2002. FCI:n rotumääritelmä poikkeaa joiltain osin rodun kehittäjämaan, USA:n, käyttämästä rotumääritelmästä. Muutoksia rotumääritelmään on tehty ensin 6.5.2005 (muutos ryhmästä 2 ryhmään 5 ja rotunimi suuri japaninkoirasta amerikanakitaksi), ja viimeisimmät päivitykset rotumääritelmään on tehty 29.1.2015.

Yleisvaikutelma

Amerikanakitan kuuluisi antaa kuva voimakkaasta, järeäluustoisesta, vahvasta ja tasapainoisesta koirasta, jolla on kohtuullisesti kulmautuneet yhdensuuntaiset raajat.

Mittasuhteiltaan se on hieman korkeuttaan pidempi, ei matala- eikä korkearaajainen vaan tasapainoinen kauttaaltaan. Selkä on suora, kaula suhteellisen lyhyt ja vahva. Ei löysää nahkaa missään päin.

Erityisen tärkeää on pään muoto. Rodun erityispiirre onkin leveä, tylpän kolmion muotoinen pää, jossa on syvä kuono-osa, melko pienet lähes kolmionmuotoiset tummanruskeat silmät ja pystyt, eteenpäin lähes niskalinjan suuntaisesti kallistuneet suhteessa pään kokoon pienet tyvestään leveät ja kärjistään pyöristyneet korvat. Pienet korvat yhdessä kolmiomaisen pään kanssa muodostavat tärkeän kokonaisuuden ilmeeseen.

Toinen rodun erityispiirre on hännän kantotapa, häntä on paksu ja tuuheakarvainen korkealle kiinnittyneenä ja asennoltaan selän päällä tai kuvetta vasten kolmeneljäsosa-, yksin- tai kaksinkertainen kierre, joka aina koskettaa selkälinjaa tai painuu sen alapuolelle. Hännän tulee ylettyä suoraksi vedettäessä koiran kintereeseen.

Karvapeitteen pitää olla kaksinkertainen ja peitinkarvan suoraa ja karheaa. Se on säänkestävää ja likaa hylkivää.

Rodulla kaikki värit ovat sallittuja ja värien kirjo on rodun rikkaus. Värit ovat kirkkaat ja puhtaat, värimerkit tasapainoisesti jakautuneet. Rodulla tulisi olla mahdollisimman laaja värien kirjo. Värillisellä koiralla voi olla musta maski, mutta se ei ole pakollinen.

Tavoitteena on leikkaava purenta. Myös tasapurenta on hyväksyttävä.

Amerikanakitan liikkeet ovat voimakkaat ja maata voittavat, se liikkuu kohtuullisen pitkällä askeleella. Takaraajat liikkuvat samassa linjassa kuin eturaajat. Selkä pysyy vahvana, kiinteänä ja vaakasuorana.

Tärkeää on kuitenkin pitää mielessä ne peruspilarit jotka erottavat amerikanakitan muista roduista:

Rodulle on tyypillistä karhumainen ilme, jossa on häivähdys itämaista eksotiikkaa. Amerikanakita ei saa muistuttaa mitään muuta rotua – se on ainutlaatuinen ulkonäkönsä puolesta. Kyseessä on pystykorva, jonka tulee ilmentää voimaa ja ylevyyttä, olematta kuitenkaan raskas tai ympäristöstään kiinnostumaton.

Rodun käyttötarkoitus

Nykypäivänä amerikanakita luokitellaan seurakoiraksi, mutta rotumme ei silti ole tyypillinen seurakoira alkuperäisen käyttötarkoituksensa vuoksi (karhunmetsästys, koirataistelut, vartiokoira). Tästä johtuen jalostuksessa tulisi kiinnittää suurta huomiota käytettävien koirien luonteeseen, sillä nyky-yhteiskunta asettaa koirillemme seurakoirana erityisvaatimuksia.

Rotumääritelmän mukaan amerikanakita on ystävällinen, tarkkaavainen, vastaanottavainen, omanarvontunteva, mukautuvainen ja peloton.

Se on tasapainoinen, uskollinen ja oppivainen. Rotu on taipuvainen dominointiin ja useimmat yksilöt ovat puolustushalukkaita, vartiointi- ja riistaviettisiä. Amerikanakitat ovat älykkäitä ja oppivat helposti, mistä syystä ne myös kyllästyvät nopeasti, ja omistajan tulisi olla niiden koulutuksessa aina askeleen edellä ja tarjota koiralleen uusia haasteita. Amerikanakita on ihmisille kohtuullisen avoin, mutta vieraita koiria se ei yleensä hyväksy, ainakaan omalla reviiirillä. Jotkut yksilöt ovat vieraita ihmisiä kohtaan pidättyväisiä johtuen rodun vartiointitaipumuksesta. Amerikanakita on uskollinen omille ihmisilleen ja kiintyy syvästi omaan laumaansa. Tästä syystä amerikanakita ei sovellu pelkäksi tarhakoiraaksi.

Pienessä osassa koirakantaa esiintyy luonteiden kannalta ongelmana aggressiivisuutta ihmisille. Tätä ongelmaa voidaan yrittää hallita totuttamalla pentuja erilaisiin ja eri-ikäisiin ihmisiin, tilanteisiin ja paikkoihin. Totuttaminen aloitetaan jo pentulaatikossa ja sitä jatketaan uuden omistajan luona säännöllisesti. Aggressiivisuus vieraita koiria kohtaan on amerikanakitan luonnollinen taipumus, joka on hallittavissa huolellisen pentuaikaisen sosiaalistamisen ja koiran elinikäisen kouluttamisen avulla. Rodun kasvattajilla on erityisen suuri vastuu pennunostajien suhteen, jotta jokainen pennunostaja ymmärtäisi varmasti, minkälainen rotu on aikuisena.

Jalostukseen ei tule käyttää ihmiselle aggressiivista tai arkaa koiraa. Kahden vieraille koirille erittäin aggressiivisen ja/tai erittäin vartiointi- ja puolustushaluisen koiran yhdistämistä ei myöskään suositella, koska näin voimakkailla taipumuksilla varustettu koira vaatii erittäin valveutuneen ja kokeneen omistajan.

USA:ssa rotumme kuuluu ryhmään "Working Group" ja rotuamme käytetään siellä esim. vartiointi-, metsästys- ja pelastustehtävissä (rescue), joihin se soveltuu erinomaisesti. Meillä amerikanakitaa pidetään seurakoirana, jonka kanssa harrastetaan pääasiassa näyttelyitä. Rotumme parissa on myös raunio-, rallytoko-, toko-, taakanveto-, koirajuoksu-, koirahiihto-, metsästys-, haku- ja verijälkiharrastajia. Amerikanakita voi olla erittäin monipuolinen harrastuskoira. Tänä päivänä Suomessa rodun käyttötarkoituksena voi olla myös jälkikoira toimiminen ja haavoittuneen riistan etsiminen. Pitkän jälkikokeen suorittava koira saa Suomessa verovapauden, jolloin kyseessä on tällöin myös koiralle todellinen käyttötarkoitus haavoittuneen riistan etsijänä.

Rotumme parissa on mukana monia ihmisiä, jotka ovat hankkineet uskollisen seuralaisen ja hyvän vahtikoiran. Rodullamme on vuosisatoja pitkä historia, jolloin sitä on käytetty karhunmetsästys-, varti- ja taistelukoira, ja nämä ominaisuudet näkyvät edelleen jossain määrin koirien luonteissa. Amerikanakita, jolla on vartiointi- ja/tai metsästysominaisuuksia, on voimakasvaistoinen, epäilevä ja

kykenevä omatoimiseen ajatteluun ja työskentelyyn. Kasvattajien tulisi jalostusvalintoja puntaroidessaan pyrkiä siihen, että rodussamme säilyisi mahdollisimman laaja-alainen luonteiden ja ominaisuuksien kirjo.

Olennaista on riittävän tiedon jakaminen pentujen ostajille, jotta heillä olisi riittävä tieto ja taito kouluttaa pentu tasapainoiseksi rotunsa edustajaksi ymmärtäen rotumme alkuperäisen käyttötarkoituksen ja historian sekä nyky-yhteiskunnan vaatimukset. Tämä asettaa rotumme kasvattajat erittäin haasteelliseen ja vastuulliseen tehtävään. Tästä syystä myös kasvattajien jatkuva kouluttaminen on yhdistykselle tärkeä tavoite.

4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Tavoitteena on rotumääritelmän mukainen tyyppi, jolloin tulee kiinnittää erityistä huomiota kokoon, runkoon, liikkeisiin, päähän, kulmauksiin, häntään ja turkin laatuun.

Keskeisimmät ulkomuoto- ja rakenneongelmat:

- a) mittasuhteet; liian pitkärunkoisia ja matalaraajaisia yksilöitä tai liian korkearaajaisia yksilöitä;
- b) kulmaukset; heikosti kulmautuneet etuosat, heikosti kulmautuneet kintereet ja polvet, vastaavasti myös turhan voimakkaasti kulmautuneita kintereitä esiintyy, sekä myös liian korkeita kintereitä sekä ylilyöviä kintereitä
- c) runko ja luusto; kevytluustoisia yksilöitä esiintyy, koirat esitetään ja pidetään turhankin tuhdissa kunnossa, jolloin vähäinen luuston vahvuus katoaa
- d) pää; kauttaaltaan kapealinjaisia päitä esiintyy, kookkaita korvia, liian alas tai ylös kiinnittyneitä korvia ja vaaleita silmiä esiintyy
- e) häntä; turhan lyhyitä ja/tai huonosti kiinnittyneitä häntiä esiintyy
- f) koko; sekä liian pieniä että liian suuria koiria esiintyy

Ongelmien mahdollisia syitä

Jalostukseen käytettäviä koiria on niin vähän, että kasvattajien on usein on joustettava ja tehtävä kompromisseja jalostuskoirien valinnoissa. Tästä syystä usein jalostusvalinnat joudutaan tekemään ulkomuodon kustannuksella, koska ymmärrettävästi kasvattajat ovat haluttomia joustamaan jalostuskoirien terveyden ja luonteen ominaisuuksissa. Usein ulkosiitoksissa jälkeläisten ulkomuoto poikkeaa vanhempien ulkomuodosta huomattavasti, koska rodussa esiintyy hyvin erilaisia tyyppejä, joita yhdistettäessä voivat aiempien sukupolvien piirteet tulla esille.

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Rodun edellisen jalostuksen tavoiteohjelman voimassaolokausi 2012-2016

Rodun ensimmäisen jalostuksen tavoiteohjelman voimassaolokausi 2007-2011

PEVISA-ohjelma on ollut voimassa vuoden 2002 alusta lähtien

Suurijapaninkoiran (Amerikanakitan) PEVISA –ohjelma on ollut voimassa vuoden 2002 alusta lähtien. Suomen Amerikanakita ry. teki ensimmäisen Amerikanakitan oman JTO:n 2007, jonka päivityksessä 2012 tarkistettiin, miten tavoitteita on siihen mennessä toteutettu. Edelleen on jalostusta varten terveystutkittujen koirien määrä ollut erinomainen. Viime vuosien aikana on aloitettu kuvantamaan järjestelmällisemmin myös kyynäriä ja selkiä. Selkäkuvantamisten yleistyminen on toiveena ja tavoitteena jatkossakin.

Yleisesti voidaan todeta, että tavoitteisiin on päästy, koska lähes jokainen jalostukseen käytetty yksilö on tutkittu PEVISA-ehtojen mukaisesti, joitain poikkeuksia lukuun ottamatta jolloin vanhemmat on tutkittu vasta pentujen syntymän jälkeen. Yleisesti kasvattajat ovat myös noudattaneet yhdistyksen asettamia jalostuksen minimikriteereitä ja suosituksia, ja tehneet jalostusvalintansa niiden mukaan.

Rodun edellisen jalostuksen tavoiteohjelman voimassaolokaudet ovat olleet 2007-2011 ja 2012-2016. **Vuosien 2012-2016 tavoiteohjelma on päivitetty olemaan voimassa vuoden 2017 loppuun saakka, jotta on saatu jalostuksen tavoiteohjelman ja PEVISA-ohjelman voimassaolokaudet yhteneväisiksi.** Ennen vuotta 2007 oli käytössä 1.1.2002 alkaen pelkkä PEVISA –ohjelma. Jalostuksen tavoiteohjelma on ollut luettavissa yhdistyksen nettisivuilla sekä Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä.

5.1 Käytettyjen jalostuskoirien taso

Populaation ollessa näin pieni, populaatio ei voi olla kovin omavarainen, vaan monimuotoisuutta on jatkossakin pyrittävä turvaamaan uusilla, mahdollisimman erisukuisilla tuontikoirilla ja välttämällä uusintayhdistelmiä. Yksittäisen koiran perimä kannassa ei saisi muodostua kohtuuttoman suureksi. Jotta populaation geenipohja pysyisi mahdollisimman laajana, tulisi jalostukseen käyttää mahdollisimman monia eri yksilöitä, sekä uroksia että narttuja, ja niitä tulisi käyttää jalostukseen mahdollisimman tasaisesti. Alla on analysoitu sekä eniten käytetyn 10 uroksen että eniten käytetyn 10 nartun jälkeläistilastoa.

Kennelliiton jalostusstrategia kertoo koiran jälkeläismäärästä seuraavaa: Yleinen suositus on, että yhdenkään koiran elinikäinen jälkeläismäärä ei ylitä 5 % rodun populaatiossa yhden sukupolven jaksolla syntyneistä pennuista. Urosten jälkeläismäärän tulee jakautua mahdollisimman tasaisesti eri vuosille. Yhdelläkään jalostukseen käytetyistä amerikanakitoista ei ole jälkeläisten määrä ylittänyt viittä prosenttia. Yhdistyksen jalostussuosituksen mukaan koiralla ei saa olla elinaikanaan enempää kuin viisi pentuetta tai 30 pentua. Kahdella uroksella tämä pentueiden määrä ylittyy ja neljällä uroksella pentujen määrä ylittyy. Vain yhdellä nartulla pentujen määrä ylittyy, eikä yhdelläkään nartulla pentueiden määrä ylity.

5.1.1 Jalostusurokset; Urosten jälkeläistilasto liitteessä 7 vuosilta 2000 - 2015

1. C.I.B FIN MVA SE MVA NO MVA EE MVA V-01 JV-01 Midian's Aki Ice-Diamond

Uroksella on yhdeksän pentuetta ja 45 pentua (3,18 % rekisteröidyistä pennuista).

Terveystulokset

15.9.2008 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmätauteja
15.9.2010 Ei voimassa

26.1.2006 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia
 11.5.2004 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia
 9.12.2002 lonkkanivel A/A
 13.10.2001 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia
 kivekset normaalit

Uros on myös luonnetestattu

1	-1	Toimintakyky Pieni	-15	
2	+1a	Terävyys Pieni ilman jälj. jäävää hyökkäyshalua		1
3	-1	Puolustushalu Haluton	-1	
4	-2	Taisteluhalu Riittämätön	-20	
5	+1a	Hermorakenne	Hieman rauhaton	35
6	+2	Temperamentti	Kohtuullisen vilkas	30
7	+1	Kovuus Hieman pehmeä	8	
8	+3	Luoksepäästävyys	Hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin	
			45	
9	++	Laukauspelottomuus	Laukauskokematon	
Yhteensä	83			

Elinikä 11 vuotta 2 kuukautta.

Jälkeläisten terveys

Lonkkien osalta jälkeläisiä tutkittu ensimmäisessä polvessa 25/45 eli 56%.

A	14 pentua	56%
B	6 pentua	24%
C	3 pentua	12%
D	2 pentua	8%
E	0 pentua	0%

Kyynärtutkittuja 14/45 eli 31%

0	11 pentua	79%
1	3 pentua	21%
2	0 pentua	0%
3	0 pentua	0%

Uroksen ensimmäisen polven pennuista joita on 93 kappaletta, käytetyin on Wolfteam's White Akbal-Bal.

Terveys

kyynärnivel 0/0

lonkkanivel A/A

silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia

kivekset normaali

Uros on myös luonnetestattu :

1	+1a	Toimintakyky Kohtuullinen	15	
2	+1a	Terävyys Pieni ilman jälj. jäävää hyökkäyshalua		1
3	+1	Puolustushalu Pieni	1	
4	-1	Taisteluhalu Pieni	-10	

5	+2	Hermorakenne	Tasapainoinen	70	
6	+2	Temperamentti	Kohtuullisen vilkas	30	
7	+1	Kovuus	Hieman pehmeä	8	
8	+3	Luoksepäästävyys	Hyväntahtoinen,	luoksepäästävä,	avoin
				45	
9	+++	Laukauspelottomuus	Laukausvarma		
Yhteensä	160				

Tämän uroksen ensimmäisen polven jälkeläisistä terveystutkittuja lonkkien osalta 5/16 eli 31%

A	2 pentua	40%
B	3 pentua	60%
C	0 pentua	0%
D	0 pentua	0%
E	0 pentua	0%

Kyynärien osalta tutkittu 5/16 eli myös 31%

0	4 pentua	80%
1	1 pentua	20%
2	0 pentua	0%
3	0 pentua	0%

2. FIN MVA RU MVA Midian´s Akimiyazaki

Uroksella on viisi pentuetta ja 36 pentua (2,54 % rekisteröidyistä pennuista).

Terveystulokset

22.9.2010 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia

28.2.2007 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia. Silmäluomen sisäänpäin kiertyminen : epäilyttävä

18.11.2005 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia

26.8.2002 lonkkanivel A/B SKL:n paneeli

31.7.2002 lonkkanivel A/C

9.7.2002 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia

kivekset normaalit

Uros on luonnetestattu

- 1 -1 Toimintakyky Pieni -15
 - 2 +1a Terävyys Pieni ilman jälj. jäävää hyökkäyshalua 1
 - 3 -1 Puolustushalu Haluton -1
 - 4 +2a Taisteluhalu Kohtuullinen 20
 - 5 +1a Hermorakenne Hieman rauhaton 35
 - 6 +2 Temperamentti Kohtuullisen vilkas 30
 - 7 +1 Kovuus Hieman pehmeä 8
 - 8 +3 Luoksepäästävyys Hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin 45
 - 9 ++ Laukauspelottomuus Laukauskokematon
- Yhteensä 123

Elinikä 11 vuotta. Lopetettu sisäelinsyövän vuoksi.

Jälkeläisten terveys

Lonkkien osalta tutkittu 20/36 eli 56%

A 8 pentua 40%
 B 6 pentua 30%
 C 6 pentua 30%
 D 0 pentua 0%
 E 0 pentua 0%

Kynnärtutkittuja 16/36 eli 44%

0 16 pentua 100%
 1 0 pentua 0%
 2 0 pentua 0%
 3 0 pentua 0%

Uroksella on toisen polven jälkeläisiä 65 kappaletta.

Ensimmäisen polven jälkeläisistä käytetyin on narttu FI MVA Snowstory's Red Risk. Tällä 3 pentuetta ja 14 jälkeläistä.

Terveys

10.8.2007 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia
 28.5.2005 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia
 27.4.2005 lonkkanivel A/B

Narttu on myös luonnetestattu:

1 +1a Toimintakyky Kohtuullinen 15
 2 +3 Terävyys Kohtuullinen ilman jälj. jääv. hyökkäyshalua 3
 3 +1 Puolustushalu Pieni 1
 4 +2a Taisteluhalu Kohtuullinen 20
 5 +1a Hermorakenne Hieman rauhaton 35
 6 +2 Temperamentti Kohtuullisen vilkas 30
 7 +1 Kovuus Hieman pehmeä 8
 8 +3 Luoksepäästävyys Hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin 45
 9 +++ Laukauspelottomuus Laukausvarma

Yhteensä 157

Elinikä 10 vuotta ja 8 kk

Tämän nartun jälkeläisistä terveystutkittuja lonkkien osalta 6/14, eli 43%

Lonkat:

A 2 pentua 33%
 B 1 pentua 17%
 C 2 pentua 33%
 D 1 pentua 17%
 E 0 pentua 0%

Kynärät:

Tutkittu 5/14 pentua, eli 36%

0 5 pentua 100%
 1 0 pentua 0%
 2 0 pentua 0%
 3 0 pentua 0%

3. FI MVA Blak Jak's All Or Nothing

Uroksella on 7 pentuetta ja 35 pentua (2,47 % rekisteröidyistä pennuista).

Terveystulokset:

12.2.2010 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia

7.12.2007 kyynärnivel 0/0, lonkkanivel A/A -

28.11.2007 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia
kivekset normaalit

Urosta ei ole luonnetestattu

Elinikä 5 vuotta 2 kuukautta

Jälkeläisten terveys

Lonkkien osalta tutkittu 14/35, eli 40%

A 6 pentua 43%

B 5 pentua 36%

C 3 pentua 21%

D 0 pentua 0%

E 0 pentua 0%

Kyynärien osalta tutkittu 13/35, eli 37%

0 13 pentua 100%

1 0 pentua 0%

2 0 pentua 0%

3 0 pentua 0%

Uroksella on toisen polven jälkeläisiä 24 kappaletta.

Ensimmäisen polven jälkeläisistä käytetyin on narttu FI MVA Black Kurt Apache, jolla on 2 pentuetta ja 6 pentua.

Terveystulokset:

12.1.2015 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia

3.9.2012 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia

6.8.2010 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia

24.6.2010 kyynärnivel A/A, lonkkanivel 0/0

Narttua ei ole luonnetestattu

Elinikä 7 vuotta ja 2 kuukautta

Tämän nartun ensimmäisen polven, kuvausikäisistä jälkeläisistä terveystutkittuja lonkkien osalta 1 / 4, eli 25%

A 0 pentua 0%

B 0 pentua 0%

C 1 pentua 100%
 D 0 pentua 0%
 E 0 pentua 0%

Kyynäretutkittuja 1 / 4, eli 25%

0 1 pentua 100%
 1 0 pentua 0%
 2 0 pentua 0%
 3 0 pentua 0%

4. FI MVA BROOKLYN DODGER BUCKSHOT

Uroksella on viisi pentuetta, 31 pentua (2,19 % rekisteröidyistä pennuista).

Uroksen terveystulokset:

15.1.2015 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia
 9.3.2012 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia
 8.3.2010 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia
 1.8.2008 kyynärnivel 0/0 lonkkanivel C/C
 2.7.2008 polvilumpioluoksaatio 0/0
 6.6.2008 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia
 kivekset normaalit

Uroksen jälkeläisten terveystulokset:

Lonkat

Tutkittu	12/31	39%
A	5 pentua	42%
B	1 pentua	8%
C	3 pentua	25%
D	3 pentua	25%
E	0 pentua	0%

Kyynär

Tutkittu	12/31	39%
0	12 pentua	100%
1	0 pentua	0%
2	0 pentua	0%
3	0 pentua	0%

Uroksen jälkeläisistä viisi on luonnetestattu(16 %), ja neljä niistä on saanut tuloksen (80 % testatuista). Yhden jälkeläisen testi on keskeytetty tuomarin päätöksellä (20 % testatuista).

Uroksella on kolme toisen polven pentuetta ja toisen polven jälkeläisiä on 18 kappaletta. Näistä kahden lonkat ja kyynäret on tutkittu (11 %), molemmilla lonkkatulokset on D ja kyynärtulos on 0 (100 % tutkituista).

Uroksen jälkeläisistä yksi on lopetettu immunologisen sairauden vuoksi.

5. C.I.B POHJ MVA FIN MVA SE MVA NO MVA V-09 MVV-14 VV-14 HeVW-14 HeVW-15 V-15 VV-15 MICABI KEN'S BODYGUARD

Uroksella on viisi pentuetta ja 30 pentua (2,80 % rekisteröidyistä pennuista).

Uroksen terveystulokset:

22.12.2015 silmätutkimus

silmätutkimus Makroblepharon : todettu

Silmäluomen ulospäin kiertyminen : todettu

Silmämuutosten vakavuus : lievä

10.4.2013 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia

26.3.2011 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia

12.5.2009 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia

10.4.2007 kyynärnivel 0/0 lonkkanivel C/C

29.3.2007 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia

polvilumpioluusaatio 0/0

kivekset normaalit

Uroksen jälkeläisten terveystulokset:

Lonkat

Tutkittu	8/21	38%
A	4 pentua	50%
B	3 pentua	38%
C	0 pentua	0%
D	0 pentua	0%
E	1 pentua	12%

Kyynär

Tutkittu	8/21	38%
0	8 pentua	100%
1	0 pentua	0%
2	0 pentua	0%
3	0 pentua	0%

Uroksen luonnetesti on keskeytetty ohjaajan toimesta.

Uroksen jälkeläisistä kolme on luonnetestattu (10 %) ja kaikki ovat saaneet tuloksen (100 % testatuista).

Uroksella on 11 toisen polven pentuetta ja 55 toisen polven jälkeläistä. Toisen polven jälkeläisillä on 12 virallista lonkkatutkimustulosta (22 %) ja 10 virallista kyynärniveltulosta (18 %). Lonkkatutkimustulokset jakautuvat seuraavasti: tulos A kaksi kappaletta (17%), tulos B yksi kappale (8 %), tulos kuusi kappaletta (50 %) ja tulos D kolme kappaletta (25%). Jokainen toisen polven kyynärniveltulos on 0 (100 %). Toisen polven jälkeläisistä on luonnetestattu yhdeksän kappaletta, joista seitsemän on saanut tuloksen (78 % testatuista) ja kahden testi on keskeytetty (22 % testatuista).

6. Fashion Star Bark At The Moon

Uroksella on viisi pentuetta ja 28 pentua (1,98 % rekisteröidyistä pennuista).

Terveystulokset

12.9.2014 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia

12.6.2012 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia

26.4.2010 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia

7.5.2010 lonkkanivel A/A

7.5.2010 kyynärnivel 0/0

26.4.2010 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia

kivekset normaalit

Urosta ei ole luonnetestattu.

Jälkeläisten terveys

Lonkkien osalta jälkeläisiä tutkittu ensimmäisessä polvessa 3/28 eli 11%

A 1 pentua 33%
 B 1 pentua 33%
 C 0 pentua 0%
 D 1 pentua 33%
 E 0 pentua 0%

Kyynärtutkittuja 3/28 eli 11%

0 3 pentua 100%
 1 0 pentua 0%
 2 0 pentua 0%
 3 0 pentua 0%

Uroksen ensimmäisen polven pennuista, joita on 28 kappaletta, käytetyin on narttu Bishoujo.

Terveys

22.8.2015 kyynärnivel 0/0
 22.8.2015 lonkanivel A/A
 20.8.2015 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia

Narttua ei ole luonnetestattu.

Tämän nartun jälkeläisiä ei ole terveystutkittu.

7. C.I.B US MVA FIN MVA LU MVA NL MVA EUVV-06 MV-02 Serdess Transformation Dragon

Uroksella on seitsemän pentuetta ja 29 pentua (1,84 % rekisteröidyistä pennuista).

Terveys

21.4.2005 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia
 6.2.2003 silmätutkimus Ulkomainen silmätutkimus, ei ECVO-tasoinen :
 ei muutoksia
 kivekset normaalit

Ensimmäisen polven jälkeläisiä uroksella on yhteensä 29 seitsemässä pentueessa.

Lonkkien osalta jälkeläisiä tutkittu ensimmäisessä polvessa 13/27 eli 48%

A	9 pentua	69%
B	3 pentua	23%
C	1 pentua	8%
D	0 pentua	0%
E	0 pentua	0%

Ja kyynärien osalta tutkittu 6/27 eli 22%

0	6 pentua	100%
---	----------	------

Uros kuollut 9 vuoden ja 3kk ikäisenä , kuolinsyytä ei tiedossa.

8. Lepoparta Muwatallis

Uroksella on viisi pentuetta ja 26 pentua (1,8 % rekisteröidyistä pennuista).

Terveystulokset

5.7.2012 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia

5.7.2014 Ei voimassa

8.7.2011 lonkkanivel B/B kyynärnivel 0/0

2.2.2010 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia
kivekset normaalit

Urosta ei ole luonnetestattu.

Jälkeläisten terveys

Lonkkien osalta jälkeläisiä tutkittu ensimmäisessä polvessa 11/26 eli 42%.

A 4 pentua 36%

B 3 pentua 27%

C 4 pentua 36%

D 0 pentua 0%

E 0 pentua 0%

Kyynärtutkittuja 11/26 eli 42%

0 10 pentua 91%

1 1 pentua 9%

2 0 pentua 0%

3 0 pentua 0%

Uroksen ensimmäisen polven pennuista, joita on 26 kappaletta, käytetyin on FI MVA Midian's Chief.

Terveys

21.6.2013 kyynärnivel 0/0

21.6.2013 lonkkanivel A/A

18.10.2012 ja 10.12.2014 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia
kivekset normaali

Uros on myös luonnetestattu :

1 +1a Toimintakyky Kohtuullinen 15

2 +1a Terävyys Pieni ilman jälj. jäävää hyökkäyshalua 1

3 +1 Puolustushalu Pieni 1

4 +2a Taisteluhalu Kohtuullinen 20

5 +1a Hermorakenne Hieman rauhaton 35

6 +2 Temperamentti Kohtuullisen vilkas 30

7 +3 Kovuus Kohtuullisen kova 24

8 +2a Luoksepäästävyys Luoksepäästävä, aavistuksen pidättyväinen 30

9 +++ Laukauspelottomuus Laukausvarma

Yhteensä 156

Tämän uroksen ensimmäisen polven jälkeläisistä terveystutkittuja lonkkien osalta 1/12 eli 8%

A 0 pentua 0%
 B 0 pentua 0%
 C 0 pentua 0%
 D 1 pentua 100%
 E 0 pentua 0%

Kyynärien osalta tutkittu 1/12 eli myös 8%

0 1 pentua 100%
 1 0 pentua 0%
 2 0 pentua 0%
 3 0 pentua 0%

9. FI MVA BALTV-10 Kallionahteen Kreivi

Uroksella on neljä pentuetta ja 26 pentua (1,84 % rekisteröidyistä pennuista).

Terveys

25.10.2010 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia
 3.8.2014 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia
 13.8.2016 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia
 3.12.2010 kyynärnivel 0/0 lonkkanivel A/B
 kivekset normaalit

Ensimmäisen polven jälkeläisiä uroksella 26 neljässä pentueessa.

Lonkkien osalta jälkeläisiä tutkittu ensimmäisessä polvessa 2/26 eli 8%

A 0 pentua 0%
 B 0 pentua 0%
 C 2 pentua 100%

Ja kyynärien osalta tutkittu 2/26 eli 8% näistä 100% 0/0

Uros kuollut 6 vuoden ikäisenä mahalaukun kiertymään, josta todistus toimitettu jtk:lle.

10. FI MVA EE MVA Artos Vom Schwarzenborn

Uroksella on neljä pentuetta ja 24 pentua (1,70 % rekisteröidyistä pennuista).

Terveys

2.5.2013 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia
 2.9.2015 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia
 2.9.2017 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia
 8.6.2013 Selkä selän spondyloosi SPO (puhdas)
 24.5.2013 kyynärnivel 0/0 lonkkanivel A/A
 kivekset normaalit

Ensimmäisen polven jälkeläisiä uroksella 24 kappaletta neljässä pentueessa.

Lonkkien osalta tutkittuja 8/24 eli 33%

A 4 pentua 50%

B 4 pentua 50%

Kyynärien osalta tutkittuja 8/24 eli 33% , näistä 0/0 100%

5.1.2 Jalostukseen käytetyt nartut; Narttujen jälkeläistilasto liitteessä 8 vuosilta 2000 -2015

1. FI MVA RU MVA RU JMVA JV-07-Star-Kom Royal De Lux

Nartulla on viisi pentuetta ja 36 pentua (2,54 % rekisteröidyistä pennuista).

Terveys

11.8.2008 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia
 11.8.2010 Ei voimassa
 7.11.2013 Ei voimassa
 3.8.2014 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia
 1.9.2008 kyynärnivel 0/0 lonkkanivel D/D

Ensimmäisen polven jälkeläisiä nartulla 5 pentuetta, joissa yhteensä 36 pentua.

Lonkkien osalta jälkeläisiä tutkittu ensimmäisessä polvessa 9/36 eli 25%

A	3 pentua	33%
B	1 pentua	11%
C	4 pentua	44%
D	1 pentua	11%
E	0 pentua	0%

Ja kyynärien osalta tutkittu 9/36 eli 25%

0	9 pentua	100%
1	0 pentua	0%
2	0 pentua	0%
3	0 pentua	0%

Narttua ei ole luonnetestattu.

Tämän nartun pennuista käytetyin on

C.I.B FI MVA EE MVA RU MVA RU JMVA EE JMVA JV-09 V-09 PMV-09 PMJV-09 's Gapabo's Allweys With You, kolmella pentueella ja 13 pennulla.

Nartulla C/C lonkat ja 0/0 kyynärät. Terveet silmät.

Nartun jälkeläisistä lonkiltaan tutkittu 5/13 eli 38%

A	1 pentua	20%
B	2 pentua	40%
C	0 pentua	0%
D	1 pentua	20%
E	1 pentua	20%

Kyynärien osalta tutkittu	5/13	eli 38%
0	5 pentua	100%
1	0 pentua	0%
2	0 pentua	0%
3	0 pentua	0%

Narttu kuollut 7v iässä mahalaukun kiertymään.

2. FIN MVA JV-03 V-04 MIDIAN'S CHIYO DIAMOND

Nartulla on viisi pentuetta ja ensimmäisen polven jälkeläisiä 30 (2.12 % rekisteröidyistä pennuista).

Terveystulokset:

26.3.2009	silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia
23.2.2007	silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia
17.10.2004	silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia
26.5.2004	kyynärnivel 0/0 lonkkanivel A/A

Narttua ei ole luonnetestattu.

Nartun jälkeläisten terveystulokset:

Lonkat

Tutkittu	9/30	30%
A	5 pentua	56%
B	3 pentua	33%
C	1 pentua	11%
D	0 pentua	0%
E	0 pentua	0%

Kyynär

6/30	20%
5 pentua	83%
1 pentua	17%
0 pentua	0%
0 pentua	0%

Nartun jälkeläisistä yksi on luonnetestattu (3 %) ja se on saanut tuloksen (100 % testatuista).

Toisen polven jälkeläisiä nartulla on 15 pentua kuudessa pentueessa. Näistä yhdeksälle on tehty lonkkaniveltutkimus (60 %) ja kahdeksalle on tehty kyynärniveltutkimus (53 %). Toisen polven jälkeläisten tulokset ovat: lonkat tulos A seitsemän kappaletta (78 % tutkituista) sekä tulos B kaksi kappaletta (22 % tutkituista) ja kyynäret tulos 0 seitsemän kappaletta (88 % tutkituista) ja tulos 3 yksi kappale (12 % tutkituista). Nartun toisen polven jälkeläisistä yksi on luonnetestattu (7 %) ja se on saanut tuloksen (100 % testatuista).

Narttu on kuollut 8 v 3 kk ilman sairauden diagnosointia.

3. C.I.B FIN MVA LT MVA V-07 BALTV-07 LTV-08 INULINE CAROLA

Nartulla on kolme pentuetta ja 28 jälkeläistä (1,98 % rekisteröidyistä pennuista).

Terveystulokset:

15.7.2009 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia
 22.6.2007 kyynärnivel 0/0 lonkkanivel A/A
 1.6.2007 silmätutkimus RD, multifokaali : todettu
 6.6.2006 polveutuminen PP (varmistettu)

Luonnetesti 24.20.2010

+1a	Toimintakyky	Kohtuullinen	15	
+1a	Terävyys	Pieni ilman jälj. jäävää hyökkäyshalua		1
-1	Puolustushalu	Haluton	-1	
+2a	Taisteluhalu	Kohtuullinen	20	
+1a	Hermorakenne	Hieman rauhaton		35
+3	Temperamentti	Vilkas	45	
+1	Kovuus	Hieman pehmeä	8	
+3	Luoksepäästävyys	Hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin		45
+++	Laukauspelottomuus	Laukausvarma		
Yhteensä			168	

Nartun jälkeläisten terveystulokset:

Lonkat

Tutkittu	12/28	43%
A	5 pentua	42%
B	2 pentua	17%
C	2 pentua	17%
D	3 pentua	25%
E	0 pentua	0%

Kyynär

Tutkittu	12/28	43%
0	11 pentua	92%
1	1 pentua	8%
2	0 pentua	0%
3	0 pentua	0%

Nartun jälkeläisistä seitsemän on luonnetestattu (25 %), ja kaikki ovat saaneet testituloksen (100 % testatuista).

Nartun jälkeläisistä yksi on kuollut tai lopetettu (syytä ei ole ilmoitettu).

Toisen polven jälkeläisiä nartulla on 46 pentua seitsemässä pentueessa, kuitenkin niin, että rekisteröityjä toisen polven pentuja nartulla on 41 kappaletta kuudessa pentueessa. Yhtä toisen polven pentueen rekisteröintiä (5 pentua) ei ole tehty loppuun asti (jälkeläinen on Inuline Red Riding Hood ja pentueen kasvattaja on Ilkka Nyman).

14:lle nartun toisen polven jälkeläiselle on tehty lonkkaniveltutkimus ja kyynärniveltutkimus (34 % rekisteröidyistä toisen polven jälkeläisistä). Toisen polven jälkeläisten lonkkatulokset ovat: tulos A seitsemän kappaletta (50 % tutkituista), tulos B kaksi kappaletta (14 % tutkituista), tulos C kaksi kappaletta (14 % tutkituista) sekä tulos D kolme kappaletta (21 % tutkituista). Toisen polven kyynärtulokset ovat: tulos 0 14 kappaletta (100 % tutkituista). Toisen polven jälkeläisistä kuusi on luonnetestattu (12 % toisen polven rekisteröidyistä jälkeläisistä), joista viisi toisen polven jälkeläistä on saanut tuloksen (42 % testatuista) sekä yhden koiran testi on keskeytetty tuomarin päätöksellä (8 % testatuista).

4. Kira Shira's Opa Inu

Nartulla on neljä pentuetta ja 26 pentua (1,84 % rekisteröidyistä pennuista).

Terveystulokset

14.11.2007 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmänsairauksia

10.10.2005 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmänsairauksia

24.11.2005 lonkkanivel B/C

Ensimmäisen polven jälkeläisiä nartulla 26 neljässä pentueessa

Lonkkien osalta tutkittuja 8/26 eli 31%

A	3 pentua	38%
B	2 pentua	25%
C	1 pentua	12%
D	2 pentua	25%
E	0 pentua	0%

Kyynärien osalta tutkittuja 5/26 eli 19%

0	3 pentua	60%
1	1 pentua	20%
2	1 pentua	20%
3	0 pentua	0%

Nartun pennuista jalostustietokannan mukaan yksi lopetettu kahden vuoden iässä allergioiden vuoksi.

5. Lucky Dragon's Embla kolme pentuetta 24 pentua

Terveys

10.6.2009 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmänsairauksia

10.4.2007 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmänsairauksia

19.5.2006 lonkkanivel A/A

Ensimmäisen polven jälkeläisiä 24 kolmessa pentueessa

Lonkkien osalta tutkittuja 5/24 eli 21%

A	1 pentua	20%
B	0 pentua	0%
C	3 pentua	60%
D	1 pentua	20%
E	0 pentua	

Kyynärien osalta tutkittu 5/24 eli 21% näistä 0/0 5 pentua eli 100%.

Narttu kuollut keisarileikkauksen jälkeisiin komplikaatioihin 5v 7kk ikäisenä.

6. Finigan Ak-Tan Catinga To Midians

Nartulla on kolme pentuetta ja 21 pentua (1,48 % rekisteröidyistä pennuista).

Terveys

2.7.2010 silmätutkimus, ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia

26.1.2008 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia

15.12.2008 kyynärnivel 0/0 lonkkanivel B/B

Ensimmäisen polven jälkeläisiä 21 kolmessa pentueessa

Lonkkien osalta tutkittuja 9/21 eli 43%

A	5 pentua	56%
B	2 pentua	22%
C	0 pentua	0%
D	2 pentua	22%
E	0 pentua	0%

Kyynärien osalta tutkittuja 8/21 eli 38%

0	7 pentua	88%
1	1 pentua	12%
2	0 pentua	0%
3	0 pentua	0%

7. Kallionahteen Milla Magia

Nartulla on neljä pentuetta ja 20 pentua (1,41 % rekisteröidyistä pennuista).

Terveys

30.10.2015 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia, 30.10.2017 voimassa

7.1.2013 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia

17.4.2012 kyynärnivel 0/0

17.4.2012 lonkkanivel A/A

Narttua ei ole luonnetestattu.

Ensimmäisen polven jälkeläisiä nartulla 4 pentuetta, joissa yhteensä 20 pentua.

Lonkkien osalta jälkeläisiä tutkittu ensimmäisessä polvessa 2/15 eli 13%

A 0 pentua 0%

B 1 pentua 50%

C 1 pentua 50%

D 0 pentua 0%

E 0 pentua 0%

Ja kyynärien osalta tutkittu 2/15 eli 13%

0 1 pentua 50%

1 1 pentua 50%

2 0 pentua 0%

3 0 pentua 0%

Tämän nartun jälkeläisiä ei ole toistaiseksi käytetty jalostukseen.

8. FIN MVA LV MVA Velvet Darq Dreams De Champernoune

Nartulla on 4 pentuetta ja 20 pentua (1,41 % rekisteröidyistä pennuista).

Terveystulokset

11.12.2008 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia

8.2.2006 lonkkanivel B/C SKL:n paneeli

27.1.2006 lonkkanivel B/C

16.1.2006 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia.

Narttu on luonnetestattu

-1 Toimintakyky Pieni -15

+3 Terävyys Kohtuullinen ilman jälj. jääv. hyökkäyshalua 3

+3 Puolustushalu Kohtuullinen, hillitty 3

-1 Taisteluhalu Pieni -10

+1a Hermorakenne Hieman rauhaton 35

+2 Temperamentti Kohtuullisen vilkas 30

+1 Kovuus Hieman pehmeä 8

+2b Luoksepäästävyys Luoksepäästävä, hieman pidättyväinen 30

+++ Laukauspelottomuus Laukausvarma

Yhteensä 84

Elinikä 8 vuotta 5 kuukautta. Lopetettu ristisidevamman vuoksi.

Jälkeläisten terveys

Lonkkien osalta tutkittu 13/20, eli 65%

A 7 pentua 54%

B 4 pentua 31%

C 1 pentua 8%

D 1 pentua 8%

E 0 pentua 0%

Kyynärtutkittuja 13/20, eli 65%

0 11 pentua 85%

1 1 pentua 8%

2 1 pentua 8%
3 0 pentua 0%

Toisen polven jälkeläisiä nartulla on 31.

Nartun ensimmäisen polven jälkeläisistä käytetyin on uros FI MVA SE MVA Snowstory's Perfect Stranger, jolla on 2 pentuetta ja 15 pentua.

Terveys

8.9.2010 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia

6.8.2010 kyynärnivel B/B, lonkkanivel 0/0

26.7.2010 polvilumpioluoksaatio 0/0 31.12.2012

kivekset normaalit

Uros on myös luonnetestattu:

1 -1 Toimintakyky Pieni -15

2 +1a Terävyys Pieni ilman jälj. jäävää hyökkäyshalua 1

3 +1 Puolustushalu Pieni 1

4 -1 Taisteluhalu Pieni -10

5 +1a Hermorakenne Hieman rauhaton 35

6 +2 Temperamentti Kohtuullisen vilkas 30

7 +3 Kovuus Kohtuullisen kova 24

8 -1a Luoksepäästävyys Selvästi pidättyväinen, ei yritä purra -15

9 +++ Laukauspelottomuus Laukausvarma

Yhteensä 51

Elinikä 5 vuotta ja 4 kk. Lopetettu kroonisen suolistotulehduksen vuoksi.

Uroksen jälkeläisistä terveystutkittuja on lonkkien osalta 7/15, eli 47%

A 1 pentua 14%

B 3 pentua 43%

C 0 pentua 0%

D 3 pentua 43%

E 0 pentua 0%

Kyynärät:

Tutkittu 7/15, eli 47%

0 7 pentua 100%

1 0 pentua 0%

2 0 pentua 0%

3 0 pentua 0%

9. Snowstory's Miss Hayabusa

Nartulla on 2 pentuetta ja 20 pentua (1,41 % rekisteröidyistä pentueista).

Terveystulokset:

13.12.2006 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia

18.8.2006 kyynärnivel A/A, lonkkanivel 0/0

Narttu on luonnetestattu

Toimintakyky +1	Kohtuullinen	
Terävyys +1	Pieni ilman j j hyökkäyspyrkimyksiä	
Puolustushalu +1	Pieni	
Taisteluhalu -1	Pieni	
Hermorakenne	+2	Tasapainoinen
Temperamentti	+2	Kohtuullisen vilkas
Kovuus +1	Hieman pehmeä	
Luoksepäästävyys	+3	Hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin
Ampuminen +++	laukausvarma	
Yhteensä 160 pistettä		

s.3.11.2014, edelleen elossa 6.5.2016

Jälkeläisten terveys

Lonkkien osalta tutkittu 9/20, eli 45%

A 6 pentua 67%

B 2 pentua 22%

C 1 pentua 11%

D 0 pentua 0%

E 0 pentua 0%

Kyynärien osalta tutkittu 9/20, eli 45%

0 9 pentua 100%

1 0 pentua 0%

2 0 pentua 0%

3 0 pentua 0%

Nartulla on toisen polven jälkeläisiä 22.

Nartun ensimmäisen polven pennuista käytetyin on uros Snowstry's Manitou, 2 pentuetta ja 11 pentua.

Terveystulokset:

15.6.2010 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia

2.2.2009 kyynärnivel A/A, lonkkanivel 0/0

kivekset normaalit

Urosta ei ole luonnetestattu

Uros on syntynyt 23.5.2007 ja on elossa edelleen 6.5.2016.

Uroksen jälkeläisistä terveystutkittuja lonkkien osalta on 5/11, eli 45%

A 4 pentua 80%

B 0 pentua 0%*

C 1 pentua 20%

D 0 pentua 0%

E 0 pentua 0%

Kyynäretutkittuja 5/11, eli 45%

0 4 pentua 80%

1 1 pentua 20%

2 0 pentua 0%
3 0 pentua 0%

10. FIN MVA Kulmakuusen Madara

Nartulla on kolme pentuetta ja 19 pentua (1,34 % rekisteröidyistä pennuista)..

Terveys

12.2.2010 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia
12.2.2012 Ei voimassa
18.5.2005 kynärnivel 0/0
18.5.2005 lonkkanivel A/A
17.10.2004 silmätutkimus ei osoita perinnöllisiä silmäsairauksia
Määrittelemättömiä ylimääräisiä ripsiä/karvoja: todettu

Narttua ei ole luonnetestattu.

Ensimmäisen polven jälkeläisiä nartulla 3 pentuetta, joissa yhteensä 19 pentua.

Lonkkien osalta jälkeläisiä tutkittu ensimmäisessä polvessa 12/19 eli 63%

A 7 pentua 58%
B 2 pentua 17%
C 3 pentua 25%
D 0 pentua 0%
E 0 pentua 0%

Ja kynärien osalta tutkittu 8/19 eli 42%

0 8 pentua 100%
1 0 pentua 0%
2 0 pentua 0%
3 0 pentua 0%

Narttu on kuollut 10 vuoden 7 kk iässä, syynä vatsan turpoaminen, mahdolliset kasvaimet.

Tämän nartun pennuista käytetyin on narttu FIN, RU MVA Midian's In Your Hope kolmella pentueella ja 14 pennulla.

Terveys

12.7.2008 lonkkanivel A/A
19.5.2011 / 26.3.2009 / 26.4.2007 silmätutkimus ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia
Kynäriä ei ole tutkittu.

Nartun jälkeläisistä lonkiltaan tutkittu 10/14 eli 71%

A 6 pentua 60%
B 3 pentua 30%
C 1 pentua 10%
D 0 pentua 0%
E 0 pentua 0%

Kynärien osalta tutkittu 9/14 eli 64%

0 7 pentua 78%
 1 2 pentua 22%
 2 0 pentua 0%
 3 0 pentua 0%

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Tavoite 1

Terveystutkimukset ja tilastot

Tavoitteena on ollut, että myös jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien silmät, kyynärnivelet ja lonkkanivelet tutkitaan. Silmätutkimus on suositeltu tehtäväksi kerran vuodessa jalostusikäisille koirille sekä vielä 6-7 vuoden iässä kerran. Suositeltavaa on ollut myös selkätutkimusten suorittaminen.

Huomiota on haluttu kiinnittää autoimmuunisairauksiin. Tavoitteena on ollut, että autoimmuunisairaudet pidetään hallinnassa sekä saadaan kasvattajilta ja koiranomistajilta tietoa rodussa esiintyvistä muista ilmenevistä sairauksista.

Toimenpide ja toteutuminen

Jalostustoimikunta on ylläpitänyt julkista listaa niistä autoimmuunisairauksiin sairastuneista koirista, joista yhdistys on saanut ilmoituksen. SA -ilmoituksia on tullut 14 , VKH –ilmoituksia on tullut kolme, Pemphigus foliaceus -ilmoituksia on tullut neljä, kilpirauhasen vajaatoimintaa sairastavista koirista on tullut kuusi ilmoitusta ja lisäksi on tullut yksi autoimmuuniperäistä Addisonin tautia sairastavan koiran ilmoitus. Kasvattajille on tehty terveystutkimus 17042016, ja sen tulosten perusteella on kirjoitettu uuden tavoiteohjelman terveysosio.

Tavoite 2

Tavoitteena on ollut rodun geenipoolin mahdollisimman laajana pitäminen ja sukusiitosprosentin pitäminen mahdollisimman alhaisena.

Jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien osuus

Jalostukseen on käytetty yhteensä 121 urosta ja 162 narttua, ja rekisteröintien kokonaismäärä tuona aikana on ollut 1522 kpl, josta uroksia on ollut 819 kpl (773 kotimaista kasvattia ja 70 tuontia) ja narttuja on ollut 854 kpl (749 kotimaista kasvattia ja 81 tuontia). Koko amerikanakitakannasta jalostukseen käyttämättä on vuosina 2000 - 2015 täten jäänyt uroksia 698 kpl (85 %) ja narttuja 692 kpl (81 %).

Toimenpide ja toteutuminen

Jalostuksen minimikriteereissä on asetettu sukusiitosprosentin ylärajaksi 6.25 % . Vuosina 2000 -2015 on ollut 245 pentuetta, ja 28 pentueella on tämä raja tämä ylittynyt (11 %). Jalostustoimikunta ei hyväksy koiralle yli viittä pentuetta tai yli 30 jälkeläistä. Pentue, jossa 30 jälkeläisen raja ylittyy, hyväksytään kuitenkin kokonaisuudessaan. Kahdella uroksella tämä pentueiden määrä ylittyy ja neljällä uroksella pentujen määrä ylittyy. Vain yhdellä nartulla pentujen määrä ylittyy, eikä yhdelläkään nartulla pentueiden määrä ylity. Kennelliiton jalostusstrategian suositus on, että yhdenkään koiran elinikäinen jälkeläismäärä ei ylitä 5 % rodun populaatioissa yhden sukupolven jaksolla syntyneistä pennuista ja että urosten jälkeläismäärän tulee jakautua mahdollisimman tasaisesti eri vuosille. Yhdelläkään jalostukseen käytetyistä amerikanakitoista ei ole jälkeläisten määrä ylittänyt viittä prosenttia.

Vuonna 2015 pentueita oli yhteensä 27, ja jalostustoimikunta on saanut näistä 25 pentueilmoitusta (93 %). Minimikriteerit täyttäviä pentueita hyväksyttiin vuonna 2015 21 kappaletta (84 % ilmoitetuista), ja neljä pentuetta hylättiin puuttuvien minimikriteerien vuoksi (16 %). Näistä kahdessa syynä oli liian suuri sukusiitosprosentti (8 %) ja kahdessa puuttuvat terveystulokset (8 %). Vuonna 2014 syntyneitä pentueita

oli 22, näistä 14 ilmoitettiin yhdistykselle (64 %) ja ilmoitetuista 13 pentuetta täytti minimikriteerit (93 %).

Tavoite 3

Vältetään ei toivottuja luonteenpiirteitä jalostuksessa

Toimenpide ja toteutuminen

Yhdistys on tiedottanut luonteen arvioinnin merkityksestä jalostuksessa, ja jäseniä on kannustettu testauttamaan ja kuvantamaan koiria. Suositus on lisäksi ollut, että kaikki koirat mahdollisuuksien mukaan luonnetestataan tai MH-kuvataan. Yhdistys on järjestänyt vuosittain luonnetestejä. Luonnetestituomari Jorma Lankinen luennoi yhdistyksen jäsenille 3.11.2012 Lahdessa luonnetestistä. Syyskokouksessa Lempäälässä 13.10.2013 perustettiin luonnetyöryhmä valmistelemaan rodun luonnetestiprofiilia. Työryhmään valittiin Nina Laiho, Tanja Lahti, Tuija Varpula, Maaret Tapio ja Susanna Visapää. Lisäksi samassa syyskokouksessa luennoivat Susanna Visapää ja Pekka Orava luonneasioista. Työryhmä on valmistellut rodulle on luonnetestin ihanneprofiilia, jota jalostustoimikunta on edelleen muokannut. Luonnetestiprofiili on hyväksytty syyskokouksessa xx.xx.2016 (liite 14). Muotovalion arvon voi saavuttaa vain luonnetestin tai MH –kuvauksen suorittanut koira (luonnetestin tuloksen ei tarvitse olla hyväksytyin rajan ylittävä, mutta testi pitää käydä läpi keskeyttämättä).

Tavoite

4

Rotumääritelmän mukaisen ulkomuodon vaaliminen

Erityistä huomiota tulee kiinnittää kokoon, rakenteeseen, liikkeisiin päähän, kulmauksiin, häntään ja turkkiin.

Toimenpiteet

Vuodesta 2012 lähtien on järjestetty oman yhdistyksen erikoisnäyttely:

1.9.2012 Meg Purnell-Carpenter, pitkäaikainen kasvattajatuomari Iso-Britanniasta;

1.9.2013 Dave Chapman, kasvattajatuomari Iso-Britanniasta;

7.9.2014 Rune Fagerström

30.8.2015 Nancy Amburgey, pitkäaikainen kasvattajatuomari USA:sta.

Jalostustarkastuksia on vuosina 2000 - 2015 tehty hyvin vähän, 21 kpl. Näistä hyväksytyjä on ollut viisi, varauksin hyväksytyjä 15 kpl ja hylättyjä yksi (luonteen vuoksi). Tehdyt jalostustarkastukset vuosina 2000 -2015 ovat liitteessä 11. Yhdistys on järjestänyt jäsenille koulutusta ulkomuodon osalta Lahdessa 3.11.2012, jolloin ulkomuototuomari Säde Hohteri luennoi aiheista koiran anatomia ja liikunta.

Tavoite

5

Koulutus ja ohjeistus

Kasvattajien ja koiranomistajien ohjeistus ja kouluttaminen ovat olleet edellisen tavoiteohjelman tavoitteena.

Toimenpiteet

Yhdistys järjesti jäsenistölle Lahdessa 3.11.201 Amerikanakita-päivän, jonne oli kutsuttu kaksi luennoitsijaa. Aiheina olivat luonnetestit sekä koiran anatomia ja liikunta. Luonnetestien luennoitsijaksi vaihtui viimehetkillä Jorma Lankinen, anatomia ja liikunnasta luennoi Säde Hohteri. Syyskokouksessa Lempäälässä 13.10.2013 luennoivat Susanna Visapää ja Pekka Orava luonneasioista.

Jalostussuosituksen ja PEVISAn ajantasaisuuden arviointi

Jalostussuositukset ja PEVISA ovat ajan tasalla tämän JTO:n teon aikaan 22.5.2016.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Jalostuspohja

Pyritään ylläpitämään mahdollisimman laajaa jalostuspohjaa ja kannustetaan kasvattajia käyttämään koiria ennakkoluulottomasti jalostukseen sekä kannustetaan kasvattajia tuomaan erisukuisia koiria ulkomailta. Kannustetaan kasvattajia tekemään ennakkoluulottomia yhdistelmiä ja käyttämään harvinaisempien sukulinjojen edustajia jalostukseen. Kannustetaan kasvattajia selvittämään koiriensa geneettistä monimuotoisuutta laajemmin.

Käyttäytyminen ja luonne

Kannustetaan kasvattajia ja harrastajia MH-kuvaamaan ja luonnetestaamaan koiria laajemmin sekä osallistumaan virallisiin jalostustarkastuksiin mukaan lukien käyttäytymisen jalostustarkastus. Pyritään olemaan entistä kriittisempiä koirien käyttäytymisen ja luonteen suhteen jalostuskoirien valinnassa. Vältetään ei-toivottuja ja ei-hyväksytyjä luonteenpiirteitä jalostuksessa. Ei-toivotut ja ei-hyväksytyt luonnetestin osa-alueet ovat nähtävissä luonnetestiprofiilissa liitteessä 12. Yhdistys järjestää luonnetestejä ja käyttäytymisen jalostustarkastuksia vuosittain. Tilastoidaan ja analysoidaan vuosittain näyttelyarvostelujen luonnearviot sekä eritellään nämä tulokset narttujen ja urosten osalta. Tilastoidaan ja analysoidaan vuosittain luonnetestien tuloksia sekä eritellään nämä narttujen ja urosten osalta. Uudet tilastot päivitetään jalostuksen tavoiteohjelmaan joka toinen vuosi.

Terveys ja lisääntyminen

Vakavien koiran hyvinvointiin vaikuttavien vikojen ja sairauksien (jotka aiheuttavat koiralle kipua tai epämukavuutta tai jotka muuten rajoittavat koiran normaalia, lajityypillistä elämää) leviäminen estetään. Tällaisen sairauden kohdalla vain kliinisesti tervettä koira voidaan käyttää jalostukseen. Koiralla ei saa olla merkkejä sairaudesta tai liikkumisvaikeuksista. Jalostukseen käytettävällä koiralla ei saa olla mm. raajojen epänormaaleja asentoja (esim. liian niukat takakulmaukset) tai silmäluomien epänormaali koko ja muoto (entropion, ektropion). Jalostukseen käytettävän koiran rakenteessa ja ulkomuodossa ei saa olla Kennelliiton epäterveiden piirteiden listassa mainittuja hyvinvointia alentavia vikoja. Synnyntäisen rakenteellisen vian tai heikkouden takia (esim. epänormaali purenta) kirurgisesti korjattuja koiria ei tule käyttää jalostukseen ja ne tulee siirtää EJ-rekisteriin. Jos jalostukseen valitaan yksilö, jonka lähisuvussa (sukulaisuussuhde 25 % tai yli) esiintyy vakavia periytyviä sairauksia, tulee parituskumppaniksi valita terve yksilö, jonka lähisuvussa ei esiinny samaa sairautta tai vikaa.

Lonkanivelen ja kyynärnivelen kasvuhäiriössä sekä spondyloosissa. Kennelliiton hyväksymän asteikon huonoin tulos estää koiran jalostuskäytön. Usean geeniparin säätelemien vikojen ja sairauksien kohdalla tulee jalostukseen käyttää tämän ominaisuuden suhteen rodun keskitasoa parempia koiria, jotta perinnöllistä edistymistä tapahtuu. Jalostusvalintaan saadaan lisää tarkkuutta, kun mahdollisimman monta jalostuskoiran jälkeläisistä tutkitaan ennen koiran seuraavia pentueita. Jalostukseen käytetään vain koiria, jotka pystyvät lisääntymään luonnollisesti. Sekä nartun että uroksen tulee olla halukas luonnolliseen astutukseen. Narttuja, jotka ensimmäisen pentueensa kohdalla eivät kyenneet synnyttämään luonnollisesti tai huolehtineet normaalisti jälkeläisistään ilman syytä, ei tulisi käyttää uudestaan jalostukseen. Uroksia, jotka eivät ole kyenneet astumaan normaalisti tai joilla on puutteellinen sukuvietti, ei tule käyttää jalostukseen. Keinosiemennyksessä noudatetaan siitä erikseen annettua Kennelliiton ja FCI:n ohjeistusta. Keinosiemennyksen synnä ei saa olla nartun tai uroksen haluttomuus tai kyvyttömyys normaaliin astutukseen. Pentua, jota on luonnollisen synnytyksen jälkeen elvytetty ja erityisesti tuettu ensimmäisen elinviikon aikana hengissä säilymisen varmistamiseksi, ei tulisi käyttää jalostukseen.

Tavoitteena on, että myös jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien silmät, kynärnivelet ja lonkkanivelet tutkitaan. Silmätutkimus suositellaan tehtäväksi kennelliiton suositusten mukaisesti jalostusikäisille koirille sekä vielä 6-7 vuoden iässä kerran. Myös selkätutkimusten suorittaminen on suositeltavaa.

Tavoitteena on, että saadaan kasvattajilta ja koiranomistajilta tietoa rodussa esiintyvistä sairauksista. Yhdistys pitää yllä nettisivuillaan tilastoa niistä autoimmuunisairaista koirista, joista yhdistykselle on ilmoitettu. Erityisesti kerätään ja analysoidaan tietoja näistä alla olevista amerikanakitoilla yleisistä sairauksista ja vioista:

- luusto- ja nivelsairaudet, ml. ristisidevauriot ja selkäsairaudet
- kasvainsairaudet
- mahalaukun laajentuma ja kiertymä
- erilaiset mm. allergiat, herkkämahaisuus ja ihoon tai kilpirauhaseen kohdistuvat autoimmuunisairaudet, joissa elimistö ryhtyy taistelemaan omia kudoksiaan vastaan
- kivesvikaisuus (piilokives)
- luomenkiertymät
- pienisilmäisyys
- häntämutka
- ylilyövät kintereet ("popping hocks")
- kuurous / valkopäisyys
- purentaviat
- hammaspuutokset

Tavoitteena on tehdä kaikille amerikanakitan omistajille suunnattu terveystarkastus tämän JTO:n voimassa olon aikana.

Ulkomuoto

Tavoitteena on rotumääritelmän mukainen tyyppi, jolloin kasvattajien tulee kiinnittää erityistä huomiota jalostuskoirien kokoon, runkoon, liikkeisiin, päähän, kulmauksiin, häntään ja turkin laatuun.

Vuosittain järjestetään yhdistyksen oma erikoisnäyttely, johon mahdollisuuksien mukaan kutsutaan kasvattajatuomareita eri puolilta maailmaa. Jalostustarkastuksia pyritään järjestämään vuosittain. Yhdistys pyrkii järjestämään jäsenille, kasvattajille ja tuomareille koulutusta ulkomuodon osalta, mm. rotumääritelmän tulkinnan esityksen vähintään joka toinen vuosi.

Kasvattajien tulisi oppia karsimaan jalostuksesta koirat, joilla ei ole edellytyksiä tuottaa terveitä, hyväluonteisia ja rotumääritelmän mukaisia pentuja.

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Suositukset jalostukseen käytettävien koirien ja yhdistelmien ominaisuuksista

1. Näyttelystä vähintään 12 kk iässä saatu laatuarvostelu tai virallinen hyväksytyt jalostustarkastus.
2. Narttu astutushetkellä vähintään 20 kk ikäinen.
3. Suomen Kennelliiton mukainen pentueväli.
4. Ei sairasta autoimmuunisairauksia, eikä mitään elämänlaatua voimakkaasti heikentävää sairautta.
5. Silmätarkastuslausunto, joka on annettu yli 12 kk iässä ja joka ei astutushetkellä ole 24 kk vanhempi. Silmät eivät saa osoittaa seuraavia perinnöllisiä silmänsairauksia: PRA, GRD, TRD, perinnöllinen katarakta, mikroftalmia, entropium, ektropium, makroblepharon, PHTVL/PHPV aste 2-6
6. 1.1.2013 alkaen virallinen lonkkakuvauslausunto, joka on annettu yli 18 kk iässä. D- ja E- lonkkaisia

koiria ei tule käyttää jalostukseen.

7. 1.1.2013 alkaen virallinen kyynärkuvauslausunto, joka on annettu yli 18 kk iässä. Kyynärlausuntojen tulosten (4 kpl) yhteenlaskettu määrä ei saa ylittää kahta (2).

8. Mikäli jalostukseen käytetään pitkäkarvaista yksilöä, sen jalostuskumppani ei saa olla pitkäkarvainen.

9. Jälkeläisten määrä yksilöllä ei saa ylittää 5 pentuetta tai 30 jälkeläistä elinaikanaan. Viimeinen, 30 jälkeläisen rajan ylittävä pentue rekisteröidään kuitenkin kokonaisuudessaan.

10. Syntyvän pentueen sukusiitosaste ei saa ylittää 6.25 % neljällä sukupolvella laskettuna.

Kohtien 3 ja 4 tulee täytyä, sekä Pevisan vaatimat terveystutkimukset tulee olla tehtynä, jotta yhdistelmä lisätään pentuvälitykseen.

Suosituksat:

- jalostukseen käytettävät koirat tulisi olla luonnetestattu tai MH -luonnekuvattu
- jalostukseen käytettäviltä koirilta tulisi kuvauttaa ja virallisesti lausua myös selkä spondyloosin varalta. Virallisen kuvauksen minimi-ikä on kaksi vuotta. Mikäli koira kuvataan alle 2-vuotiaana epävirallisesti, tulisi se kuvauttaa uudestaan vanhempana virallisesti. Vakava-asteista spondyloosia tai muuta selkäsairautta sairastavaa koiraa ei tulisi käyttää jalostukseen.
- suositeltavia tutkimuksia jalostuskoirille ovat DLA-määritys, kilpirauhastutkimus, polvitutkimus ja tarvittaessa SA-biopsia
- jos uroksella/nartulla on jokin lievempi silmämuutos kuten MRD, PPM, cilia aberranta/distichiasis, PHTVL/PHPV aste 1, ei nartun/uroksen vanhemmilla ja täyssisaruksilla saisi olla samaa silmämuutosta, kuin sen parituskumppanilla
- uusintayhdistelmiä ei tule tehdä ilman perusteltavia syitä
- narttua, jolle on tehty kaksi keisarinleikkausta ilman yhtään normaalia synnytystä, ei tule käyttää jalostukseen
- urosta, joka ei pysty astumaan normaalisti, ei tule käyttää jalostukseen
- kasvattajalla on mahdollisuus tehdä vapaamuotoinen poikkeuslupa-anomus ennen astutusta, mikäli hänellä on perusteltu syy poiketa minimikriteereistä. Poikkeuslupa-anomukset käsitellään tapauskohtaisesti.

Suositus yksittäisen koiran maksimijälkeläismäärälle

Jälkeläisten määrä yksilöllä ei saa ylittää 5 pentuetta tai 30 jälkeläistä elinaikanaan. Viimeinen, 30 jälkeläisen rajan ylittävä pentue hyväksytään kuitenkin kokonaisuudessaan.

6.3 Rotua harrastavan yhdistyksen toimenpiteet

Järjestetään vuosittain erikoisnäyttely, luonnetesti ja jalostustarkastus ml. käyttäytymisen jalostustarkastus. Annetaan jalostusneuvontaa pyydettyäessä. Järjestetään terveystutkimus tämän jalostuksen tavoiteohjelman voimassaolon aikana, ja analysoidaan sen tulokset sekä päivitetään tavoiteohjelman terveysosiota näillä tiedoilla. Analysoidaan tallennettuja tietoja koiranetistä mm. rekisteröinnistä, näyttelyarvosteluista, luonnetesteistä ja terveystutkimusten tuloksista. Koulutetaan koiranomistajia ja ulkomuototuomareita. Tarjotaan jo pätevoityneille tuomareille mahdollisuutta tulla seuraamaan järjestettäviä koulutuksia myöhemminkin.

Kannustetaan tutkittujen ja hyväluonteisten urosten omistajia tuomaan koiriaan kasvattajien tietoisuuteen mm. jalostustarkastusten kautta.

Kannustetaan koiranomistajia antamaan koiristaan verinäytteitä Hannes Lohen tutkimukselle, jotta mahdollisesti joskus tulevaisuudessa tutkimusryhmällä olisi riittävästi aineistoa tarvittaessa geenitestin

kehittämiseen.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Rodun jalostuksen suurimmat uhat ja mahdollisuudet

Uhat

Tietämättömät koiranomistajat ja välinpitämättömät kasvattajat ovat uhka rotumme säilymiselle.

Uhkana on se, että kasvattajat tekevät jalostusvalintoja vailla tarpeellisia tietoja jalostukseen käytettävistä koirista. Uhkana on tällöin se, että käytetään esimerkiksi arkoja ja/tai ihmiselle aggressiivisia sekä mahdollisesti sairaita yksilöitä jalostukseen.

Uhkana on myös pentujen myynti henkilöille, jotka eivät jostain syystä sovellukaan amerikanakitan omistajaksi.

Mahdollisuudet

Mahdollisuutena on jalostuspohjan laajentaminen niin, että suurempaa osaa kotimaisista kasvateista käytettäisiin jalostukseen.

Luonnetestitulosten, käyttäytymisen jalostustarkastusten ja näyttelyiden luonnearvioiden ja niiden analyysien avulla voitaisiin vähentää arkojen ja ihmiselle aggressiivisten koirien määrää ja käyttöä jalostukseen.

Kun suurin osa koirista saataisiin terveystutkittua, olisi kasvattajilla enemmän tietoa jalostusvalintojensa tueksi, jolloin voitaisiin saada perinnöllisiä sairauksia ja vikoja mahdollisesti vähennettyä.

Yhtenä mahdollisuutena jalostuspohjan laajentamisen apuna voisi olla se, että omistajat lähettäisivät mahdollisimman monesta koirasta verinäytteen Hannes Lohen tutkimukseen. Jos amerikanakitoista saataisiin tarpeeksi suuri määrä verinäytteitä otettua tähän tutkimukseen (Hannes Lohen mukaan minimi on 100 kpl), voisi tulevaisuudessa olla mahdollista saada rodulle kehitettyä geenitesti jonkin sairauden - esimerkiksi epilepsian - tutkimiseksi, ja näin mahdollistettaisiin tuon sairauden kantajien käyttö jalostukseen parittamalla ne ei-kantajien kanssa.

Varautuminen ongelmiin

Pyritään ylläpitämään mahdollisimman laajaa jalostuspohjaa. Kannustetaan kasvattajia tuomaan erisukuisia koiria ulkomailta sekä kannustetaan kasvattajia tekemään ennakkoluulottomia yhdistelmiä ja käyttämään harvinaisempien sukulinjojen edustajia jalostukseen. Kannustetaan kasvattajia selvittämään koiriansa geneettistä monimuotoisuutta laajemmin. Kannustetaan kasvattajia ja harrastajia MH-kuvaamaan ja luonnetestaamaan koiria laajemmin sekä osallistumaan aloitettaviin virallisiin jalostustarkastuksiin.

Pyritään olemaan entistä kriittisempiä koirien käyttäytymisen ja luonteen suhteen. Vältetään ei-toivottuja ja ei-hyväksytyjä luonteenpiirteitä jalostuksessa. Vakavien koiran hyvinvointiin vaikuttavien vikojen ja sairauksien (jotka aiheuttavat koiralle kipua tai epämukavuutta tai jotka muuten rajoittavat koiran normaalia, lajityypillistä elämää) leviämisen estetään. Tällaisen sairauden kohdalla vain kliinisesti tervettä koira voidaan käyttää jalostukseen. Koiralla ei saa olla merkkejä sairaudesta tai liikkumisvaikeuksista.

Jalostukseen käytettävällä koiralla ei saa olla mm. raajojen epänormaaleja asentoja (esim. liian niukat takakulmaukset) tai silmäluomien epänormaali koko ja muoto (entropion, ektropion). Jalostukseen käytettävän koiran rakenteessa ja ulkomuodossa ei saa olla Kennelliiton epäterveiden piirteiden listassa mainittuja hyvinvointia alentavia vikoja. Synnyynnäisen rakenteellisen vian tai heikkouden takia (esim. epänormaali purenta) kirurgisesti korjattuja koiria ei tule käyttää jalostukseen ja ne tulee siirtää EJ-rekisteriin.

Jos jalostukseen valitaan yksilö, jonka lähisuvussa (sukulaisuussuhde 25 % tai yli) esiintyy vakavia periytyviä sairauksia, tulee parituskumppaniksi valita terve yksilö, jonka lähisuvussa ei esiinny samaa sairautta tai vikaa. Lonkkanivelen ja kyynärnivelen kasvuhäiriössä sekä spondyloosissa Kennelliiton hyväksymän asteikon huonoin tulos estää koiran jalostuskäytön.

Usean geeniparin säätelemien vikojen ja sairauksien kohdalla tulee jalostukseen käyttää tämän ominaisuuden suhteen rodun keskitasoa parempia koiria, jotta perinnöllistä edistymistä tapahtuu. Jalostusvalintaan saadaan lisää tarkkuutta, kun mahdollisimman monta jalostuskoiran jälkeläisistä tutkitaan ennen koiran seuraavia pentueita. Jalostukseen käytetään vain koiria, jotka pystyvät lisääntymään luonnollisesti. Sekä nartun että uroksen tulee olla halukas luonnolliseen astutukseen.

Narttuja, jotka ensimmäisen pentueensa kohdalla eivät kyenneet synnyttämään luonnollisesti tai huolehtineet normaalisti jälkeläisistään ilman syytä, ei tulisi käyttää uudestaan jalostukseen. Uroksia, jotka eivät ole kyenneet astumaan normaalisti tai joilla on puutteellinen sukuvietti, ei tule käyttää jalostukseen. Keinosiemennyksessä noudatetaan siitä erikseen annettua Kennelliiton ja FCI:n ohjeistusta. Keinosiemennyksen syynä ei saa olla nartun tai uroksen haluttomuus tai kyvyttömyys normaaliin astutukseen. Pentua, jota on luonnollisen synnytyksen jälkeen elvytetty ja erityisesti tuettu ensimmäisen elinviikon aikana hengissä säilymisen varmistamiseksi, ei tulisi käyttää jalostukseen.

Myös jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien silmät, kyynärnivelet ja lonkkanivelet tutkitaan. Myös selkätutkimusten suorittaminen on suositeltavaa. Kerätään ja analysoidaan tietoja amerikanakitoilla yleisistä sairauksista ja vioista. Kasvattajien tulee ulkomuodon säilymisen osalta kiinnittää erityistä huomiota jalostuskoirien kokoon, runkoon, liikkeisiin, päähän, kulmauksiin, häntään ja turkin laatuun. Järjestetään vuosittain yhdistyksen oma erikoisnäyttely, luonnetesti ja jalostustarkastus. Yhdistys pyrkii järjestämään jäsenille koulutusta ulkomuodon osalta, mm. rotumääritelmän tulkinnan esityksen vähintään joka toinen vuosi. Seurataan luonteen kehittymistä ja jaetaan tietoa oikeanlaisesta luonteesta. Järjestetään luonteen arviointimahdollisuuksia (luonnetestejä ja käyttäytymisen jalostustarkastuksia), ja kannustetaan kasvattajia ja omistajia osallistumaan niihin. Tehdään jatkuvaa terveystutkimusten tulosten seurantaa.

Tarvittaessa tiedotetaan kasvattajia rodussa ilmi tulleista riskeistä.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Vuosi	Tehtävä tai projekti
2018	Luonnetesti, jalostustarkastus, erikoisnäyttely, terveystutkimus
2018	JTO:n tilastojen ja taulukoiden päivitys, rekisteröintien, näyttelyarvostelujen ja luonnearviointien tulosten tilastointi ja analysointi
2019	Luonnetesti, jalostustarkastus, erikoisnäyttely Koiranomistajien ja tuomarien koulutus
2019	

JTO:n ja PEVISAn vaikutuksen seuraaminen

Joka toinen vuosi analysoidaan kennelliiton jalostustietojärjestelmässä olevat uudet tiedot ja päivitetään tavoiteohjelmassa olevat tilastot ja taulukot. Vuosittain analysoidaan luonnearviointien tulokset ja eritellään näissä narttujen ja urosten tulokset. Nämä päivitetään tavoiteohjelmaan joka toinen vuosi.

Järjestetään vuonna 2018 terveystarkastus, ja siitä saadut tulokset analysoidaan ja tulosten perusteella päivitetään tavoiteohjelma.

7. LÄHTEET

www.amerikanakita.fi

www.kennelliitto.fi

www.akc.org

www.akita-dog.com

www.akitaclub.org

www.kennelclub.org.uk

www.evidensia.fi

www.vetcare.fi

www.koirakissaklinikka.fi

www.wikipedia.fi

www.peteducation.com

www.sennenkoirat.fi

www.villvallarens.50megs.com

www.blackmasters.fi

www.akitasbygoodomen.com.au

[ACTA.VET.BRNO 2007, 76: 431-444](#)

8. LIITTEET

1. Rotumääritelmä
2. Kennelliiton jalostusstrategia
3. Kennelliiton jalostusstrategian liitteet
4. Pentuopas

5. Luonnekysely 2014
6. Kasvattajakysely 17042016
7. Urosten jälkeläistilasto
8. Narttujen jälkeläistilasto
9. Jalostusurokset
10. Jalostusnartut
11. Jalostustarkastukset vuosina 2000 – 2015
12. Yhdistyksen yleiskokouksen xx.xx.2016 rodulle hyväksymä luonnetestiprofiili
13. Yhdistyksen vuosikirja 2015
14. Näyttelykäyntitilasto 2015